

Projekt finansowany z dotacji Ministra
Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach
programu „Badanie polskich strat wojennych
2017” na podstawie umowy nr
04528/17/FPK/DDZ z 22.02.2017 r.

*Straty wojenne
Muzeum Okręgowego
w Toruniu w świetle
dokumentacji
fotograficznej Kurta
Grimma*

RAPORT MERYTORYCZNY

Toruń 2017

STRATY WOJENNE MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU W ŚWIETLE DOKUMENTACJI FOTOGRAFICZNEJ KURTA GRIMMA

Projekt finansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury
Departament Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Strat Wojennych

Program: Badanie polskich strat wojennych 2017

Termin realizacji zadania: **1.01-31.12.2017 r.**
Umowa: Umowa nr 04528/17/FPK/DDZ z 22.02.2017 r.
Aneks: Aneks nr 1 z 8.12.2017 r.

Projekt

Przewidywany budżet zadania: **39 000 zł**
Wnioskowana kwota: **31 000 zł**
Wkład własny: **8 000 zł**

Kwota wydatkowana: 39 319,44 zł
- w tym z dotacji MKiDN: **31 000 zł**
- w tym z wkładu własnego: **8 319,44 zł**

OPIS SYNTETYCZNY:

Badanie strat wojennych poniesionych przez muzeum toruńskie w kontekście jego historii, wraz z wykonaniem kopii cyfrowych (skanów) tzw. "fototeki Kurta Grimma" z l. 40 XX w. (w zasobach Muzeum Okręgowego w Toruniu), obejmującej fotogramy wnętrza muzealnych i pojedynczych dzieł malarstwa i rzeźby, stanowiącej bezcenny materiał ikonograficzny do badań pogłębionych i weryfikacji strat w zakresie zbiorów artystycznych, stanowił bezcenny punkt odniesienia do przeprowadzonych kwerend archiwalnych, muzealnych i bibliotecznych. W ramach projektu została skompletowana rozproszona dokumentacja dotycząca tego zagadnienia, znajdująca się w zasobach MOT, w archiwach i zasobach bibliotek; kwerendy objęły też analizę literatury tematu. Fototeka Grimma wraz z wynikami kwerend posłużyła do badań proveniencyjnych, datowania czy ustalenia autorstwa dzieł zaginionych lub ich przynależności do różnych kolekcji muzeum toruńskiego.

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
OPIS ZREALIZOWANYCH ZADAŃ	5
ELEMENTY SKŁADOWE ZADANIA (PROGRAM, OPIS POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁAŃ – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PROJEKTU)	5
ZESPÓŁ	5
HARMONOGRAM I ZREALIZOWANE ZADANIA	5
SPOTKANIA GRUP ROBOCZYCH I ZESPOŁÓW	7
KWERENDY	9
DR IWONA MARKOWSKA, ALEKSANDRA MIERZEJEWSKA, ANNA KROPLEWSKA-GAJEWSKA <i>WYNIKI PRZEPROWADZONYCH KWEREND ARCHIWALNYCH, BIBLIOTECZNYCH I MUZEALNYCH</i>	10
JOLANTA JUŻKÓW, <i>KWERENDA I PORZĄDKOWANIE DOKUMENTACJI WŁASNEJ MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU</i>	15
JOLANTA JUŻKÓW, <i>WYNIKI PRZEPROWADZONYCH KWEREND MUZEALNYCH</i>	17
MATEUSZ SUPERCZYŃSKI, <i>WYNIKI PRZEPROWADZONYCH KWEREND W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM W TORUNIU</i>	18
ANNA KROPLEWSKA-GAJEWSKA, <i>KWERENDA W IS PAN, PRACOWNI FOTOGRAFII I RYSUNKÓW POMIAROWYCH</i>	21
OPRACOWANIE WYNIKÓW BADAŃ	31
DR HAB. PIOTR BIRECKI, <i>STRATY WOJENNE MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU W ŚWIETLE DOKUMENTACJI FOTOGRAFICZNEJ KURTA GRIMMA</i>	32
BIBLIOGRAFIA	47
ŹRÓDŁA	48
PUBLIKACJE	48
DIGITALIZACJA	53
FOTOGRAFIE ARCHIWALNE Z TZW. „FOTOTEKI KURTA GRIMMA” – ZDIGITLAIZOWANE ZE ZBIORÓW MUZEUM OKRĘGOWEGO W TORUNIU	54
FOTOGRAFIE ARCHIWALNE Z TZW. „FOTOTEKI KURTA GRIMMA” – ZDIGITLAIZOWANE ZE ZBIORÓW ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W TORUNIU	65
ZAŁĄCZNIKI	67
1. LISTA STRAT 1 (NIEZWERYFIKOWANA) [S1]	68
2. LISTA STRAT 2 – LISTA MUZEALIÓW ZAGINIONYCH (W TYM NA LIŚCIE MKIDN) [S2]	73
3. LISTA FOTOGRAFII UZNAWANYCH W STARYCH INWENTARZACH MUZEUM ZA WYKONANE PRZEZ KURTA GRIMMA, BĄDŹ DOTYCZĄCE PROBLEMATYKI ZWIĄZANEJ ZE STRATAMI WOJENNYMI WYTYPOWANYCH DO DIGITALIZACJI – DO WERYFIKACJI – I ETAP PRAC OPRACOWANIA ZBIORÓW WŁASNYCH	74
4. LISTA MUZEALIÓW – WYKAZ Z EWIDENCJI MUZEALNEJ MONA	76
5. LISTA FOTOGRAFII WYKONANYCH PRZEZ KURTA GRIMMA PRZEZNACZONYCH DO DIGITALIZACJI – PO WERYFIKACJI – I ETAP PRAC OPRACOWANIA ZBIORÓW WŁASNYCH	76
6. LISTA ZWERYFIKOWANYCH STRAT WOJENNYCH (LZSW)	80
7. SPIS DOKUMENTÓW Z ARCHIWUM MOT DOTYCZĄCYCH STRAT WOJENNYCH PONIESIONYCH PRZEZ MUZEUM MIEJSKIE W TORUNIU W LATACH 1939-1945	82
8. SPISY INWENTARZOWE MUZEUM POMORSKIEGO (MUZEUM ZIEMI POMORSKIEJ W TORUNIU) – 1922 (SYGN. 9)	86
9. Z KRONIKI MUZEUM	88
PROMOCJA ZADANIA	93

OPIS ZREALIZOWANYCH ZADAŃ

ELEMENTY SKŁADOWE ZADANIA (PROGRAM, OPIS POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁAŃ – zgodnie z założeniami projektu)

1. Kwerendy archiwalne, biblioteczne, muzealne (dokumentacji własnej, w innych instytucjach m.in. bibliotece w Sępólnie Krajeńskim, muzeach w Złotowie, Chojnicach i Tucholi, Pile, Nakle n. Notecią, Bydgoszczy (Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego); Archiwum Państwowym w Toruniu i w Bydgoszczy, Archiwum Akt Nowych i Archiwum Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie oraz w Muzeum Wojska Polskiego i Archiwum Wojskowym w Warszawie, innych instytucjach do których mogą prowadzić ślady określone w wyniku kwerend i badań; zasobów ikonograficznych, prasy, literatury tematu itp.); porządkowanie i skompletowanie dokumentacji własnej.
2. Wybór fotogramów Kurta Grimma; wykonanie dobrej jakości skanów, pozwalających na dokonanie analiz ikonograficznych strat wojennych, w oparciu o przeprowadzone kwerendy; opracowanie digitalisów
3. Opracowanie wyników kwerend.
4. Analiza ikonograficzna

ZESPÓŁ¹

Badania w zakresie strat wojennych prowadzone były przez zespół specjalistów z różnych dziedzin – historyków, historyków sztuki, archiwistów, dokumentalistów.

- **Aleksandra Mierzejewska (AM)**, wicedyrektor ds. naukowych MOT; kwerendy i opracowanie danych z kwerend
- **dr Iwona Markowska (IM)**, doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, pracownik Działu Historii i Dziejów Miasta Torunia MOT; kwerendy, opracowanie danych z kwerend
- **Jolanta Juźków (JJ)**, kustosz w Dziale Dokumentacji i Inwentaryzacji Muzealnej MOT; kwerendy i analiza oraz opracowanie digitalisów
- **Anna Kroplewska-Gajewska (AKG)**, historyk sztuki (KUL) i muzealnik (WSP UMK) starszy kustosz i kierownik Działu Sztuki Polskiej i Europejskiej MOT; analiza materiału ikonograficznego i danych zebranych w trakcie kwerend
- **dr hab. Piotr Birecki (PB)**, historyk sztuki; analiza materiału ikonograficznego i danych zebranych w trakcie kwerend
- **Mateusz Superczyński (MS)/ Beata Herdzin** - Archiwum Państwowe w Toruniu; historyk
- **Małgorzata Baka (MB)**, specjalista – asystent dyrektora MOT; koordynator projektu, rozliczenie; historyczka sztuki, doktorantka w zakresie nauk o sztuce
- **Hubert Smolarek** – Dział Promocji MO, promocja zadania

HARMONOGRAM i ZREALIZOWANE ZADANIA²

2017 I 01-2017 XI 30

KWERENDY: archiwalne, muzealne, biblioteczne; wyszukiwanie informacji w materiałach czasopiśmienniczych sprzed II wojny światowej nt. muzealiów (w tym: uporządkowanie rozproszonej dokumentacji muzealnej dotyczącej strat wojennych; przygotowanie listy strat wojennych; weryfikacja); selekcja wykazu pod kątem strat i stworzenie wykazu muzealiów zaginionych (lista S2); Poszukiwanie dodatkowych materiałów w literaturze fachowej materiały ilustracyjne

¹ Zgodnie z aneksem nr 1 do umowy

² Zgodnie z aneksem nr 1 do umowy

- Lista fotografii K. Grimma przedstawiających wnętrza muzealne i inne pomieszczenia przeznaczonych do digitalizacji (27)
Wykaz obiektów z systemu MONA – fotografie K. Grimma (128) Zob.: Załącznik nr 4

Lista fotografii uznawanych w starych inwentarzach MOT za wykonane przez K. Grimma, bądź dot. problematyki związanej ze stratami wojennymi, wytypowanych do digitalizacji (95) Zob.:
Załącznik nr 3

- Lista fotografii wykonanych przez K. Grimma, przeznaczonych do digitalizacji
- Lista eksponatów Muzeum Miejskiego wpisanych w inwentarzu archiwalnej fotografii jako zaginione (35)
- Lista strat wojennych MOT, w tym z listy MKiDN (28/26)
- Wytypowano wstępnie obiekty fotograficznie Kurta Grimma i opracowano dwie listy obiektów sygnowanych i niesygnowanych (inni autorzy; obiekty przedstawiające wnętrza muzealne, obiekty z okresu przed 1939 r.); wytypowano 95+117 obiektów – (AM, IM)
- Lista S1 - Załącznik nr 1
- Lista S2 - Załącznik nr 2
- Opracowano listę strat wojennych na podstawie dokumentacji muzealnej, w tym z listy strat MKiDN – 28 obiektów (w tym 26)

Przeprowadzono kwerendy: JJ, IM, AM, MS, AKG, MS – zobacz: KWERENDY

- Warszawa, 24.03.2017 (AM)
 - Chojnice, 21-22.09.2017, Muzeum Historyczno-Etnograficzne (JJ)
 - Złotów, 5.10.2017, Muzeum Ziemi Złotowskiej (IM)
 - Sępólno Krajeńskie, 6.10.2017, Biblioteka Publiczna (IM)
 - Piła, 9-10.11.2017, Muzeum Okręgowe w Pile (JJ)
 - Warszawa, 13-14.11.2017, Centralne Archiwum Wojskowe, Archiwum MKiDN (AM)
 - Warszawa, 13-14.11.2017, Archiwum Akt Nowych (IM)
 - Warszawa, 28-30.11.2017, IS PAN (AKG)
 - Warszawa, 4-6.12.2017, IS PAN (AKG)
 - Warszawa, 11-12.12.2017, IS PAN (AKG)
 - Warszawa, 15.12.2017, NIMOZ (MB)
- Zweryfikowano listę S1 i S2, opracowano dodatkową listę z fotografiami z *Bildarchive*, ale bez określonego autorstwa K. Grimma, która posłuży do analizy ikonograficznej i identyfikacji obiektów – AM, IM, AKG
 - Opracowano spis obiektów z inwentarza Krajowego Muzeum Pomorskiego – AKG – zob.: Załącznik nr 8
 - Kwerenda uzupełniająca w IS PAN w Warszawie wz. z informacjami zdobytymi w czasie kwerend w ANN w Warszawie – AKG; Zob.: Kwerenda nr 5
 - Uporządkowano zbiory własne dot. „Fototeki Kurta Grimma” – JJ; zob.: Kwerenda nr 2
Opracowanie listy strat wojennych MOT (ZLSW)- zespół; zob.: Załącznik nr 6

DIGITALIZACJA "FOTOTEKI KURTA GRIMMA": wytypowanie obiektów fotograficznych przedstawiających wnętrza muzealne i pojedyncze eksponaty; wykonanie skanów; opracowanie digitalisów pod kątem ikonograficznym; opracowanie listy muzealiów reprodukowanych przez Grimma (lista S2)

- Opracowano listę obiektów do digitalizacji – klisze szklane i pozytywy (fotografia archiwalna) – JJ; zob.: [DIGITALIZACJA – nr 1](#)
- Digitalizacja obiektów do grantu (obiekty z listy zdigitalizowane w pozytywach i negatywach), zgodnie z parametryzacją wskazaną we wniosku – MB
- Lista obiektów do digitalizacji ze zbiorów Archiwum Państwowego w Toruniu – MS; zob.: [DIGITALIZACJA – nr 2](#)

2017 X 01-2017 XII 15

OPRACOWANIE WYNIKÓW KWEREND Badania pogłębione; zakończenie badań w zakresie kwerend, w tym prace porównawcze obu list (S1 i S2) z informacjami o obiektach wycofanych z muzeum po 1945 r.; opracowanie zweryfikowanej listy strat wojennych (ZLSW)

- Opracowanie opisów działów muzealnych i ich zasobów sprzed 1939 r. (*materiał pomocniczy dla zespołu projektowego nie dołączony do niniejszego opracowania) – AKG
- Opracowano podstawową bibliografię – AKG; zob.: [ŹRÓDŁA](#)
- Opracowano listę eksponatów z Muzeum Miejskiego wpisanych w inwentarzu archiwum fotograficznego jako zaginione (35 obiektów) – AKG, IM; zob.: [Załącznik nr 7](#)
- Opracowano kronikę Muzeum Pomorskiego (1945-1955) – AKG (materiał pomocniczy dla zespołu projektowego); zob.: [Załącznik nr 9](#)
- Opracowanie wyników kwerend – analiza ikonograficzna – PB, AKG, zob.: [Opracowanie](#)

2017 XII 15-31

ROZLICZENIE PROJEKTU

- MB

SPOTKANIA GRUP ROBOCZYCH i ZESPOŁÓW

- [6.03 – spotkanie grupy roboczej](#)
- 30.04 – spotkanie grupy roboczej z Dyrektorem MOT (BH, JJ, AM, IM, MB)
- [22.05 – spotkanie grupy roboczej](#) (BH, JJ, AM, IM, MB, AKG)
- 12.06 – zespół ds. weryfikacji list S1 i S2 względem zasobu archiwalnego K. Grimma – AKG, IM
- 26.06 – zespół ds. weryfikacji list S1 i S2 względem zasobu archiwalnego K. Grimma – AKG, IM
- 6.07 – zespół ds. weryfikacji list S1 i S2 względem zasobu archiwalnego K. Grimma – AKG, IM
- [7.07 – spotkanie grupy roboczej](#) (BH, JJ, UM, AKG, MB, PB)
- [26.07 – spotkanie grupy roboczej](#)
- 11.09 – spotkanie grupy roboczej (AKG, MB, JJ, PB, MS)
- 21.11 – spotkanie grupy roboczej (AKG, AM, PB, JJ, MB)

KWERENDY

dr Iwona Markowska, Aleksandra Mierzejewska, Anna
Kroplewska-Gajewska

*Wyniki przeprowadzonych kwerend archiwalnych,
bibliotecznych i muzealnych*

KWERENDA nr 1

SPIS TREŚCI

1. Kwerenda w Narodowym Archiwum Cyfrowym

Fotografie Kurta Grimma znajdują się w zespole: Wydawnictwo Prasowe Kraków –
Warszawa

Wykaz fotografii:

1. Gubernator Hans Frank podczas spotkania z niemieckimi oficerami w Toruniu, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3234
2. Gubernator Hans Frank (drugi z lewej) w towarzystwie niemieckich oficerów opuszcza gotycki kościół Wniebowzięcia NMP w Toruniu. Wśród oficerów widoczny Albert Forster (pierwszy lewej), Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3240
3. Fotokopia strony z księgi ławników z nazwiskiem Mikołaja Kopernika jako ławnika z 1467r., 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-11511
4. Siostra ze zgromadzenia "Caritas Socialis" wręcza kwiaty gubernatorowi Hansowi Frankowi podczas jego pobytu w Toruniu. Obok widoczni niemieccy oficerowie, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, 1940 – 1944, Sygnatura: 2-3233
5. Gubernator Hans Frank (na pierwszym planie) i Albert Forster (pierwszy z lewej) dokonują przeglądu kompanii honorowych na Rynku Starego Miasta w Toruniu. Po prawej stronie widoczny Ratusz Staromiejski, w tle zbór ewangelicko-augsburski, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3232.
6. Spotkanie gubernatora Hansa Franka z oficerami niemieckimi i przedstawicielami władzy cywilnej w Toruniu. Widoczni: Hans Frank (na pierwszym planie w środku), Albert Forster (pierwszy z lewej) i Richard Schalk (z prawej za gubernatorem), 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3236.
7. Toruń. Gubernator Hans Frank podpisuje dokumenty przy biurku. Obok widoczny niemiecki oficer, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3238.
8. Toruń. Gubernator Hans Frank (w środku) za stołem w towarzystwie niemieckich oficerów m.in.: Alberta Forstera (pierwszy z prawej), 1940 – 1944, Zakład

- fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3239.
9. Gubernator Hans Frank w towarzystwie niemieckich oficerów m.in. Alberta Forstera (2. z lewej) dokonuje przeglądu kompanii honorowych na Rynku Starego Miasta. Widoczny oddział SA. Z prawej Ratusz Staromiejski, w tle zbór ewangelicko-augsburski, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3231.
 10. Spotkanie gubernatora Hansa Franka z oficerami niemieckimi i przedstawicielami władzy cywilnej w Toruniu. Widoczny Friedrich Wilhelm Kruger (drugi z prawej), 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3235.
 11. Udekorowany flagami III Rzeszy plac Adolfa Hitlera (obecnie Rynek Główny) w Krakowie. Widoczna ludność cywilna, 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3246.
 12. Toruń. Gubernator Hans Frank (trzeci z prawej) w towarzystwie niemieckich oficerów przegląda dokumenty. Wśród oficerów widoczny Albert Forster (pierwszy z prawej), 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3241.
 13. Gubernator Hans Frank (na drugim planie pierwszy z lewej) w towarzystwie niemieckich oficerów przed kościołem Wniebowzięcia NMP w Toruniu. Widoczny Albert Forster (na pierwszym planie z lewej), 1940 – 1944, Zakład fotograficzny: Kurt Grimm, Presse-Photo, Nurnberg, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3242.
 14. Widok na Kościół św. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty na Starym Mieście - widok od ul. Żeglarskiej, 1940-1944, autor: Grimm-Kastein, Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-8896
 15. Spotkanie gubernatora Hansa Franka z oficerami niemieckimi i przedstawicielami władzy cywilnej w Toruniu, 1940-1944, autor: Kurt Grimm (nie potwierdzone w NAC), Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3237.
 16. Posiedzenie niemieckiej volkslisty w Toruniu. Wśród gości obecny Josef Goebbels - minister propagandy III Rzeszy. Od lewej siedzą: NN, NN, Albert Forster - gauleiter Gdańska i Prus Zachodnich, Josef Goebbels, 1940-1944, autor: Kurt Grimm (nie potwierdzone w NAC), Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3854.
 17. Posiedzenie niemieckiej volkslisty w Toruniu. Wśród gości obecny Josef Goebbels - minister propagandy III Rzeszy. Pod oknem siedzą od prawej: Josef Goebbels, Albert Forster - gauleiter Gdańska i Prus Zachodnich, autor: Kurt Grimm (nie potwierdzone w NAC), Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3855.
 18. Posiedzenie niemieckiej volkslisty w Toruniu. Jako gość obecny Josef Goebbels - minister propagandy III Rzeszy - rozmawia z chłopcem volksdeutschem. Z prawej Albert Forster - gauleiter Gdańska i Prus Zachodnich, autor: Kurt Grimm (nie potwierdzone w NAC), Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3857.

19. Posiedzenie niemieckiej volkslisty w Toruniu. Wśród gości obecny Josef Goebbels - minister propagandy III Rzeszy - rozmawia z chłopcem volksdeutschem, autor: Kurt Grimm (nie potwierdzone w NAC), Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków-Warszawa, Sygnatura: 2-3856

Sposób wyszukiwania:

Wyszukiwanie przeprowadzono przede wszystkim przez wskazanie Kurta Grimma jako autora fotografii lub/i właściciela zakładu fotograficznego.

Zastosowano także następujące hasła przedmiotowe: sztuka, malarstwo, grafika, architektura, świątynie, zabytki, administracja, wojna II światowa, wojsko, dokumenty, Forster, Hans Frank. W czasie kwerendy uwzględniono lata 1939 – 1945 oraz lokalizację Toruń.

Ostatecznie przejrzane zostały wszystkie fotografie dla okresu okupacji w Toruniu.

Zespół: Wydawnictwo Prasowe Kraków Warszawa jest całkowicie zdigitalizowany i zamieszczony w archiwum cyfrowym NAC.

Konkluzja:

W czasie kwerendy znaleziono 14 fotografii Kurta Grimma i dalsze 5 sztuk, które nie mają ustalonego autorstwa, ale ich forma, jakość i tematyka wskazywać mogą na Kurta Grimma jako ich autora.

Część fotografii wykonano we wnętrzach Ratusza Staromiejskiego w Toruniu, jako jednej z siedzib administracji niemieckiej w czasie okupacji. Jednak widoczne na ich zabytki (np. obraz olejny przedstawiający Henryka Strobanda) i zabytkowe elementy wystroju (drzwi oraz portale drzwiowe) nie zaginęły w czasie II wojny światowej i do dnia dzisiejszego znajdują się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Toruniu.

2. Kwerenda w Archiwum Akt Nowych

W czasie kwerendy zostały prześledzone w kierunku poszukiwań wszelkich informacji dotyczących strat wojennych Muzeum Okręgowego w Toruniu inwentarze następujących zespołów:

- Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie, nr zespołu 2/366/0
- Urząd Rady Ministrów w Warszawie, nr zespołu 2/290/0
- Grupy operacyjne Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów i Ministerstwa Przemysłu, nr 2/292/0 (grupa zespołów)
- Polska Partia Robotnicza. Komitet Centralny w Warszawie, nr zespołu 2/1400/0
- Polska Partia Socjalistyczna. Centralny Komitet Wykonawczy w Warszawie, nr zespołu 2/1352/0

Dla tematu przeprowadzanej kwerendy istotne okazały się jednostki archiwalne z zespołu Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie, Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków, Biuro Rewindykacji i Odszkodowań zamieszczone w *Spisie akt przekazywanych ze składnicy akt o sygnaturach 387/1-194*.

Interesujące do prowadzonych badań są następujące dokumenty:

- Pismo prezydenta Torunia Władysława Dobrowolskiego do Ministerstw Kultury i Sztuki w Warszawie, Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków z 17 września 1946 roku oraz wykaz najcenniejszych obiektów Muzeum Miejskiego w Toruniu zaginionych w czasie okupacji stanowiących załącznik do ww. pisma, sygn. 387/7, k. 9, 12-32, 42;
- Kwestionariusz ilościowy strat wojennych dla muzeów w Bydgoszczy, Grudziądzu, Włocławku i Toruniu, sygn. sygn. 387/30, k. 10;
- Pismo J. Remera do Stanisława Nahlika z 13 III 1952, sygn. 387/41, k. 50.

Fotografii Kurta Grimma nie odnaleziono.

3. Kwerenda w Bibliotece Publicznej w Sępólnie Krajeńskim.

Kwerenda została przeprowadzona nie tylko w kierunku poszukiwań obiektów z fototeki Kurta Grimma, ale także pod kątem przeszukiwania pamiętników oraz wspomnień osób zaangażowanych w lokalną działalność na polu kulturalno-oświatowym pod koniec oraz bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej.

Punktem wyjścia było poszukiwanie przekazów/informacji związanych z niejasnymi dotychczas okolicznościami odnalezienia części zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu w Wyrzysku, Sępólnie Krajeńskim i Górsku. Zostały one wywiezione w 1944 roku z Torunia na polecenie dr Adolfa Schwammergera, ówczesnego kierownika Wydziału Kultury (Kulturamt) i jednocześnie dyrektora Muzeum Miejskiego w celu grabieży.

Niestety poszukiwania nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Fakt odnalezienia w ww. wymienionych miejscowościach obiektów z przedwojennego zasobu toruńskiego muzeum nie został odnotowany w lokalnej literaturze pamiętnikarsko – wspomnieniowej.

4. Muzeum Ziemi Złotowskiej w Złotowie.

Kwerenda została przeprowadzona w sposób analogiczny do poszukiwań w zasobach Biblioteki Publicznej w Sępólnie Krajeńskim. Jej wynik jest także negatywny. Nie odnaleziono żadnych fotografii Kurt Grimma, ani żadnych przekazów dotyczących odnalezienia zbiorów toruńskiego muzeum w pobliskim Sępólnie Krajeńskim, Wyrzysku i Górsku.

5. Kwerenda w Zbiorach Muzeum Okręgowego w Toruniu.

Pierwszym etapem kwerendy w zbiorach ikonograficznych zgromadzonych w Muzeum Okręgowym w Toruniu było sporządzenie następujących spisów:

- lista fotografii uznawanych w starych inwentarzach Muzeum za wykonane przez Kurta Grimma bądź dotyczące problematyki związanej ze stratami wojennymi (we współpracy z A. Mierzejewską);
- lista fotografii wykonanych przez Kurta Grimma przedstawiających obiekty muzealne z okresu okupacji niemieckiej (we współpracy z A. Mierzejewską);
- lista fotografii Kurta Grimma przedstawiających sale muzealne oraz pomieszczenia w innych budynkach ozdabiane dziełami sztuki;
- lista fotografii Kurta Grimma przedstawiających karty z albumu J.F. Steinera.

Następnie sprawdzono proveniencję wszystkich obiektów z ww. spisów, ponieważ część z nich nie pochodziła z przedwojennych zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu. Kolejnym etapem było wykluczenie obiektów, które nie zaginęły w czasie II wojny światowej i do dnia dzisiejszego znajdują się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Toruniu. (wspólnie z A. Kroplewską).

6. Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

13. listopada 2017 r. przeprowadzona została kwerenda w Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Przeszukano zbiór fotografii, indeksy autorów oraz kolekcję Działu Ikonografii. Nazwiska Kurta Grimma nie odnaleziono. W trakcie badań okazało się, że jest konieczne przeprowadzenie dodatkowej kwerendy w Instytucie Sztuki w Warszawie, ponieważ pracownicy Muzeum natknęli się w tej instytucji na nazwisko Grimma.

Przeprowadzono kwerendę w dokumentach własnych dotyczących tematyki strat wojennych. Zapoznano się z istniejącą dokumentacją przechowywaną w Archiwum Muzeum, sporządzono skany dokumentów. Podczas poszukiwań odnaleziono protokół zdawczo odbiorczy z 1958 r. dotyczący przekazania przez Muzeum W Toruniu 77 obrazów malarstwa niemieckiego do Centralnej Składnicy Muzealnej Ministerstwa Kultury i Sztuki w Kozłowie.

Ankieta z listopada 1948 roku jest podsumowaniem poniesionych przez Muzeum w Toruniu strat wojennych dołączona była do pisma Zarządu Związku (?) z dnia 02.11.1949 r. (lista pism – zał. nr 3)

Wynika z niej, iż część zabytków udało się odzyskać 29.05 1947 r. dzięki ogólnopolskiej akcji rewindykacyjnej.

W ankiecie stwierdzono, iż nie udało się odzyskać :

- **121** obrazów 2 szt. XVI w., 2 szt. XVIII w. reszta malarstwo niemieckie XIX w.);
- **82** tarcze herbowe patrycjatu toruńskiego z XVII w.;
- **1** rzeźbę *Madonna Brzemienna* z pocz. XV w.;
- **2** pudła gotyckie XIV i XV w.;
- **5000** monet;
- **20 widoków Torunia** oraz kilkanaście sztuk *varia*. (stwierdzono to na podstawie pustych teczek z opisami). Strat zbiorów sztuki w tym grafiki nie można było odtworzyć w z powodu braku inwentarzy (zostały zniszczone przez okupanta).

Potwierdzono, że Zbiory Działu Artystycznego i Działu Etnograficznego Muzeum Miejskiego zostały przeniesione przez Niemców jesienią 1942 r z gmachu Ratusza Staromiejskiego do budynku Urzędu Skarbowego przy Rynku Staromiejskim 7. Stamtąd część eksponatów przewieziono do skarbcza w banku Rolnym w Toruniu. Wywóz eksponatów rozpoczął się w pierwszej połowie 1944 r. Część eksponatów z tych tymczasowych „magazynów” przetransportowywano do Górska k. Torunia, do Sępólna a inne do **Wyrzyska**. Część eksponatów z Wyrzyska wysłano do następnie do Marburga a z stamtąd do Grassleben (wiadomości zawarte w ankiecie z 1949 r pochodzą częściowo z relacji Antoniego Głowackiego ówczesnego pracownika Muzeum Miejskiego w Toruniu).

Stan strat ulegał zmianie informuje o tym pismo z czerwca 1965 r. do Ministerstwa Kultury i Sztuki podpisane przez prof. Jerzego Remera. W odpowiedzi na zapytanie Ministerstwa Kultury i Sztuki w sprawie strat wojennych **Dyrekcja Muzeum w Toruniu podaje następujący wykaz obiektów zaginionych w okresie wojny i dotąd nie rewindykowanych:**

- *Madonna Brzemienna*, rzeźba, pocz. XV w.
- B. Strobel, *Portret Władysława IV i hołd Malborka*, ok. 1640 r.
- *Widok Torunia od strony Wisły*, XVIII w.
- *Chrystus Sędzia Świata*, 1506 r. obraz z Sali Sądowej w Ratuszu Staromiejskim
- *Sąd Salomona*, pocz. XVII w. obraz z Sali Sądowej w Ratuszu Staromiejskim

- *Tablica dziesięciorga przykazań*, pocz. XVII w. obraz z Sali Sądowej w Ratuszu Staromiejskim
 - 11 tarcz herbowych patrycjatu toruńskiego, XVII w.
 - Ława Sądu Nowomiejskiego w Toruniu, 1624r.
 - Dwa piece kaflowe z XVIII w.
 - Dwa pudła skórzane gotyckie (z jednego powróciła po rewindykacji pokrywa)
 - 7 skrzynek cechowych toruńskich XVIII w.
- Album Steinera z rysunkami architektonicznymi Torunia z XVIII w. włączonego przez okupanta do zbiorów Muzeum, ale będącego przed wojną w zbiorach Archiwum Toruńskiego.
- Gabinet Rycin nie może podać dokładnych strat z powodu zniszczonych przed -wojennych inwentarzy.
- Zbiory Numizmatyczne z uwagi na zachowanie tylko części dokumentacji nie można dokładnie odtworzyć, wiadomo jedynie z relacji naocznego świadka (przedwojennego pracownika muzeum) że nie wróciła do muzeum jedna skrzynia z monetami.
- Zbiory archeologiczne liczyły przed wojną 18 840 zabytków (ustalono ten stan po wojnie na podstawie publikacji) odzyskano jedynie 11 148 zabytków. Część zabytków(Księgi inwentarze, katalogi i archiwum zostały zniszczone przez okupanta a ostatni przedwojenny kustosz mgr Jacek Delekta zginął w 1940 r w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu dlatego nie można było wykazać szczegółowych strat). Bolesną stratą jest unikatowy dwugłowy posążek bóstwa pogańskiego z Nowego Wieca pow. Kościerzyna będący w przedwojennych zbiorach Muzeum w Toruniu.

Muzeum Historyczno-Etnograficzne w Chojnicach (21-22.09.2017)

Przeprowadzono rozmowę z Dyrektorem Muzeum Barbarą Zagórką i otrzymano wyjaśnienia dotyczące pochodzenia zbiorów MH-E w Chojnicach. W zapisach w księgach inwentarzowych w miejscach pozyskania zbiorów nie stwierdzono istnienia obiektów kwalifikowanych jako straty wojenne pochodzące z dawnych zbiorów Muzeum Miejskiego w Toruniu, stwierdzono również brak pisemnych informacji na temat ewakuacji zbiorów Muzeum w Toruniu podczas II Wojny Światowej.

Pozostawiono CD z wglądówkami poszukiwanych przez MOT obiektów.

Muzeum Okręgowe im. Stanisława Staszica w Pile (9-10.11.2017)

Przeprowadzono rozmowę z Głównym Inwentaryzatorem zbiorów Markiem Fijałkowskim dotyczącą historii pozyskania zbiorów do tworzącego się po II WŚ muzeum w Pile, stwierdzono brak eksponatów o proveniencji toruńskiej, nie istnieją również w dokumentacji Muzeum w Pile zapisy pisemne dotyczące ewakuacji zbiorów Muzeum Miejskiego w Toruniu.

Pozostawiono CD z wglądówkami poszukiwanych przez MOT obiektów

Muzeum Ziemi Krajeńskiej w Nakle nad Notecią (26.09.2017)

W odpowiedzi na wysłane z MOT pismo z 01.08. 2017 r. z prośbą o informację czy w Muzeum Ziemi Krajeńskiej w Nakle znajdują się lub znajdowały obiekty pochodzące z dawnych zbiorów Muzeum w Toruniu lub przechowywane są informacje pisemne dotyczące ewakuacji zbiorów z Torunia otrzymano telefoniczną informację od kustosz Anną Sergot z Działu Inwentaryzacji i Dokumentacji Muzeum w Nakle stwierdzającą brak obiektów o proveniencji z Miejskiego Muzeum w Toruniu oraz brak jakichkolwiek dokumentów dotyczących ewakuacji zbiorów z Torunia podczas II WŚ.

Mateusz Superczyński,
*Wyniki przeprowadzonych kwerend w Archiwum
 Państwowym w Toruniu*

Kwerenda nr 4

SPIS TREŚCI

W ramach głównych założeń projektu, na które składają się badania ikonograficzne w oparciu o tzw. "Fototekę Kurta Grimma", dokonano kwerendy archiwalnej w zasobie Archiwum Państwowego w Toruniu.

W pierwszej kolejności dokonano wstępnej kwerendy na podstawie kart inwentarzowych zespołu archiwalnego: Fotografie, fotokopie, klisze. Lakoniczne i niedokładne często opisy poszczególnych jednostek na kartach inwentarzowych spowodowały konieczność poszukiwania bezpośrednio w zespole archiwalnym (przeszukano ponad 1200 jednostek), w wyniku czego wyselekcjonowano 52 fotografie ze zbioru fotografii Kurta Grimma z lat 1941-1944.

Na odnalezione w trakcie kwerendy fotografie składają się zarówno zdjęcia pozytywowe, jak i negatywowe wykonane na szklanych płytkach. Efektem końcowym prac będzie digitalizacja wszystkich 52 fotografii.

*Spis fotografii z kolekcji Kurta Grimma w AP Toruń
 (Zespół: Fotografie, fotokopie, klisze)*

POZYTYWY

1. Sygn. 7 - 45 Jähriges Dienstjubiläum des Generals Klutmann am 7.3.1941. Übergabe des Ehrengeschenks der Stadt Thorn, eines Gemäldes von Gebelein, die Weichsel oberhalb Thorns darstellend, durch Egm. Dr. Zeitler, und der Ratsherrn Poinke und Wallis - 10 März 1941
2. Sygn. 346, Gauleiter und Reichsstathalter Eigruber und Forster in Thorn. In der "Kopernikus-Ausstellung" - 24 Mai 1943
3. Sygn. 495, Reichsschatsmeister Schwarz in Thorn, 10 Mai 1942
4. Sygn. 616, Die Eröffnung der Städtischen Volksbücherei, 19 April 1941
5. Sygn. 765, Gauleiter und Reichsstathalter Eogruber und Forster in Thorn. Im Arbeitszimmer des Oberbürgermeisters. 24 Mai 1943
6. Sygn. 954, Gauleiter Forster und Dr. h.c. Sinkler in Thorn, 24 Mai 1940

NEGATYWY NA SZKLANYCH PŁYTKACH

7. Sygn. 823, [Ratusz, gabinet] - 1939-1944.
8. Sygn. 1005, Sala widowiskowa udekorowana przed uroczystościami hitlerowskimi. Dwór Artusa.
9. Sygn. 1004, Żyrandol - sala w Dworze Artusa.
10. Sygn. 119, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni.
11. Sygn. 120, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni.
12. Sygn. 121, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni.
13. Sygn. 170, Oberbürgermeister Zimmer [Pokój burmistrza w ratuszu].
14. Sygn. 952, Ratusz - gabinet z gobelinem - I piętro.
15. Sygn. 900, Ratusz - odsłonięty fragment muru z łukiem ceglany. Herby, fragmenty portalu.
16. Sygn. 896, Ratusz - odsłonięty fragment muru z łukiem ceglany. Herby, fragmenty portalu.
17. Sygn. 693, Rysunek Hansa Gebeleina 1942-1944.
18. Sygn. 111, Rycerz-braz olejny - malarz Ravarel Mengs.
19. Sygn. 699, Obraz Pompeo Battoni.
20. Sygn. 104, Portret kobiety - obraz olejny - Anton Graff.
21. Sygn. 102, Ziegfried von Vegelsack – portret.
22. Sygn. 131, Kreutzkirchen - hotel – obraz.
23. Sygn. 203, Portret chłopca - obraz olejny.
24. Sygn. 110, Kobieta w salonie - obraz olejny.
25. Sygn. 137, Roma - Rzym – rycina.
26. Sygn. 138, Padwa - rycina XIX wiek.
27. Sygn. 136, Lidzbark Warm. Widok perspektywiczny miasta. Litografia [Heilsberg im Ermelande. Nach der natur v. auf Strin gez. V.C.L. Randt 1820].
28. Sygn. 205, Portret mężczyzny - obraz olejny 1847.
29. Sygn. 206, Samuel Thomas von Soemmering - rycina, sztycharz Carl Barth.
30. Sygn. 108, Jan Gitfried Rösner - portret olejny.
31. Sygn. 208, [Wystawa] Auswahl älterer Thorner Zietschriften und Zeitungen.
32. Sygn. 205, [Wystawa] Thorner Blutgericht 7 dec. 1724. Ein Beispiel polnischen Terrors.

33. Sygn. 226, [Wystawa rękopisów, dzienników i kronik poświęconych Toruniowi napisanych przez mieszczan toruńskich].
34. Sygn. 247, [Wystawa w ratuszu - fragment ekspozycji poświęconej Gimnazjum Toruńskiemu].
35. Sygn. 109, Wielki mistrz Herman Balk - portret olejny.
36. Sygn. 946, Plan der Belagerung von Thorn im Jahr 1813, Taf. III [Plan drukowany - XIX w.?).
37. Sygn. 949, Plan der Belagerung von Thorn im Jahre 1658 [Plan drukowany - XIX wiek?].
38. Sygn. 879, Alter Adelicher Gechlechter in Thorn, welche rich anjetzo in Thornische Rathause befinden [rysunki XVIII wiek].
39. Sygn. 122, Alegoria-rysunek.
40. Sygn. 118, Mężczyzna walczący ze smokiem – rysunek.
41. Sygn. 199, Johann Gotfried Rösner - portret olejny.
42. Sygn. 696, Akt kobiety – obraz.
43. Sygn. 198, Herman Balk - portret olejny, K. Hemmerlein, 1941.
44. Sygn. 864, Dr Franz Lüdke - zdjęcie portretowe.
45. Sygn. 690-701, [Pejzaż z drewnianym wiatrakiem].
46. Sygn. 83, Niezidentyfikowany rysunek - przedmieścia?
47. Sygn. 237, Wystawa w ratuszu - fragment z gablot.
48. Sygn. 293, Wystawa w sali ratusza - makiety i zdjęcia obiektów wojskowych.
49. Sygn. 215, [Wystawa w ratuszu poświęcona działalności teatru toruńskiego. Projekty kostiumów, scenografii].
50. Sygn. 213, [Wystawa w ratuszu - fragment sali z obrazami], 1942.
51. Sygn. 249, [Ratusz - fragment ekspozycji malarstwa] - Kunstaustellung, 1941.
52. Sygn. 250, [Ratusz - fragment ekspozycji malarstwa] - Kunstaustellung, 1941.

Kwerendy przeprowadzone w dniach: 28-30.11., 4-6.12. i 11-12.12.2017 r.

Fotografie z Torunia

Teczka nr 42:

Fotografie Torunia

Autorzy fotografii: Jan Bułhak – 1952, Józef Rewkowski, Roman Buczyński, Lucjan Święcki – 1958, Olgierd Gałdyński, Janusz Borkowski, Henryk Hermanowicz, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny – 1970, Zygmunt Gamski – 1956
+ zdjęcia wojskowe lotnicze – 1920-1939

Teczka nr 43:

Fotografie Torunia: kościół św. Ducha: drzwi intarsjowane i portal - Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Autorzy fotografii: kościół św. Jakuba – foto NN z 1931, Olgierd Gałdyński, Sempoliński – ok. 1950, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny – 1975, Waław Górski - 1981

Teczka nr 44:

Fotografie Torunia: kościół św. Jakuba

Autorzy fotografii: Gerard Ciołek – 1948, L. Sempoliński, Jan Bułhak – 1952, Zygmunt Gamski, Olgierd Gałdyński, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny, Tadeusz Zalewski – 1957, Kazimierz Konieczny, Jacek Gajewski – 1970-1980

Teczka nr 45:

Fotografie Torunia: kościół św. Jakuba: wnętrze

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny - 1972

Teczka nr 46:

Fotografie Torunia: kościół św. Jakuba: wnętrze

Autorzy fotografii: Zygmunt Gamski, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Teczka nr 47:

Fotografie Torunia: kościół św. Jakuba: wnętrze, m.in. ołtarz pasyjny

Autorzy fotografii: Andrzej Lipka – 1959, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Teczka nr 48:

Fotografie Torunia: kościół św. Jakuba: wnętrze

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Teczka nr 49:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: zewnątrz i wewnątrz

Autorzy fotografii: Alojzy Czarnecki – I. 50. XX w., Jan Bułhak – 1952, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny, Jerzy Płażewski, Zygmunt Gamski

Teczka nr 50:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: zewnątrz i wewnątrz

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny, Waclaw Górski

Teczka nr 51:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: wewnątrz

Autorzy fotografii: Zygmunt Gamski – I. 50. XX w., Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny, Waclaw Górski

Teczka nr 52:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: wnętrza – ołtarze główny i boczne

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Teczka nr 53:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: wnętrza - ołtarze

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Teczka nr 54:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: wnętrza - Stalle

Autorzy fotografii: mjr Leśniewski – foto przed 1939 (stalle) + inne foto – przed 1939, Zygmunt Gamski – po 1945

Teczka nr 55:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: wnętrza

Autorzy fotografii: Zygmunt Gamski – I. 50. XX w., Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny - 1969

Teczka nr 56:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów

Autorzy fotografii: Józefa Bułhakówna – 1928, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny - 1971

+ fotografia zaginionej przed 2 wojną światową – *Madonny Dobrej Nadziei* – foto po 1945

Teczka nr 57:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: hermy relikwiarzowe – foto przed 1939

Autorzy fotografii: wnętrza kościoła: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny - 1969

Teczka nr 58:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów: zworniki i sklepienia, wyposażenie (m.in. monstrancje, kielichy, trybularz)

Autorzy fotografii: Alojzy Czarnecki – I. 50. XX w., Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny – 1970, + fotografia autorstwa Gerdorn z 1912 roku

Teczka nr 59:

Fotografie Torunia: kościół św. Janów

Autorzy fotografii: Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny – 1969-1970

+ foto plakiety z ok. 1934

Teczka nr 60:

Fotografie Torunia: m.in. kościół pw. Św. Krzyża w Kaszczorku, kościół św. Piotra i Pawła na Podgórzu, kościół pw. NMP w Toruniu

Autorzy fotografii: Henryk Poddębski – przed 1939, Marian Kornecki, Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny, Waław Górski, Jan Mucharski, Tadeusz Kaźmierski, Jan Bułhak - 1980

Teczka nr 61:

Fotografie Torunia: m.in. kościół NMP

Autorzy fotografii: Alojzy Czarnecki – lata 50. XX w., Waław Górski – ok. 1975, Jerzy Szandomirski, ok. 1975, Tadeusz Kaźmierski - 1986

Teczka nr 62:

Fotografie Torunia: m.in. kościół NMP

Autorzy fotografii: Jerzy Szandomirski, Waław Górski

Foto okna – przed 1939

Teczka nr 63:

Fotografie Torunia: m.in. kościół NMP – m.in. fotografia sprzed 1939 roku Poliptyku toruńskiego i tryptyku

Autorzy fotografii: wnętrze, rzeźba Chrystusa – foto przed 1945, Waław Górski – ok. 1975

Teczka nr 64:

Fotografie Torunia: m.in. kościół NMP – m.in. wnętrze

Autorzy fotografii: Waław Górski – 1975, Jerzy Langda – 1957 (Obraz *Wskrzeszenie Łazarza*), Jerzy Szandomirski – ok. 1975, Leśniewski - *Mauzoleum Anny Wazówny*, wnętrze, rzemiosło

Teczka nr 65:

Fotografie Torunia: m.in. kościół NMP – m.in. foto NN przed 1939

Autorzy fotografii: Henryk Poddębski – 1928, Alojzy Czarnecki – l. 50. XX w., Edward Hartwig – l. 50. XX w., Waław Górski – ok. 1975

Kościół św. Mikołaja dominikanów – Czesław Kuchta, Jerzy Wardak – ok. 1975; Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Kościół ewangelicki na Nowym Mieście – Tadeusz Kaźmierski, Witalis Wolny

Gdanisko – Henryk Poddębski – 1931

Ruiny zamku krzyżackiego – Waław Górski, Leonard Sempoliński, Jan Bułhak, Alojzy Czarnecki, Zygmunt Gamski

Teczka nr 66:

Fotografie Torunia: m.in. Mury obronne Torunia, ruiny zamku krzyżackiego – m.in. wystawa MOT z 1975 roku, Zamku Dybowskiego

Autorzy fotografii: Święch, Zygmunt Gamski, Tadeusz Kaźmierski, Leonard Sempoliński – ok. 1960

Teczka nr 67:

Fotografie Torunia: m.in. Mury obronne Torunia

Autorzy fotografii: wielu – po 1945 roku

Teczka nr 68:

Fotografie Torunia: m.in. Mury obronne Torunia

Autorzy fotografii: wielu – po 1945 roku

Teczka nr 69:

Fotografie Torunia: m.in. Ratusz

Zdjęcie lotnicze miasta z 1928 roku – fot. Milczewski

Autorzy fotografii: Jerzy Szandomirski, Henryk Hermanowicz, Jan Bułhak, Olgierd Gałdyński,
Tadeusz Kaźmierski, Henryk Poddębski – 1931, Waław Górski - 1975

Teczka nr 70:

Fotografie Torunia: m.in. Ratusz – wnętrza, 2 fotografie z wystawy Rzemiosła Alojzego
Czarneckiego – I. 50. XX w.; intarsje

Autorzy fotografii: Jerzy Szandomirski, Stanisław Stępniewski

Teczka nr 71:

Fotografie Torunia: m.in. kościół św. Jakuba, *Ołtarz z Brzegu* z MOT, witraże z MOT

Autorzy fotografii: m.in. Waław Górski

Obraz Bartłomieja Strobla, *Portret Hübnera* – fotografia NN przed 1939

Rzeźba *Zwiastowania* z MOT – fotografia NN przed 1939 nr neg. 9 x 12: 6110

Teczka nr 72:

Fotografie Torunia: m.in. kamienice miasta – foto po 1945

Autorzy fotografii: wszyscy po 1945 roku

Henryk Poddębski, *Sala Dworu Artusa*, 1928

Jan Mucharski Rynek Staromiejski 35 – wnętrza – pozytyw – Kamienica pod Gwiazdą

Teczka nr 73:

Fotografie Torunia: m.in. Nowy Rynek, Stare Miasto, zawieszki cechowe, Collegium Minus

Autorzy fotografii: m.in. Olgierd Gałdyński

Teczka nr 74:

Fotografie Torunia: m.in. ul. Kopernika, Dom Kopernika, kamienice Starego Miasta

Autorzy fotografii: lata 50. XX w.

Teczka nr 75:

Fotografie Torunia: m.in. ulice i kamienice miasta, Dwór Artusa

Autorzy fotografii: Jan Bułhak, Jerzy Wardak, Czesław Kuchta – po 1945 roku

Fotografia: *Dwór Mieszczkański*, ok. 1850, reprodukcja NN, ok. 1940 (dawne zbiory Królewieckie) nr neg. 13 x 18: 113643

Teczka nr 76:

Fotografie miasta – m.in. ul. Podmurna, Ciasna, Sukiennicza, Szczytna, spichrze;

Autorzy fotografii: wszystkie po 1945 roku

Teczka nr 77:

Fotografie Torunia – m.in. Wały gen. Sikorskiego, ul. Żeglarska

Autorzy fotografii: Henryk Poddębski, 1925; reszta fotografii – po 1945 roku

Teczka nr 78:

Fotografie Torunia i budynku UMK przy ul. Chopina (wówczas Biblioteka UMK)

Autorzy fotografii: m.in. Jerzy Wendołowski i inni – po 1945 roku

12 fotografii: Projekt Muzeum Ziemi Pomorskiej!

ZDJECIA ZDIGITALIZOWANE

Kościół św. Jakuba i św. Janów: Jan Bułhak – przed 1939, W. Dalbor – 1933, NN – przed 1939, Edward Koch (Warszawa) – przed 1939, Józefa Bułhakówna – ok. 1925?

Rzeźba św. Jana Chrzciciela z MOT: Julius Scherb (Wiedeń) – przed 1945 – pozytyw (zdigitalizowano) nr karty: 62505 Ratusz – foto rzeźb z gotyku (Król i Anioł) – E. Koch

Król z kościoła św. Jakuba z MOT: pozytyw (zdigitalizowano) nr karty: 62521 Ratusz – foto – E. Koch

Anioł ze Zwiastowania z MOT: pozytyw (zdigitalizowano) nr karty: 62522 Ratusz – foto – E. Koch

Kufle miedziane cechu rzeźnickiego (1682) i Płócienników (1687) fot. Franciszek Jakowczyk (Toruń) – przed 1939 Muzeum Miejskie, pozytyw zdigitalizowano, nr karty: 62523

Kościół NMP – krużganek, fot, NN ze zbiorów Muzeum Miejskiego: NN – przed 1939, pozytyw, zdigitalizowano, nr karty: 62507

Park miejski, fot. NN, przed 1939, ze zbiorów Muzeum Miejskiego, pozytyw, zdigitalizowano, nr karty: 62534

Kościół NMP – wnętrze – freski – fotografie: Kurt Grimm (Toruń) – 1940-1944, pozytyw, zdigitalizowano, nr karty: 62512

Kościół NMP – wnętrze – freski – fotografie: Kurt Grimm (Toruń) – 1940-1944, pozytyw, zdigitalizowano, nr karty: 62511

Kościół NMP – wnętrze – freski – fotografie: Kurt Grimm (Toruń) – 1940-1944, pozytyw, zdigitalizowano, nr karty: 62510

Wywieszka cechu młynarskiego, Muzeum Miejskie, pozytyw zdigitalizowano, nr karty: 62524 fot. Franciszek Jakowczyk (Toruń) – przed 1939 – fot. ze zbiorów Muzeum Miejskiego

Kościół NMP: Andrzej Nitsch – 1929

Ruiny zamku w Dybowie – NN – 1900

Ruiny zamku w Dybowie – Henryk Poddębski – I. 30 XX w.

Ratusz – wnętrze – fot. Jan Bułhak – 1945

ZBIÓR 44 KLISZ SZKLANYCH I NEGATYWÓW 6 X 6 CM POCHODZĄCYCH Z DAWNYCH ZBIORÓW KONSERWATORA PRUS ZACHODNICH / ZBIORÓW KONSERWATORA W KRÓLEWCU

Wiele klisz zdjęć portretowych i rodzajowych oraz m.in. Panorama Chełmży z 1901-1915.

TECZKI Z FOTOGRAFIAMI MALARSTWA OD 2. POŁOWY XVIII WIEKU (w poszukiwaniu zaginionych dzieł z Muzeum Miejskiego w Toruniu)

Teczki zawierające fotografie dzieł m.in. prac Dolabelli, grafikę, Jana Kriega (widoki Gdańska), Krzysztofa Lubienieckiego, Kościołów Lwowa, Trembowli, Andrzeja Stecha, Jerzego Eleutera Siemiginowskiego, Daniela Schultza, Bartłomieja Strobla (*Portret Hübnera* z MOT), Adama Manyki, Magdaleny Abakanowicz, Jankiela Adlera, Karola Albertiego, Konstantego Aleksandrowicza, M. E. Andriolego, Stanisława Appenzellera, Mieczysława Antoszewicza, Zofii Artymowskiej i innych.

OPRACOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

dr hab. Piotr Birecki,
*Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu w
 świetle dokumentacji fotograficznej Kurta Grimma*

Opracowanie

SPIS TREŚCI

Wstęp

Wraz z zajęciem Torunia przez wojska niemieckie w dniu 7 września 1939 roku hitlerowski okupant przejął wszystkie instytucje kultury. Nastąpiła ich likwidacja lub przekształcenie w instytucje służące okupantowi³. Władzę w mieście powierzono tzw. „ekipie z Fürth”, czyli urzędnikom pochodzącym z Fürth, niewielkiej miejscowości pod Norymbergą, obecnie jej dzielnicą. W skład grupy urzędników, oprócz nadburmistrza Franza Jacoba, który sprawował swe obowiązki od 1939 do początku 1945 roku, wchodził **dr Adolf Schwammberger**, który przybył do Torunia 31 października 1939 roku. W dniu 1 kwietnia objął on funkcję kierownika (niem. Kulturdezernent) Wydziału Kultury Wydziału Kultury (Städtisches Kulturamt), a 1 kwietnia 1942 roku awansował, obejmując stanowisko nadradcy (niem. Oberverwaltungsrat)⁴. Podlegały mu sprawy dotyczące teatru miejskiego, orkiestry miejskiej, archiwum i muzeum, biblioteki tzw. ludowa i muzyczna, miejskiej szkoły muzycznej, urzędu badającego więzi rodowe esesmanów i kandydatów do SS (Sippenamt) oraz tzw. Städtische Bildersammlung, czyli komórki administracyjnej zajmującej się dostarczaniem materiałów fotograficznych dla potrzeb propagandy oraz wydawnictw zajmujących się m.in. sztuką niemiecką i turystyką. Dokonania hitlerowców dokumentowały fotografie gromadzone w tzw. *Zeitgeschichtliches Sammlung*⁵.

³ Patrz S. Gorchowina, *Polityka kulturalna niemieckich władz okupacyjnych w Okręgu Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie, w Okręgu Rzeszy Kraj Warty i w rejencji katowickiej w latach 1939-1945*, Toruń 2013.

⁴ Archiwum Państwowe w Toruniu (dalej: APT), Akta miasta Torunia (dalej: AmT) 1939-1945, sygn. E 57, s. 1.

⁵ APT, AmT, sygn. 846, s. 1 i nast. Tu szczegółowe zestawienia i korespondencja z wydawnictwami i innymi firmami zamawiającymi fotografie toruńskich zabytków.

Adolf Schwammberger, Toruń 1942

Fot. Kurt Grimm

Ponieważ Schwammberger należał do NSDAP, w listopadzie 1942 roku uczyniono go odpowiedzialnym za szkolenia propagandowe, które prowadził jako tzw. Kreisschulungsleiter⁶. Nadzorował rabunek dzieł sztuki do osobistych zbiorów Adolfa Hitlera, z terenu dzisiejszego województwa kujawsko-pomorskiego, nadzorując kradzież dzieł sztuki z pałaców włościańskich⁷. Jako zwierzchnik Wydziału Kultury kierował wywozem dzieł sztuki oraz zbiorów Archiwum do Niemiec, w tym do Marburga, w którym do dziś, w Herder-Institut znajduje się część fotografii Kurta Grimma, niemieckiego fotografa, który jako zaufany fotoreporter dokumentował nie tylko zabytki miasta Torunia, wystawy urządzone przez Wydział Kultury, ale różne wydarzenia związane z uroczystościami nazistowskimi czy wizytami dygnitarzy hitlerowskich takich jak Hans Frank, Albert Forster oraz Joseph Goebbels. Schwammberger oprowadzał gości po Toruniu, prezentując im zabytki – świadectwa niemieckości miasta. Krytykował toruńską architekturę polską okresu międzywojennego, wygłaszał wykłady opiewające sztukę niemiecką okresu renesansu i baroku i potępiające modernizm, zwany w propagandzie hitlerowskiej „Sztuką zdegenerowaną”⁸. W październiku 1944 roku został powołany do Wehrmachtu, prawdopodobnie do obsługi baterii przeciwlotniczej⁹. Po 1945 roku i po uwolnieniu z

⁶ APT, AmT, sygn. E 748, s. 126.

⁷ APT, AmT, sygn. E760, s. 1 i nast.

⁸ APT, AmT, sygn. E760, s. 1 i n.

⁹ Zob. *Toruński Słownik Biograficzny*, t. 4, Toruń 2004, s. 216-218.

amerykańskiego obozu jenieckiego wrócił do Fürth. Zmarł w 1975 roku pracując m.in. jako przewodnik. Do dziś w Fürth znajduje się ulica jego imienia¹⁰.

Do zaufanych współpracowników Schwammbergera należał przywołany wyżej **Kurt Grimm**, który pochodził z Norymbergi. W 1919 roku działał w zakładzie fotograficznym przy Pillenreuthstrasse oraz w zakładzie fotograficznym małżonki przy Peter Henleinstrasse 77. Pracując na rzecz hitlerowców przeniósł się do Torunia, prawdopodobnie zachęcony przez nazistów sprawujących władzę w mieście nad Wisłą i wietrząc dobry zarobek na terenach wcielonych do Rzeszy. W latach 1940-1944 pracował w zakładzie fotograficznym, którego właścicielką była jego żona Anna Grimm. Mieścił się on przy dzisiejszej ulicy Żeglarskiej 31, czyli w czasach okupacji Seglergasse i w 1941 roku nosił nazwę Photospezialhaus und Labor. Pod tym adresem państwo Grimm też zamieszkiwali. Grimmowie świadczyli usługi reprograficzne, wykonując m.in. ręcznie malowaną mapę (o wymiarach 2,2 x 1, 8 metra) dla miasta Wyrzyska, które miało stać się wyłącznie niemieckim miasteczkiem. Po ucieczce z Torunia osiedli w miejscowości Feucht koło Norymbergi i gdzie Kurt Grimm zatrudnił się jako fotograf w tamtejszym urzędzie budowlanym. Wykonywał też fotografie dla różnych wydawnictw, w tym do publikacji o Gdańsku i Pomorzu nadwiślańskim. Zmarł w 1963 w Altdorf koło Norymbergi¹¹.

Pieczętka zakładu Anny Grimm zatrudniającego Kurta Grimma

Kurt Grimm jako fotoreporter wykonywał zdjęcia propagandowe dokumentujące hitlerowskie uroczystości, wizyty dygnitarzy w Toruniu, uwieczniał na fotografiach życie codzienne niemieckich obywateli, związków i stowarzyszeń. Utrwalił jubileusz niemieckiego komendanta miasta gen. Klutmanna, otwarcie

¹⁰ https://www.fuerthwiki.de/wiki/index.php/Adolf_Schwammberger#cite_ref-11. Autor niniejszego opracowania brał udział w weryfikacji strony internetowej z biogramem Schwammbergera przez naukowców z Fürth (m.in. przez Kamrana Salimiego).

¹¹ APT, AmT E, sygn. 829 do 842: wykazy i korespondencja w sprawie udostępniania różnych fotografii dla wydawnictw, do celów propagandowych. Tu pisma kierowane do Dr. Schwammbergera. Do reprodukcji używano prawdopodobnie zestawu Ultraplex firmy Fotokopist G.m.b.H. z Berlina.

biblioteki ludowej (Volksbibliothek), oraz liczne dzieła sztuki: obrazy, rzeźby, grafiki i rysunki różnych twórców.

Adolf Schwammberger (z ilustracjami w ręku) oprowadza gubernatora Hansa Franka (po prawej od Schwammbergera) w obecności Alberta Forstera (pierwszy z prawej).

Fot. Kurt Grimm

Mimo, że fotografie Grimma są dziś bezcennym źródłem ikonografii Torunia okresu okupacji nie należy zapominać, że zostały wykonane przez zwolennika i propagandystę nazizmu, który dobierał tematy tak, aby jak najlepiej i najkorzystniej pokazać „niemieckie dzieło na Wschodzie”. Jako osoba zaufana zarabiał na wykonywaniu zdjęć dygnitarzy hitlerowskich. Gloryfikował zbrodniarzy wojennych oraz germanizację Torunia, całkowicie pomijając cierpienia ludności polskiej, więźniów radzieckich czy zachodnioeuropejskich żołnierzy Stalagu XXA. Jego fotografie wystaw muzealnych i propagandowych oraz dokumentacja jubileuszu 470-lecia urodzin Mikołaja Kopernika, którego pomnik wykonał rzeźbiarz Josef Thorak (w Toruniu ustawiono makietę pomnika, kamienna rzeźba dłuta Thoraka nie przyjechała do Torunia i do dziś znajduje się w parku miejskim – Mirabellgarten w Salzburgu) pokazać miały odzyskanie Torunia dla Niemiec. Zgodnie z wytycznymi Schwammbergera pokazywał on okres międzywojenny jako okres upadku, degrengolady kultury miasta i jej odrodzenia po 1939 roku. Wykonał m.in. fotografie mieszkańców dzielnic ubogich mieszkających na Kozackich Górach i Dębowej Górze w Toruniu czy slumsów w Chełmży, pokazując w ten sposób tzw. „polskie

gospodarstwo”, czyli ilustrując obraźliwe określenie polskiego bałaganu i braku zaradności. Posługiwał się aparatem Universal-Janulus Modell IV firmy Liesegang z Düsseldorfu¹². Grimm przygotowywał Schwambergerowi slajdy do wykładów propagandowych (w tym „Geschichte Thorns” i „Kopernik”), fotografując m.in. zabytki Torunia Slajdy dla Thorner Heimatbund z Berlina, w tym 58 slajdów z zabytkami architektury, malarstwa, zdjęcia zamordowanych wg. niemieckiej propagandy Volksdeutschów.

Dzięki zachowanym fotografiom Grimma znamy np. ikonograficzną zawartość dzieł zrabowanych tzw. Albumu Jerzego Friedricha Steinera”, czy innych bogatych w bezcenną ikonografię miasta albumów. Chodzi tu o zaginiony cykl obrazów Carla Albertiego, który był malarzem dworu landgraфа hesko-darmszadzkiego Ludwika X, który powstał podczas jego podróży przez Toruń w latach 1790-1793¹³. Album składał się z 13 widoków miasta i budowli toruńskich, Kępy Bazarowej i zamku dybowskiego. Album ten, który zawierał 13 widoków. Drugim zbiorem cennej ikonografii Torunia był cykl rysunków autorstwa Johanna Michaela Wachschlagers¹⁴, pochodzący z ok. 1777 roku, zawierający m.in. widok Rynku Staromiejskiego z jednego z okien (sygn. A. 1070), scenę ostrzeliwania miasta przez Szwedów w 1703 roku oraz spalony ratusz po tym ostrzale (sygn. A. 1069). Trzecim zaginionym zbiorem był gwasz Theodora E. Radtkego powstały w latach 1847-1850. Zawierały one bezcenne wizerunki dwóch krzywych wież w obrębie murów obronnych Starego Miasta. Niektóre kompozycje z tego cyklu znane są dzięki kopiom wykonanym przez Heinricha Ruhoffa w 1944 roku¹⁵.

To Adolfa Schwambergera należy uczynić współodpowiedzialnym za kradzież dzieł sztuki z muzeum miejskiego oraz z kościołów Torunia. Współpracował on blisko z niemieckim historykiem sztuki, dyrektorem Muzeum w Gdańsku – Willim Drostem, który nadzorował przejęcie skrzyń z ewakuowanymi w 1939 roku obiektami z kilku miejscowości znajdujących się na terenie Pomorza oraz przyjeżdżał do Torunia nadzorując ewakuację dzieł sztuki do Gdańska. Drugą osobą, która miała udział w kradzieży był Erich Volmar, konserwator Okręgu Gdańsk-Prusy Zachodnie¹⁶.

Dr Schwamberger, jako jeden z toruńskich urzędników odpowiada za kradzież dzieł sztuki należących do Muzeum Miejskiego (on też podpisywał dokumenty wywozu) oraz „ewakuację” obiektów będących własnością parafii św. Janów – w tym Pięknej Madonny Toruńskiej, która do dziś być znajduje się na terenie

¹² APT, AmT E, sygn. 840, s. 3, P. Birecki, *Sztuka w Toruniu w okresie okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, Toruń 2011, s. 12.

¹³ G. Chmarzyński, *Sztuka w Toruniu. Zarys dziejów*, Toruń 1934, s. 75.

¹⁴ K. Mikulski, *Pułapka niemożności. Społeczeństwo nowożytnego miasta wobec procesów modernizacyjnych (na przykładzie Torunia XVII i XVIII wieku)*, Toruń 2004, s. 204.

¹⁵ Zob. APT, AmT E, sygn. 843, s. 1 i nast.

¹⁶ Notatka gazety *Thorner Freiheit* z 22 listopada 1940 roku, s. 3, Archiwum Akt Nowych MKiS, sygn. 377/7, s. 7.

Niemiec (o czym w 1962 roku zapewnił w prywatnej rozmowie prof. Zygmunta Świechowskiego syn prof. Karla Heinza Clasena). W plany ewakuacji Madonny wtajemniczeni byli radca budowlany Gonser, Schwammberger i ks. Manthey, choć, jak można przypuszczać, nie wiedzieli oni dokładnie, dokąd rzeźba miała być wywieziona. W czasie wojny rzeźba najpierw została uszkodzona przy jej przenoszeniu, w 1942 roku poddana konserwacji przez konserwatorów Hausteina i Gronerta (wtedy sfotografował ją Kurt Grimm)¹⁷, a następnie zdeponowana w Grębocinie (kościół ewangelicki?, na marginesie inny skład z zabytkami znajdował się w kościele w Złotorii i w Górsku) w obawie o możliwość jej zniszczenia podczas nalotu aliantów. Piękna Madonna wyjechała do Niemiec prawdopodobnie *via* Szczecin i została złożona w składnicy w Bösenburgu, gdzie prawdopodobnie pozostała, nie ewakuowana do czasu zajęcia terenu przez Armię Czerwoną. 4 lipca 1946 roku skrzynia z rzeźbą został wywieziona z miejsca składowania. Wojciech Walanus ustalił, że mogła ona trafić do Moskwy pociągiem transportującym dzieła sztuki 11 marca 1946 roku (czyżby wróciła do Niemiec po pewnym czasie?). Drugim obiektem jest rzeźba Madonny Brzemiennej zw. Marią Dobrej Nadziei, która została również zrabowana z Muzeum Okręgowego. Na miejscu, w kościele św. Janów pozostała konsola z półpostacią Mojżesza¹⁸.

Straty wojenne Muzeum Okręgowego

Fototeka Kurta Grimma

Podstawą próby ilościowego i jakościowego ustalenia jest tzw. Fototeka Kurta Grimma, obejmująca zbiór 70 szklanych negatywów i około 300 pozytywów przedstawiających poszczególne zabytki i wnętrza muzealne oraz pojedyncze dzieła sztuki fotografowane przez Grimma wyeksponowane w okresie okupacji w ówczesnym Städtisches Museum a pochodzące także ze zbiorów Towarzystwa Naukowego Toruńskiego, które były depozytem przekazanym jeszcze przed niemiecką okupacją. Niemieccy okupanci celowo zniszczyli księgi inwentarzowe, katalogi i archiwum naukowe, co uniemożliwia dziś ostateczną weryfikację wojennych zasobów muzeum. Komplikuje to badania nad stratami wojennymi, podobnie jak fakt utworzenia w 1941 roku Städtische Gemäldegalerie (Miejska Galeria Obrazów), która gromadziła m.in. zbiory malarzy niemieckich, austriackich czy czeskich obejmując pejzaże, portrety i malarstwo rodzajowe. Galeria, powstała z inicjatywy A.

¹⁷ Zob. artykuł Wojciecha Walanusa: <http://dzielautracone.gov.pl/artykuly/153-zaginiecie-pieknej-madonny-torunskiej-rekonstrukcja-wydarzen>.

¹⁸ Archiwum Akt Nowych MKiS, sygn. 387/7, k. 42, W. Kalicki, M. Kuhnke, Sztuka zagrabiona. Uprowadzenie Madonny, Warszawa 2014, s. 324-343 (tu literatura dotycząca rzeźb) oraz Wojciech Walanus, <http://dzielautracone.gov.pl/artykuly/153-zaginiecie-pieknej-madonny-torunskiej-rekonstrukcja-wydarzen> (tu literatura oraz wykazy archiwaliów).

Schwambergera otworzyła swe podwoje w 1943 roku. Planowano wyburzenie budynku poczty przy Starym Rynku i budowę nowych budynków muzealnych.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, jako świadectwo polityki germanizacyjnej została galeria została rozbita, większość obiektów rozproszona i rozsprzedana przez instytucje państwowe, takie jak Desa, ale część trafiła do takich instytucji jak Żydowski Instytut Historyczny czy Wydział Sztuk Pięknych UMK. Dziś są zapewne ozdobą wielu kolekcji malarstwa europejskiego¹⁹.

Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu obejmują wiele cennych dla historii miasta, regionu i Rzeczypospolitej muzealiów. Ich losy pozostają nadal nieznanne, część może znajdować się w magazynach niemieckich lub rosyjskich oraz kolekcjach prywatnych. Wśród zaginionych dzieł znajduje się pięciu obrazów olejnych na desce pochodzących z pierwotnego wyposażenia Sali Sądowej Ratusza Staromiejskiego (od XVI wieku), przedstawiających sceny: *Sąd Salomona*, *Chrystusa Sędziego Świata*, *Tablica X Przykazań* wywiezione w 1944 roku do Marburga, a następnie do kopalni w dolnosaksońskim Grasleben, gdzie ślad po nich zaginął. Zaginął *Portret Władysława IV z hołdem Malborka* pędzla Bartłomieja Strobla słynnego malarza Władysława IV Wazy, *Widok Torunia od strony Wisły* z XVIII wieku, portrety mieszczańskie (w tym portrety Puhana, Malza i Adolfa, małżeństwa Krügerów, radcy Adolfa w wieku młodzieńczym wszystkie z 1. poł. XIX wieku), jedenaście tarcz herbowych, manierystyczna w stylu ława Sądu Nowego Miasta Torunia, 2 piece z XVIII wieku (z 1798 roku i z 2 połowy XVIII wieku), obraz Hansa Jacobiego *Zerwanie przez kry mostu na Wiśle w Toruniu* (z ok. 1853 lub później)²⁰.

W celu częściowego zabezpieczenia zbiorów przed nalotami alianckimi 7 sierpnia 1944 roku znaczną część zabytków i archiwaliów przeniesiono z Ratusza do budynku przy Rynku Staromiejskim 7 a na początku września rozpoczęto ich wywóz do Wyrzyska. Reszta została wywieziona do Marburga nad Lahną. Część informacji o dziełach ewakuowanych tam przez hitlerowców przynosi spis zawartości skrzyń zachowany w Archiwum Państwowym w Toruniu. Wynika z niego, że do wywozu przygotowano nie tylko dzieła sztuki, ale przygotowano także kilkadziesiąt skrzyń i paczek, które miały pomieścić m.in. zdjęcia i negatywy (tzw. Fotoplatten) znajdujące się w laboratorium Kurta Grimma przy ówczesnym Theaterplatz 2, w siedzibie władz miejskich²¹. Do ewakuacji przeznaczono mapy, plany miasta, dokumenty archiwalne, księgi gruntowe oraz 21 portretów królewskich i prezydentów: Mościckiego,

¹⁹ K. Kluczajd, *Zagrabione, utracone muzealia toruńskie i inne zabytki wojenne. O stratach wojennych Muzeum w Toruniu, ale i o powojennej polityce oraz „planowej gospodarce muzealiami*, niepublikowany mpis. z 2010 roku w posiadaniu autora. Szeroko na ten temat K. Kluczajd, *Städtisches Gemäldegalerie – muzealna Miejska Galeria Malarstwa*, w: Acta Universitatis Nicolai Copernici, Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo XLVI, Toruń 2015, s. 243-264.

²⁰ Spis inwentarza krajowego Muzeum Pomorskiego z 1922, w APT, *Akta Muzeum Miejskiego*, s. 9. Wymieniono tu dwa obrazy Jacobiego, w tym *Zerwanie przez kry mostu na Wiśle w Toruniu* z roku 1853, B. Mansfeld w: *Dzieje sztuki Torunia*, Toruń 2009, s. 379.

²¹ APT, AmT E, sygn. 838, s. 1 i nast.

Narutowicza i Piłsudskiego (sic!), które znajdowały się w pokoju komisarza miasta wraz z portretami sześciu burmistrzów²².

Weryfikacji w zakresie strat powinien podlegać szczegółowy spis zabytków archeologicznych, eksponowanych w Muzeum Miejskim, który obejmuje zabytki takie jak biżuterię, naczynia, ozdoby zabawki, kości mamuta (w tym żebra), znaleziska z epoki brązu z Papowa Biskupiego, chrzcielnicę granitową, obraz olejny Toruń od północy z 1670 roku, figurkę pogańskiego boga z epoki kamienia VIII-X w. p.n.e. (chodzi zapewne o posążek dwugłowego bóstwa identyfikowanego z bogiem Janusem datowany na lata 600-1100 r. n.e. z Nowego Wieca, wywieziony do Marburga a stamtąd do Grassleben w 1944 roku), narzędzia z epoki żelaza. W spisie znalazły się też herby rodzin Koje, Asmandorf, portret Simona Scholtza, owalny portret Antona Gieringa owalny, formy piernikowe, witraże Mochingera, Chr. Strobanda, Adriana von der Linde, klucze ze starego Dworu Artusa, naczynia z Delft 921 sztuk) oraz kryształ (53 sztuki), wilkomy, puchary, konwie, kubki cechowe ze złota i cyny²³. Zniszczono w 1939 roku dzieło Brunona i Feliksa Gęstwickich *Powitanie wojsk polskich w dniu 18. stycznia 1920 roku w Toruniu*, zamówiony przez Ottona Steinborna, z okazji 700-lecie założenia miasta. Chciano też zniszczyć obraz Jaroczyńskiego *II Traktat Toruński* ale udało się go uratować²⁴. Na wyposażeniu ratusza znajdował się intarsjowany stół i zegar słoneczny, które być może należały do kolekcji muzealnej kolekcji²⁵.

Po zakończeniu II wojny światowej 28 maja 1945 roku, pracownik Muzeum Antoni Głowacki, został wysłany do Wyrzyska celem odzyskania, zabezpieczenia i przewiezienia do Muzeum w Toruniu dzieł, które zostały przez niego spisane. Spis wymieniał: 58 obrazów, 9 tarcz herbowych, 7 figur, 1 krzyż, kartony z fotografiami 55 sztuk, i kartony z sztychami 9 sztuk. W dniach 23 i 24 sierpnia 1945 roku z Wyrzyska do magazynu Muzeum Miejskiego trafiło wiele zabytków, których spis liczy kilkanaście stron²⁶. Część zabytków została odnaleziona w latach 1945-1947 na terenie Torunia, m.in. w kamienicy pod łukiem Cezara, w dawnym Banku Rolnym, w Sępólnie i Górsku a część odzyskano z Grasleben w 1947 roku. Pomocny w badaniach nad stratami może być też spis z 28 kwietnia 1945 roku przygotowany dla Urzędu Wojewódzkiego

²² Zob. APT, AmT E, sygn. 779, oraz APT, AmT E sygn. 742. Część fotografii Kurta Grimma pozostała w Herder Institut w Marburgu. Łącznie wywieźć miano 58 skrzyń, 2 duże szafy, dwie małe szafy oraz kilkanaście paczek.

²³ APT, AmT E, sygn. 838, *Inwentarz Muzeum Miejskiego w Toruniu*. W spisie umieszczono sygnatury obiektów wskazujące, że część zbiorów pochodziła z Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

²⁴ B. Mansfeld, dz. cyt. 408, P. Birecki, *Czy Marian Jaroczyński, twórca II Traktatu Toruńskiego to drugi Jan Matejko?*, w: Toruń miastem pokoju. II Pokój Toruński, red. P. Oliński, W. Rozynkowski, Toruń 2016, s. 214.

²⁵ Jak pisze K. Kluczajd zbiory Muzeum Miejskiego zostały utworzone ze zbiorów: miejskich, zbiorów *Coppenicus Verein für Wissenschaft und Kunst*, Towarzystwa Naukowego w Toruniu i Pomorskiego Towarzystwa Popierania Przemysłu Ludowego. Na temat stołu intarsjowanego R. Uebrick, *Thorn. Illustrierter Führer*, Thorn 1903, s. 50-51: „stół rzeźbiony z 2. poł. XVII w.” Informację o tym - zapewne - stole, pozostającym w handlu antykwarycznym, przekazał prof. nadzw. dr hab. Michał Woźniak w 2010 roku Katarzynie Kluczajd.

²⁶ Archiwum Muzeum Okręgowego w Toruniu, nr 3/109, *Rewindykacja zabytków 1945-1964*, k. 18-39 oraz Sprawozdanie Muzeum m. Torunia z 2 czerwca 1945 roku.

Pomorskiego Wydział kultury i Sztuki, zawierający wykaz dzieł sztuki zebranych (zabezpieczonych) z terenu miasta Torunia do 1 maja 1945 roku²⁷.

Wykaz zrabowanych dzieł z 12. czerwca 1965 roku dla Ministerstwa Kultury wymienia m.in.: Madonnę Brzemieną (Dobrej Nadziei), obraz Strobla, obrazy z Sali Sądowej, 11 tarcz herbowych. Marburga wywieziono 12 paczek z numizmatami, z czego powróciło ich 11. Przypomnijmy, że przynajmniej część pozycji z tego spisu trafiło do Grasleben: rzeźba *Madonny Brzemiennej (Marii Dobrej Nadziei)* z około 1410, obraz *Władysław IV i hołd Malborka* Bartłomieja Strobla z około 1640 (obecnie w Ermitażu), obrazy z Sali Sądowej Ratusza Staromiejskiego: *Sąd Salomona*, z przełomu XVI/XVII wieku, *Tablica X przykazań* z XVII wieku, *Chrystus Sędzia Świata* z 1506, tarcze z herbami patrycjusza toruńskich z XVII wieku z kościoła Mariackiego, które następnie zostały wywiezione przez Sowieców w 1945 roku (tarcze z herbami rodzin: Ament/Amend, Asmansdorf, Groesch/Grätsch, Kordelt, von Rocke, Soest, Trost, Wallen/Werle), ława sądu Nowego Miasta z 1624 roku²⁸.

Przygotowany w 1945 roku *Kwestionariusz strat i zniszczeń w zakresie dzieł sztuki oraz zabytków kultury i przyrody*, zgłoszony przez Muzeum do Ministerstwa Kultury i Sztuki wykazał, że straty muzealne wyniosły 1065 obiektów²⁹ (ryciny, monety, medale, naczynia, skrzynki cechowe, formy piernikowe, ceramika artystyczna, szkło, ceramika prehistoryczna, elementy strojów ludowych). Tylko niektóre z wymienionych na tej liście prac i dzieł odzyskano. Powróciło 19 tarcz herbowych, portrety mieszczańskie, m.in. Heinricha Strobanda, korzec chełmiński (łokiec chełmiński zaginął) oraz *Pejzaż morski*, obraz olejny autorstwa P. Wieckenberga.

Dzięki odnalezieniu części przedwojennej kartoteki wiadomo było, że Muzeum utraciło m.in.: wspomniane już albumy rysunków z zabytkami i widokami Torunia Jerzego Fryderyka Steinera z 1744 roku (był to depozyt Archiwum Miasta Torunia), album widoków Torunia i okolicy Carla Albertiego, z lat 1790-1793, gwasz lub akwarela, (depozyt Archiwum Miasta Torunia), drzeworyt Albrechta Dürera, *Św. Hieronim w pustelni* z 1512 roku, 64 sceny z Ewangelii datowane na XVI wiek, ryciny z wizerunkami królów polskich z XVII i XVIII wieku. Do strat należy zaliczyć polichromowaną płaskorzeźbę ze sceną z historii Marka Kurcjusza (jego skok konno w przepaść, która otwarta się na Forum Romanum) z końca XVI wieku, pochodzącą z Pałacu Eskenów³⁰, małe, drewniane putta Johanna H. Meissnera z Gdańska z około 1760 roku, skrzydło ołtarza ze sceną *Zwiastowania* z około 1480 roku, scenę

²⁷ M. Niedzielska, *Organizacja niemieckiego życia kulturalnego w latach 1939-1945*, w *Historia Torunia*, red. M. Biskup, t. III, cz. II, Toruń 2006, s. 670.

²⁸ K. Kluczajd, dz. cyt., s. 28.

²⁹ Archiwum Muzeum Okręgowego w Toruniu, Pismo do Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków, Wydział Rewindykacji i Odszkodowań w Dziedzinie Kultury, Nr Dz. 1170/45/k. z 30 listopada 1945 roku.

³⁰ G. Chmarzyński, *Sztuka w Toruniu. Zarys dziejów*, Toruń 1934, ryc. 100.

mitologiczną (malowidło na szkle) z 2 połowy XVIII wieku, rokokowe łóżko, ceramiczne kąpielnice, gotyckie i renesansowe futerały oraz gotycki skórzany worek na pieniądze³¹. Muzeum zwróciło też prawowitym właścicielom te zabytki, które Niemcy włączyli do zasobu muzealnego podczas okupacji. Ważne też jest jeszcze przypomnienie, że część zbiorów przedwojennego Muzeum Miejskiego została prawdopodobnie zwrócona dzieł, które były depozytami muzeów berlińskich³².

Straty wojenne udokumentowane w fototece Kurta Grimma

Do strat wojennych należy też zaliczyć około 1000 fotografii pokazujących zabytki z terenu Pomorza, ponad 600 klisz fotograficznych oraz około 200 klisz drukarskich zabytków toruńskich utraconych z muzealnego działu grafiki³³. Jak już wyżej wspomniano podstawą próby ilościowego i jakościowego ustalenia strat Muzeum jest obecnie tzw. Fototeka Kurta Grimma, czyli zbiór 70 szklanych negatywów i około 300 pozytywów, które obecnie znajdują się w zasobach Muzeum Okręgowego w Toruniu. Część tej fototeki znajduje się w zasobach Archiwum Państwowym w Toruniu (52 pozycje – pozytywy i negatywy) oraz w Herder-Institut w Marburgu nad Lahną.

Do analizy strat, zgodnie z projektem została wykorzystana część fototeki Grimma znajdująca się w gestii muzealnej. Pozostają jeszcze – do wykorzystania w dalszej kolejności – fotografie z archiwum toruńskiego oraz z Instytutu Herdera. Zbiory Muzeum można podzielić na dwa zbiory. **Zbiór pierwszy:** dwa depozyty Archiwum Miasta Torunia: album rysunków z zabytkami i widokami Torunia Jerzego Fryderyka Steinera z 1744 roku oraz album widoków Torunia i okolicy Carla Albertiego z lat 1790-1793 zreprodukowane przez Grimma. Sygnatury dotyczące tego ostatniego zbioru to: A.759, A. 760, A. 761, A. 762, A. 763, A. 764, A. 765, A. 766, A. 767, A. 768, A. 760, A. 770, A. 771³⁴.

Drugim zbiorem jest liczący 240 fotografii zbiór pokazujące wnętrza muzeum i zrealizowane w nim wystawy propagandowe dotyczące książki w Toruniu oraz Wehrmachtu³⁵, które nie eksponują obiektów Muzeum. Część pokazuje wydawnictwa z 1724 roku dotyczącą tzw. tumultu toruńskiego jako ilustrację polskiego terroru.

³¹ Z. Knothe, *Toruń stolica Pomorza. Przewodnik po mieście*, Toruń 1934, s. 87- 91.

³² Archiwum Muzeum Okręgowego w Toruniu, *Wykaz strat eksponatów muzealnych z II wojny światowej Muzeum Miejskiego w Toruniu, 1949-1968*, k. 5 oraz Ankieta dotycząca strat z 2 listopada 1949 roku, Anna Kroplewska-Gajewska, spis 66 obiektów Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu (w zbiorach autora).

³³ Z. Knothe, dz. cyt., s. 93.

³⁴ G. Chmarzyński, dz. cyt., s. 75.

³⁵ P. Birecki, dz. cyt., il. 13 i 40-44.

Wystawy te uwieczniły fotografie Grimma o sygnaturach: A. 998, A. 999, A. 1000, A. 1004, A. 1022, A. 1029, A. 1043 i A. 1047. Weryfikacji należy poddać fotografie o sygn. A. 1013 i A. 1014 które eksponują formy piernikowe i ustalić ewentualne braki. Na fotografii o sygn. A. 1033 pokazano wystawę niemieckiej książki, ale w głębi znajdują się dwa portrety Mikołaja Kopernika. Pierwszy po prawej zachował się, drugi (epitafijny) jest prawdopodobnie kopią portretu astronoma z jego epitafium w kościele św. Janów, które na potrzeby wystawy namalował w 1943 roku K. Hemmerlein³⁶.

Kilka zdjęć pokazuje wnętrze Sali Królewskiej, na których uwidocznione jest współczesne i dawne wyposażenie z czasu okupacji (fotografia o sygn. A. 1126, na której pokazany jest zachowany intarsjowany zegar szafkowy z II poł. XVIII w., sygn. A. 1124, która pokazuje intarsjowane drzwi toruńskie z II połowy XVIII wieku, zegar szafkowy (zachowany) oraz zaginiony stół; sygn. A. 1125, na której pokazana jest szafa i drzwi intarsjowane z połowy XVIII wieku oraz drzwi szafy wnękowej). Fotografia o sygn. A. 1700 pokazuje wnętrze ze współczesnym wyposażeniem (portrety Hitlera malował w Toruniu m.in. K. Hemmerlein, pochodzący podobnie jak nadburmistrz Jakob – z Fürth³⁷), podobnie jak zdjęcie o sygnaturze A. 1697 (zegar szafkowy ocalał) i zdjęcie A. 1695, z intarsjowaną skrzynią (prawdopodobnie niezachowaną) i zapewne reprodukcją planu Torunia wg. Mateusza Meriana. Intarsjowany zegar szafkowy pokazuje również fotografia o sygn. A. 932. Obiekt szczęśliwie zachował się w zbiorach muzealnych i jest eksponowany na Sali Królewskiej.

Fotografie autorstwa Kurta Grimma utrwalające zbiór rzeźb, obrazów, grafik i dzieł rzemiosła artystycznego zawierają dzieła skradzione z Muzeum. Są to często obiekty najwyższej wartości dla Torunia i jego dziejów. Pochodzą z okresu średniowiecza i epoki nowożytnej. Są to:

Rzeźby

- *Madonna Brzemenna* zw. *Madonną Dobrej Nadziei*: fotografia sygn. A. 282, A. 285 i A. 939³⁸.

Kurt Grimm sfotografował trzy współczesne rzeźby Mikołaja Kopernika, które powstały zapewne ze zbliżającej się rocznicy urodzin astronoma oraz jako dzieła propagandy niemieckiej, uznającej Kopernika wyłącznie za Niemca. Mowa tu o popiersiach L. Ziltza (A. 981) i P. Mersmanna (A. 982, A. 983), które nie są uznane ze

³⁶ http://historiaposzukaj.pl/wiedza,obrazy,467,obraz_mikolaj_kopernik.html

³⁷ https://www.fuerthwiki.de/wiki/index.php/Karl_Hemmerlein, oraz *Hemmerlein Karl, Kunstmaler*, w: Adolf Schwammlinger, Fürth von A bis Z. Ein Geschichtslexikon, Fürth 1968, s. 172 i nast.

³⁸ Strata wykazana w spisie dzieł zrabowanych przygotowanym przez J. Remera z 12 czerwca 1965 roku dla Ministerstwa Kultury. W zbiorach Muzeum okręgowego w Toruniu. Patrz też A. Jagodzińska, *Maria Dobrej Nadziei – styl i ikonografia rzeźby z terenu państwa zakonnego w Prusach*, w: TeKa Komisji Historii Sztuki, t. X, 2005, s. 86-95.

stratę wojenną, powstały bowiem w czasie okupacji i są dziełami niemieckich artystów.

Malarstwo sztalugowe

Do najcenniejszych obrazów utraconych podczas II wojny światowej należy zaliczyć:

- obrazy *Sąd Salomona* (sygn. A. 920), *Chrystus Sędzia Wszechświata* (sygn. A. 923), oraz *Tablica X Przykazań* (sygn. A. 921).

- obraz *Władysław IV i hołd Malborka* Bartłomieja Strobla z około 1640, obecnie w Ermitażu, (sygn. A. 237).

Kolejnymi utraconymi dziełami są: portrety wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego (sygn. A. 903, A. 904, A. 905, A. 906), częściowo fundowane przez Kazimierza Rubinkowskiego, dwa widoki: kościoła św. Jerzego i św. Katarzyny (scena pogrzebu) z 1847 roku o sygnaturach odpowiednio: 773 i 778. Dalszych badań będzie wymagał portret biskupa Tiedemanna Giese, namalowany przez malarza gdańskiego (Hans Heffner?, może wg. królewieckiego malarza Crispina Hernatha?) po 1459 roku (sygn. A. 672) figurujący na oficjalnej stronie Wydziału Strat Wojennych. Być może pochodzi on z toruńskiego Gimnazjum Akademickiego³⁹.

Do strat wojennych Muzeum Okręgowego w zakresie malarstwa sztalugowego nie można wliczyć obrazów, które tworzyły wspomnianą już wyżej Galerię Malarstwa utworzoną przez hitlerowców, która została niemal w całości rozproszona drogą sprzedaży i przekazów. Muzeum posiada zbiór fotografii tej galerii autorstwa Kurta Grimma, który obejmuje obrazy: o sygn. m.in.: A. 883, A. 886, A. 887⁴⁰. Wśród nich znalazły się także dzieła Karla Hemmerleina i Hansa Gebeleina namalowane na podstawie obrazów ze zbiorów toruńskich. Mowa tu o portrecie J. G. Roesnera (A. 926) oraz burmistrzów: Meliena (A. 927, ukazanego również na epitafium na fot. A. 603), Goltza (A. 929) oraz S. T. von Sommeringa (A. 931) oraz mistrza krzyżackiego Hermana von Balk (zaginął oryginał, Muzeum posiada w swych zbiorach kopię, sygn. fotografii A. 930). Hemmerlein stworzył też obraz przedstawiający ratusz staromiejski (sygn. 895) oraz kopię widoku Torunia od strony Wisły (A. 901).

³⁹ <http://dzialautracone.gov.pl/katalog-strat-wojennych/obiekt/?obid=36105>, G. Chmarzyński, dz. cyt., s. 535.

⁴⁰ Galerię tworzy zespół 115 fotografii, zob. też K. Kluczajd, *Städtisches Gemäldegalerie*, dz. cyt., s. 245.

Malarstwo ścienne

W zbiorze Kurta Grimma zawarte są dwie fotografie malowideł ściennych, które nie zostały utracone podczas działań wojennych. Chodzi tu o fotografie p. Dondalskiego nabyte w 1931 roku o sygn. A. 896 i A. 897, które przedstawiają przygotowania do egzekucji katowskiej burmistrza Roesnera oraz turniej rycerski. Ten ostatni jest sygnowany: „Gęstwicy 1924”, jednoznacznie wskazując, że jest to dzieło Brunona i Feliksa Gęstwickich. Malowidła te zostały zniszczone wcześniej, jeszcze przed rozpoczęciem II wojny światowej⁴¹.

Rysunek, grafika

Zespół fotografii Grimma utrwalił skradziony rysunek autorstwa Johanna Michaela Wachsclagera z ok. 1777 roku, zawierający m.in. widok z okna na bryłę ratusza staromiejskiego od strony zachodniej (sygn. A. 1070), spalony ratusz po ostrzale szwedzkim (sygn. A. 1069) oraz widok Lubicza z jego kościołem ewangelickim (sygn. A. 750). Cennym, ale zaginionym zbiorem był gwaszy Theodora E. Radtkego powstały w latach 1847-1850 (sygn. A. 772, A. 774, A. 776, A. 777). Widoki Radtkego kopiował malarz Heinrich Ruhoff (w Muzeum przechowywana jest kopia jego autorstwa).

Utracono cztery rysunki Franciszka Smuglewicza przedstawiające ratusz Nowego Miasta Torunia po przekształceniu jego wnętrza na kościół ewangelicki (sygn. A. 735, A. 736, A. 737) oraz jego rysunek kościoła staromiejskiego (A. 738). Skradziono widok fragmentu rynku staromiejskiego z wlotem ul. Chełmińskiej ((sygn. A. 775) z wieku XVIII. Zaginęła seria portretów graficznych przedstawiających Mikołaja Kopernika (A. 979, ryt. G. M. Kraus, A. 978, ryt. J. T. de Bry, A. 976, A. 977, A. 973, A. 974, A. 971 i A. 969), portret S. T von Sommeringa z XIX wieku (sygn. A. 963). Stratą jest widok wnętrza teatru miejskiego z 1786 roku, mieszczącego się w XIX wieku na rynku staromiejskim o sygn. A.749.

Grimm sfotografował też różne XIX wieczne rysunki przedstawiające różne zabytki miasta Torunia: pałac (A. 733), bramę Chełmińską (A. 739), bramę Mostową (A. 740), Gdanisko (A. 741), bramę Świętojacobuską (A. 742), kamienicę z posągiem, zapewne Herkulesa z lwem nemejskim (A. 745), bramę św. Jakuba (A. 746), ujęcie Bachy do Wisły (A. 751) i widok Torunia od południowego-wschodu (A. 757) oraz widok kościoła NMP w Toruniu (sygn. A. 960) i Gdaniska zamku krzyżackiego (A. 962). Należy je zaliczyć do wojennych strat muzealnych. Podobnie jak widok Torunia T. Neu z 1832 roku (sygn. A. 758), oraz widok Torunia od strony Wisły (sygn. A. 899). Wśród

⁴¹ Patrz A. Gajewska-Kroplewska, *Plastyka Torunia 1920-939. Konfraternia Artystów w Toruniu. Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych*, Toruń 2012, s. 16.

zaginionych rysunków znalazło się kilka ciekawych, niesygnowanych przedstawień różnych zabytków Torunia, kreślonych piórką lub ołówkiem. Są to: kościół św. Wawrzyńca (sygn. A. 753), św. Jerzego (A. 754) oraz św. Katarzyny (A. 755). Zaginęła grupa panoram Torunia (sygnowany *W. F.*, sygn. A. 756) i Torunia podczas oblężenia (podczas potopu szwedzkiego? sygn. 730), ostrzału szwedzkiego podczas wojny północnej (A. 720, A. 721, A. 722). Stratą wojenną jest akwarela architekta zasłużonego dla Torunia K. Ulatowskiego, pokazująca łuk Cezara, nosząca sygnaturę A. 039.

Rzemiosło artystyczne

Rzemiosło artystyczne było również przedmiotem kradzieży okupanta. Na fotografiach Grimma utrwalony został piec z XVIII wieku (sygn. A. 942, A. 943, A. 944, A. 945)⁴², chorągiewka dachowa z wieży ratusza z datą 1603 (A. 951, A. 1009), chorągiewka z dachu domu przy ul. Królowej Jadwigi 13 z 1772 roku (A. 953). Zaginął bęben z herbami Polski - Orłem i Litwy - Pogonią (A. 699). Fotografia o sygnaturze A. 935 pokazuje toruńską szafę intarsjowaną z XVIII wieku, która obecnie, zdekompletowana przechowywana jest w zbiorach Muzeum. Utracono wieko skrzyni o sygn. fotografii A. 702 ukazującej prawdopodobnie wydarzenie z dziejów biblijnej królowej Estery. Do strat należy zaliczyć również kociołek (sygn. A. 651), tarczę zegarową (A. 652), popiersie wojskowego (A. 648), rzeźbę o sygnaturze A.666 oraz płaskorzeźbiony element architektoniczny (fragment hermy?) o sygn. A. 386.

W dziale rzemiosła artystycznego Muzeum zachowały się obiekty uwiecznione na fotografii o sygn. A. 025 . Są to zawieszki cechów kołodziejów i bednarzy, cechu piekarskiego oraz rzeźników. Barokowa rzeźba wojownika pokazana na fotografii A. 936, po pracach konserwatorskich obecnie eksponowana jest w Muzeum Diecezjalnym w Toruniu.

Podsumowanie

Na fotografiach Kura Grimma znajdujących się w dyspozycji Muzeum Okręgowego w Toruniu znajduje się kilkanaście zaginionych obiektów, które należy uznać za straty wojenne. Albumy Steinera i Carla Albertiego są wspólnymi stratami Muzeum Okręgowego i Archiwum Państwowego, bowiem w czasie wojny zostały zrabowane jako depozyt Archiwum przekazany Muzeum. Przeprowadzone przez

⁴² H. Załęska, *Sprawozdania z działalności Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961. Dział Sztuki*, w: Rocznik Muzeum, 1, 1962, z. 2, s. 11.

uczestników projektu badania i kwerendy w zasobach archiwalnych m.in. Instytutu Sztuki w Warszawie, Archiwum Akt Nowych i Archiwum Państwowego w Toruniu świadczą, że niniejszy projekt jest rozwojowy. Kolejnej analizie należy poddać fotografie Kurta Grimma ze zbiorów Archiwum Państwowego w Toruniu oraz przeprowadzić kwerendę w zbiorach Herder-Institut w Marburgu nad Lahną. Straty Muzeum Okręgowego wymagają dalszych badań historycznych i archiwalnych.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

APT, *Muzea w Toruniu – zbiór szczątków zespołów z lat 1901-1948, Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu 1921-1925, Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu (Sprawa utworzenia Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu; protokoły, korespondencja, umowy – 1921-1925)*, sygn. 331/I 6.

APT, *Muzea w Toruniu – zbiór szczątków zespołów z lat 1901-1948, Renowacja dzieł sztuki; rachunki, korespondencja, protokoły (1945-1948)*, sygn. 331/I 6.

APT, *Muzea w Toruniu – zbiór szczątków zespołów z lat 1901-1948. Muzeum Miejskie w Toruniu 1901-1948*, sygn. 331/I 2.

APT, *Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu, Korespondencja dotycząca utworzenia Muzeum Pomorskiego i oddania gmachu przy ul. Żeglarskiej 8. 1922-1923*, sygn. 331/I 7.

APT, *Portrety królów polskich i prezydentów*, sygn. 3397-3401.

APT, sygn. 50 – APT, Akta TNT, sygn. 50: [Inwentarz TNT, sporządzony przez G. Ossowskiego, 1877].

APT, akta CV, sygn. 117.

APT, AmT, sygn. C 593.

Delekta J., *Sprawozdanie z działalności Kustosza Działu Przedhistorycznego Muzeum Miejskiego w Toruniu, mgr Jacka Delekty za czas 1.IV.34-1.IV.35.*, DA MT. - teczka J. Delekta

Delekta J., *Sprawozdanie z prac wykopaliskowych przeprowadzonych w miesiącu marcu i kwietniu b.r. przez mgr Jacka Delektę, kierownika Działu Przedhistorycznego Muzeum Miejskiego w Toruniu, Toruń, dnia 6 V 1937 r.*, DA MT - teczka J. Delekta

Kluczwajd K., *Zagrabione, utracone muzealia toruńskie i inne zabytki miejscowe. O stratach wojennych Muzeum w Toruniu, ale i o powojennej polityce oraz „planowej gospodarce muzealiami”*, Toruń 2010, mps w posiadaniu autorki.

MOT, Archiwum Działu Archeologii – Dokumentacja, II wojna światowa. Protokół z 23 III 1945 r.

PUBLIKACJE

Biskup M., *Losy „Albumu Torunia i ziemi chełmińskiej” Jerzego Fryderyka Steinera z połowy XVIII stulecia*, „RT”, XXIV, 1997.

Bokiniec E., Kucharski L., *Jacek Karol Delekta - w 100 lecie urodzin*, składanka do wystawy, Toruń 2006.

Borowy Waclaw, *Tezy ogólne w sprawie rewindykacji i odszkodowań z zakresu kultury i sztuki*, Warszawa 1945.

Catalogue of paintings removed from Poland during Nazi occupation 1939-1945. Polish painting, Warsaw 1953.

- Chmarzyński G., *Organizacja Muzeum Pomorskiego w Toruniu*, „Pamiętnik Muzealny”, z. 4, 1935.
- Chmarzyński G., Delektaj., *Muzeum Miejskie w Toruniu*, [w:] *Toruń - stolica Pomorza*, oprac. Z. Knothe, Toruń 1934.
- Chmielecki K., *Wykopaliska monet i srebra. Maszenice, Nieciszewo, Początkowo w świetle najnowszych badań*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego w Toruniu”, XIV, 1907.
- Chmielecki K., *Człowiek Przedhistoryczny w Prusiech Zachodnich oraz Przewodnik po zbiorach Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, Toruń 1909.
- Chmielecki K., *Trzy cmentarze grobów skrzynkowych w Żelewie (pow. wejherowski)*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu, XVI, 1909.
- Dąbrowski S., *Dawne pierniki toruńskie*, Toruń 1926.
- Dąbrowski S., *Pamiętki Bractwa Strzeleckiego w Toruniu*, [w:] *Księga Pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Toruniu wydana z okazji 575-letniej rocznicy istnienia*, Toruń 1927.
- Głębocki Wiesław, *Kultura walcząca 1939-1945: z dziejów kultury polskiej w okresie wojny i okupacji*, Warszawa 1979.
- Goss A., *Wspomnienie o Kazimierzu Waluku. Z teki toruńskiej*, „Nowości. Dziennik Toruński”, 1981, nr 9.
- Herbst S., *Toruńskie cechy rzemieślnicze. Zarys dziejów*, Toruń 1933.
- Herbst S., *Toruński cech malarzy i rzeźbiarzy*, II, „BHS”, 1933/1934, nr 1.
- Hossain A. S., *Kriegkunst am Bezirksmuseum Thorn – eine Sammlung deutscher Werke*, „Rocznik Muzeum Okręgowego w Toruniu”, XVI, 2007.
- Jagodzińska A., *Maria Dobrej Nadziei – styl i ikonografia rzeźby z terenu państwa zakonnego w Prusach*, „TKHS”, X, 2005.
- Józef Kozłowski. *Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych*, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993.
- Kaczmarczyk Dariusz, *Straty wojenne Polski w dziedzinie rzeźby*, Warszawa 1958.
- Knothe Z., *Toruń, stolica Pomorza. Przewodnik po mieście*, Toruń 1934.
- Kroplewska-Gajewska A., *Kolekcja malarstwa i rzeźby*, [w:] *Nauka, sztuka, edukacja. 140. lat działalności Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, red. A. Mierzejewska, M. Niedzielska, Toruń 2015, ss. 117-136.
- Kronika Artystyczna*, „Sztuki Piękne”.
- Kroplewska-Gajewska A., *Kronika Muzeum. 1861-2011*, [w:] *150 lat Muzeum Okręgowego w Toruniu. 1861-2011. Katalog*, Toruń 2011, s. 9-59.
- Kruszelnicka J., *Pierniki toruńskie i inne w zbiorach Muzeum w Toruniu*, Toruń 1956.
- Kruszelnicka J., *Portret na Ziemi Chełmińskiej*, katalog wystawy MOT, t. 1-2, Toruń 1982.
- Kruszelnicki Z., *Dawne widoki Torunia*, „SP”, II, 1957.

Kruszelnicki Z., *Jerzy Fryderyk Steiner (1704-1766) rysownik toruński* [w:] *Artyści w dawnym Toruniu*, red. J. Poklewski, Toruń 1985.

Książka adresowa miasta Torunia 1936, opracował i wydał M. Reinke, Toruń 1936.

Księga adresowa i informacyjna miasta Torunia 1932.

Księga adresowa miasta Torunia wraz z Podgórzem i powiatem Toruń-wieś. Rok 1923, Toruń 1923.

Lankau J., Pajzderski N., *Monografia i przewodnik ilustrowany po Toruniu*, Toruń 1924.

Łebski T., *Muzeum Miejskie w Toruniu* [w:] *Monografia Wielkiego Pomorza i Gdyni*, red. J. Lachowski, Lwów-Toruń 1939.

Łęga W., *Muzeum i zbiory muzealne Tow. Naukowego w Toruniu*, „Mestwin”, I, 1925, nr 4.

Makowiecka H., *Dział Grafiki*, Rocznik Muzeum w Toruniu, R. 1, 1962, z. 2.

Makowiecka H., *Album rysunków architektonicznych Torunia*, „RMT”, I, Toruń 1963, z. 3.

Mazurkiewicz J., *Halina Emilia Maria Załęska. (5 X 1916-1 XI 1989) Wspomnienie pośmiertne*, „Rocznik Muzeum Okręgowego w Toruniu”, X, 2001.

Mansfeld B., *Związek Muzeów w Polsce (1914-1951)*, „Muzealnictwo”, 1990, nr 33.

Moszyński K., *Kultura ludowa Słowian*, t. 1, cz. 1, *Kultura materialna*, Kraków 1929.

Musiałowski A., *Walery C. Amrogowicz (1863-1931). Pasja życia. Kolekcja numizmatyczna*, Toruń 2004.

Musiałowski A., *Polskie i niemieckie zbiory numizmatyczne w Toruniu przed I wojną światową i ich ślady w Dziale Numizmatyki Muzeum Okręgowego w Toruniu*, „Prace i materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Numizmatyczna i Konserwatorska”, 1987, nr 7.

Niedzielska M., *Organizacja niemieckiego życia kulturalnego w latach 1939-1945. 2. Muzeum Miejskie*, [w:] *Historia Torunia*, t. 3, cz. 2, Toruń 2006.

Orłowicz M., *Ilustrowany przewodnik po Województwie Pomorskim*, Lwów 1924.

Osmólska-Piskorska B., *Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Powstanie i zarys dziejów 1875-1948*, „Zapiski TNT”, XIV, 1948.

Pajzderski N., *Muzea toruńskie*, „Przegląd muzealny”, VII, 1920, nr 2.

Pamiętnik I i II Zjazdu Delegatów Związku Polskich Muzeów Historyczno-Artystycznych w Poznaniu w r. 1921 i Krakowie w r. 1922, wydawnictwo Związku Polskich Muzeów Historyczno-Artystycznych, red. F. Kopera, W. St. Turczyński, Warszawa 1924.

Plan m. Torunia wraz z krótkim przewodnikiem, Toruń 1937.

Plastyka toruńska. Katalog wystawy monograficznej środowiska artystycznego w Toruniu 1920-1939, 1945-1965, red. J. Bugucki, Toruń 1966.

Protokół VIII. Zjazdu delegatów Związku Muzeów w Polsce odbytego w Przemyślu w dniach 18-19 września 1932 r., „Pamiętnik Muzealny”, 1933, z. 2.

- Protokół IX. Zjazdu delegatów „Związku Muzeów w Polsce” odbytego w Poznaniu w dniach 24-26 września 1933 r., „Pamiętnik Muzealny”, 1934, z. 3.
- Protokół X. Zjazdu delegatów „Związku Muzeów w Polsce” odbytego w Wilnie i Grodnie w dniach 24-26 czerwca 1934 r., „Pamiętnik Muzealny”, 1935, z. 4.
- Protokół XI. Zjazdu delegatów „Związku Muzeów w Polsce” odbytego w Toruniu i Bydgoszczy w dniach 23-25 czerwca 1935 r., „Pamiętnik Muzealny”, 1935, z. 5.
- Przewodnik po Toruniu z roku 1904, (reprint) wstęp i oprac. J. Domaśłowski, Toruń 2005.
- Przewodnik po Wystawie Przemysłowej w Toruniu od 16. do 27 sierpnia 1913., Toruń [1913].
- Pietrykowski T., *Walery Amrogowicz (1863-1931), pomorski zbieracz numizmatów*, „Mestwin”, IX, 1932, nr 9.
- Rediger B., *Jan Matejko w Toruniu. Na podstawie ówczesnych pism toruńskich*, Toruń 1926, s. 14.
- Reorganizacja muzeum miejskiego w Toruniu, „Słowo Pomorskie”, 1929, nr 253.
- Semrau A., *Führer durch das Städtische Museum*, Thorn 1917.
- Semrau A., *Führer durch Thorn und seine Umgebung*, Thorn 1917.
- Sprawozdanie w przedmiocie strat i szkód wojennych Polski w latach 1939-1945, Warszawa 1947.
- Steinborn O., *Ruch naukowy w Toruniu*, odbitka z *Nauki Polskiej*, XVI, 1932.
- Straty wojenne Polski 1939-1945: praca zbiorowa. Tom 1*, red. Adam Ordega, Tymon Trelecki, Glasgow 1945.
- Straty wojenne Polski w latach 1939-1945*, red. Roman Nurowski, Poznań-Warszawa 1960
- Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rzemiosła artystycznego. 2. Sztuka ludowa, żydowska, sztuka kultowa, militaria*, Warszawa 1953.
- Sydow M., *Toruń jego dzieje i zabytki z ilustracjami*, Toruń 1929.
- Sydow M., *Skarby Książnicy toruńskiej*, „Ilustracja Polska”, III, 1930, nr 13.
- Szachno-Romanowicz S., *Tabliczki szumerskie ze zbiorów Towarzystwa Naukowego Toruńskiego*, „Rocznik Orientalistyczny”, XI, 1935.
- Święto nauki polskiej. Uroczystości kopernikańskie. Otwarcie muzeum. Zaczątki działalności Pom. Inst. Naukowego*, „Słowo Pomorskie”, 1931, nr 42.
- Tomkiewicz Władysław, *Katalog obrazów wywiezionych z Polskich przez okupantów niemieckich w latach 1939-1945*, Warszawa 1949.
- Toruń*, oprac. M. Ziółkowski, Toruń 1935.
- Uebrick R., *Thorn. Illustrierte Führer*, Danzig 1903.
- Walicki M., *Pomorski Instytut Naukowy oraz Muzeum Pomorskie w Toruniu*, „Pamiętnik Warszawski”, III, 1931, z. 4.
- Woźniak M., *Ekspozycje muzeum w Toruniu dawniej i dziś*, „Muzealnictwo”, XXXVII, 1995.

Wystawy, Trzydniówka wydana z okazji I. Zjazdu Polaków z Ameryki w Toruniu, nr 1, 1921.
Z dziejów publicznych zbiorów archeologicznych w Toruniu, katalog wystawy MOT, red. R. Uziembło, B. Wawrzykowska, Toruń 2002, s. 40.

Załęska H., *Muzeum Miejskie w Toruniu*, „Głos Demokratyczny”, 1946, nr 26.

Załęska H., *Stary portret*, katalog wystawy ZPAP w Toruniu, Toruń 1946.

Załęska H., *Dzieje Muzeum Pomorskiego w Toruniu*, ulotka, Toruń 1952.

Załęska H., *Stulecie zbiorów muzealnych w Toruniu*, „Rocznik Muzeum w Toruniu”, I, 1962, z. 1.

Załęska H., *Dział Sztuki, Sprawozdania Działów Muzeum w Toruniu za lata 1946-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, 1962.

Załęska H., *Malarstwo i rzeźba od XVI do XX w.*, [w:] *Informator Muzeum w Toruniu*, Toruń 1964.

Załęska H., *Galeria Malarstwa Polskiego XIX w. Muzeum w Toruniu – Ratusz*, Toruń 1966

Załęska H., *Dział Sztuki, Sprawozdania Działów Muzeum w Toruniu za lata 1961-1964*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. II, z. 1-2, 1966.

Znamierowska-Prüfferowa M., *Pomorskie Muzeum Ludoznawcze*, „Głos Demokratyczny”, 1946, nr 4.

Opracowanie:
Anna Kroplewska-Gajewska
Małgorzata Baka

DIGITALIZACJA

Fotografie archiwalne z tzw. „Fototeki Kurta Grimma”
– zdigitalizowane ze zbiorów Muzeum Okręgowego w
Toruniu

DIGITALIZACJA – nr 1

SPIS TREŚCI

1. Fot. A. 530 – karta tytułowa z książki „Thorner Blutgericht” wydanej w 1725
2. Fot. A. 531 – karta tytułowa z książki „Thorner Blutgericht” wydanej w 1725
3. Fot. A. 709 – Oblężenie Torunia przez Szwedów, E. J. Dahlberg, 1655
4. Fot. A. 710 – Widok Torunia od południa, F. B. Werner, J. C. Leopold, ok. 1750
5. Fot. A. 715 – Widok Torunia od południa, C. Pietesch, 1684
6. Fot. A. 716 – Widok Torunia od południa, F. B. Werner, ok. 1750
7. Fot. A. 717 – Oblężenie Torunia w 1658, G. Bodenehr, ok. 1709
8. Fot. A. 718 – Oblężenie Torunia w 1703, J. Lithen, I poł. XVIII
9. Fot. A. 723 – Napoleon przed domniemanym Domem Kopernika w 1812 roku, J. Piliński, I poł. XIX wieku.
10. Fot. A. 725 – Dom Kopernika w XIX wieku, NN, 1847
11. Fot. A. 726 – Toruń widziany od południa z drewnianym mostem, NN, poł. XIX w.
12. Fot. A. 727 – Widok Torunia od wschodu, R. Assmus, G. Bach, ok. 1760
13. Fot. A. 728 – Ul. Żeglarska, Fabryka octu i likierów, E. Lambeck, ok. poł. XIX w.
14. Fot. A. 729, Kościół NMP, Backebusch, po 1850.
15. Fot. A. 731 – Dwór Artusa, F. J. Steiner, 1740
16. Fot. A. 733 – Pałac Gereta, NN, 1819
17. Fot. A. 734 – Pałac Gereta, NN, 1819
18. Fot. A. 735, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz, XIX w.
19. Fot. A. 735b
20. Fot. A. 736, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz, XIX w.
21. Fot. A. 737, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz, XIX w.
22. Fot. A. 738, Staromiejski kościół ewangelicki, F. Smuglewicz, XIX w.
23. Fot. A. 771, Młyn w Lubiczu koło Torunia nad Drwęcą, Alberti, 1790 – 1793
24. Fot. A. 772, Ul. Piekary, T. Radtke, 1847
25. Fot. A. 774, Dwie krzywe wieże w Toruniu, T. Radtke, 1847
26. Fot. A. 776, Krzywa Wieża, T. Radtke, 1847
27. Fot. A. 777, Zaułek Prosowy, T. Radtke, 1847
28. Fot. A. 1066, Ratusz Staromiejski od południa, J. F. Steiner, 1738-1756.
29. Fot. A. 1067, Ratusz Staromiejski od wschodu, J. F. Steiner, 1738-1756.
30. Fot. A. 1068, Ratusz Staromiejski od zachodu, J. F. Steiner, 1738-1756.
31. Fot. A. 1070, Ratusz Staromiejski od północnego zachodu, pocz. XIX w.
32. Fot. A. 1071, Wieża Ratuszowa przed 1703, NN.
33. Fot. A. 770, Widok na Bramę Starotoruńską i dwie krzywe wieże, Karl Alberti, 1790-1793.
34. Fot. A. 759, Kępa Bazarowa, Karl Alberti, 1790-1793.
35. Fot. A. 760, Widok Torunia od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
36. Fot. A. 761, Widok Torunia od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
37. Fot. A. 762, Widok na zamek dybowski od strony miasta, Karl Alberti, 1790-1793.
38. Fot. A. 763, Widok na zamek dybowski od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
39. Fot. A. 764, Widok na zamek dybowski od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
40. Fot. A. 765, Kościół św. Janów, widok od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
41. Fot. A. 766, Widok na zamek dybowski od zachodu, Karl Alberti, 1790-1793.

42. Fot. A. 767, Widok na Kępę Bazarową od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
43. Fot. A. 768, Kościół św. Janów, widok od północy, Karl Alberti, 1790-1793.
44. Fot. A. 769, Gdanisko zamku krzyżackiego, Karl Alberti, 1790-1793.
45. Fot. A. 842, Para zakochanych w kuchni, Ch. Vennemann, 1802 – 1875.
46. Fot. A. 841, Letni widok, B. von Löfen, 1826-1895.
47. Fot. A. 840, Jesień, B. von Löfen, 1826-1895.
48. Fot. A. 839, Widok, NN. Sprawdzić
49. Fot. A. 838, Domy wieczorem, C. Scherres, 1833-1923.
50. Fot. A. 837, Martwa natura z owocami, F. W. Völcker, 1799 – 1870.
51. Fot. A. 836, Łódzie w porcie, F. Gilbert.
52. Fot. A. 835, Śpiąca dziewczynka, G. Max, 1840-1915.
53. Fot. A. 832, Leśny krajobraz, H. Keinath
54. Fot. A. 831, Widok zamku w Salzburgu, H. Adam, 1787 – 1862.
55. Fot. A. 830, Akt kobiecy, A. Keller, 1844 – 1920.
56. Fot. A. 828, Zimowy krajobraz, C. Scherres, 1833 – 1923.
57. Fot. A. 826, Scena dworska, K. Piloty, 1826 – 1886.
58. Fot. A. 825, Widok, A. Hengeler, 1863.
59. Fot. A. 824, Upolowane ptactwo, Lier, 1826-1882.
60. Fot. A. 823, Widok, P. Weber, XIX w.
61. Fot. A. 822, Martwa natura z owocami, A. Kuntz, 1857.
62. Fot. A. 821, Próbowanie wina, W. Grützner, 1846 – 1925.
63. Fot. A. 820, Krajobraz z sztafażem, Fr. Voltz, 1817-1886.
64. Fot. A. 819, Matka i dziecko, A. Echtler, 1843-1914.
65. Fot. A. 818, Kompozycja kwiatowa, F. W. Völcker, 1799 – 1870.
66. Fot. A. 813, Martwa natura z owocami, F. W. Völcker, 1799 – 1870
67. Fot. A. 812, Putta, F. A. Kaulbach, 1850-1920.
68. Fot. A. 810, Zdobycz, F. Stuck, 1863-1928.
69. Fot. A. 809, Na dachami Gdańska, A. W. Stegowski, 1834-1917.
70. Fot. A. 808, Letni poranek w rosyjskiej wsi, P. Hess, 1792-1871.
71. Fot. A. 805, Widok ze sztafażem, H. Pohle, 1831.
72. Fot. A. 804, Widok ze sztafażem, Rechtegede.
73. Fot. A. 803, Widok, bydło nad wodą, J. Wenglein, 1845.
74. Fot. A. 802, Południowy widok, O. Achenbach, 1827-1905.
75. Fot. A. 801, Widok na ścięte drzewa na polu, W. Leistikow, 1865-1908.
76. Fot. A. 800, Wnętrze lasu, W. Leistikow, 1865-1908.
77. Fot. A. 799, Pejzaż. Jezioro nad Berchtegaden, J. N. Ott, 1804-1870.
78. Fot. A. 798, Tancerki, L. Schmutzler, 1864.
79. Fot. A. 797, Wnętrze dworu, patio, L. Gueterbock, 1820-1881.
80. Fot. A. 795, Żniwa, P. Böhm, 1839
81. Fot. A. 794, W stajni, E. Adam, 1843.
82. Fot. A. 793, Przedstawienie alegoryczne, H. Thoma, 1839-1924.
83. Fot. A. 792, Przedstawienie alegoryczne, H. Thoma, 1839-1924.
84. Fot. A. 789, Przedstawienie alegoryczne, M. Schwind, 1804 – 1871.
85. Fot. A. 788, Leśny widok, B. Löfen, 1826-1895.
86. Fot. A. 787, Leśny widok z jeziorem, B. Löfen, 1826-1895.
87. Fot. A. 784, Kobieta w antycznym stroju, A. Werner, 1904.
88. Fot. A. 850, Żąglowiec, G. Fürst, 1840- ?
89. Fot. A. 844, Podwórze, R. Greyling.

90. Fot. A. 845, Zdobycze myśliwskie, Herter, 1886.
91. Fot. A. 846, Troje Tyrolczyków, A. Schlabit, 1854 - ?.
92. Fot. A. 847, Martwa natura z kwiatami, NN.
93. Fot. A. 848, Diana na polowaniu, P. de Glimmes.
94. Fot. A. 849, Port w Hamburgu, Torle
95. Fot. A. 851, Pejzaż morski, Merker
96. Fot. A. 852, Statki w porcie, J. B. Weiss, 1812-1879.
97. Fot. A. 853, Martwa natura z kwiatami, A. Lach, 1817-1882.
98. Fot. A. 854, Pejzaż wiejski, L. Voltz, 1825-1911.
99. Fot. A. 855, Martwa natura z owocami, S. W. Preyer, 1803-1889.
100. Fot. A. 859, Przebudzenie dnia, szkoła Pousina.
101. Fot. A. 860, Bernardyny. Szczenięta, H. Zügel, 1850-1930.
102. Fot. A. 861, Pejzaż, NN. Sprawdzić
103. Fot. A. 862, Kuna na polowaniu, NN.
104. Fot. A. 863, Rodzina neapolitańskiego rybaka, Wetzel.
105. Fot. A. 864, Widok Ischii, O. Achenbach, 1827-1905.
106. Fot. A. 865, Martwy jeleń, F. Gauermaun, 1807-1862.
107. Fot. A. 866, Portret kobiety, C. Schmidt, 1799 - ?.
108. Fot. A. 869, Scena romantyczna – zakochana para, E. Meyerheim, 1808-1879.
109. Fot. A. 870, Domy w czasie powodzi, C. Scherres, 1833-1923.
110. Fot. A. 871, Pejzaż, D. Tchomasin, 1908 (?).
111. Fot. A. 872, Pejzaż wiejski, O. Strützel.
112. Fot. A. 873, Krowy na pastwisku, Ch. Bartels, 1906 (?)
113. Fot. A. 884, Szkic do obrazu Parsival przed królem Arturem, H. Gebelein, 1941.
114. Fot. A. 886, Fortuna, H. Gebelein, 1941 (proweniencja Dworu Artusa?)
115. Fot. A. 887, Herakles i Hydra, H. Gebelein, 1941.
116. Fot. A. 894, Portret syna dyrektora Wohlfeil, K. Hemmerlein, 1942.
117. Fot. A. 895, Ratusz Staromiejski w Toruniu, K. Hemmerlein, 1942.
118. Fot. A. 901, Panorama Torunia od południa, H. Geblein, 1942.
119. Fot. A. 902, Danae, B. Pompeo, XVIII, obraz z pałacu w Turzenie.
120. Fot. A. 951, Chorągiewka dachowa z wieży Ratusza, 1603.
121. Fot. A. 953, Chorągiewka z dachu domu przy ul. Królowej Jadwigi 13, 1722.
122. Fot. A. 960, Kościół NMP widok od południowego zachodu, NN, XIX.
123. Fot. A. 963, Portret S. T. Sommeringa, wg. Thelota, XIX w.
124. Fot. A. 942, Okrągły piec kaflowy z Ratusza Staromiejskiego, XVIII w.
125. Fot. A. 943, Fragment okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
126. Fot. A. 944, Kafel z okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
127. Fot. A. 945, Kafel z okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
128. Fot. A. 926, Kopia portretu G. Roesnera, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 5)
129. Fot. A. 927, Kopia portretu G. Mellien, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 13)
130. Fot. A. 929, Kopia portretu B. Goltza, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 8)
131. Fot. A. 930, Kopia portretu H. Balka, K. Hemmerlein, 1941 (Av. 11)
132. Fot. A. 931, Kopia portretu S. T. Sommeringa, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 6)
133. Fot. A. 933, Szafka intarsjowana z Ratusza Staromiejskiego.
134. Fot. A. 903, Obraz mistrz krzyżacki, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
135. Fot. A. 904, Obraz mistrz krzyżacki, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
136. Fot. A. 905, Mistrz krzyżacki Karl von Sangershausen, NN.
137. Fot. A. 906, Mistrz krzyżacki Heinrich von Plotzk, NN.

138. Fot. A. 907, Mistrz krzyżacki Herman Balk, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
139. Fot. A. 915, Toruń od strony południowej, NN, XVIII w.
140. Fot. A. 982, Popiersie Kopernika, P. Mersmann, 1940.
141. Fot. A. 981, Popiersie Kopernika, L. Ziltz, XX w. Grudziądz?
142. Fot. A. 980, Mikołaj Kopernik, drzeworyt, XVI w.
143. Fot. A. 979, Mikołaj Kopernik, miedzioryt, G. M. Kraus.
144. Fot. A. 978, Mikołaj Kopernik, miedzioryt, J. T. de Bry, 1597.
145. Fot. A. 977, Mikołaj Kopernik, miedzioryt.
146. Fot. A. 976, Mikołaj Kopernik, miedzioryt.
147. Fot. A. 974, Portret Mikołaja Kopernika, Engelmann.
148. Fot. A. 973, Portret Mikołaja Kopernika, E. Scriven. Nabytek w 2017
149. Fot. A. 971, Portret Mikołaja Kopernika, miedzioryt.
150. Fot. A. 969, Domniemany portret Mikołaja Kopernika.
151. Fot. A. 574, Piękna Madonna – fragment , XIV w.
152. Fot. A. 575, Piękna Madonna – fragment , XIV w.
153. Fot. A. 577, Piękna Madonna , XIV w.
154. Fot. A. 578, Piękna Madonna , XIV w.
155. Fot. A. 579, Piękna Madonna , XIV w.
156. Fot. A. 580, Piękna Madonna - fragment, XIV w.
157. Fot. A. 308, Pejzaż, NN.
158. Fot. A. 309, Martwa natura. Adam Kuntz. XIX w.
159. Fot. A. 311, Obraz. Pejzaż leśny. XIX w.
160. Fot. A. 312, Portret Mężczyzny. Wald Muller. 1847.
161. Fot. A. 314, Zamek nad jeziorem. NN.
162. Fot. A. 315, Obraz. Jezioro Hintersee koło Berchtesgaden, NN
163. Fot. A. 316, Wieś zimą, NN.
164. Fot. A. 317, Obraz murarz i kominiarz, NN.
165. Fot. A. 319, Krowy nad wodą, NN.
166. Fot. A. 320, Salzburg. Henryk Adam. 1846.
167. Fot. A. 321, Obraz. Pejzaż leśny. XIX w.
168. Fot. A. 719 – Panorama Torunia od południa z okresu przed 1703, P. Wolff.
169. Fot. A. 720 – Oblężenie Torunia przez Szwedów 1703, NN, II poł. XVIII w., na podstawie Steinera
170. Fot. A. 722 - Oblężenie Torunia przez Szwedów 1703, NN, II poł. XVIII w., na podstawie Steinera
171. Fot. A. 739 – Brama Chełmińska, NN, I poł. XIX w.
172. Fot. A. 740 – Brama Mostowa, NN, I poł. XIX w.
173. Fot. A. 741 – Gdanisko zamku krzyżackiego, NN, I poł. XIX w.
174. Fot. A. 742 – Nowa Brama Jakubska, NN, I poł. XIX w.
175. Fot. A. 743 – Kolegium Jezuickie, NN, I poł. XIX w.
176. Fot. A. 744 – Kościół św. Trójcy, NN, I poł. XIX w.
177. Fot. A. 745 – Gospoda „Pod dzikim człowiekiem z maczugą” (u zbiegu ul. Różanej i Ducha Św.), NN, I poł. XIX w.
178. Fot. A. 746 – Brama Jakubska, NN, XIX w.
179. Fot. A. 747 – Widok perspektywiczny ul. Żeglarskiej od strony Bramy Żeglarskiej, NN, 1822
180. Fot. A. 748 – Teatr Miejski (II Dwór Artusa), NN, XIX w.
181. Fot. A. 749 – Projekt wnętrza teatru, NN, XVIII w.
182. Fot. A. 750 – Widok Lubicza, Wachschrager, XIX w.

183. Fot. A. 751 – Most nad Bachą i Brama Mennicza, NN, 1787
184. Fot. A. 752 – Widok wsi, NN, XIX w.
185. Fot. A. 753 – Kościół pw. św. Wawrzyńca, w głębi kościół św. Mikołaja i Brama Chełmińska, przed 1824 (Kruszelnicki, Toruń nieistniejący, s. 78).
186. Fot. A. 754 – Kościół św. Jerzego, NN, pocz. XIX w.
187. Fot. A. 755 – Kościół św. Katarzyny, NN, pocz. XIX w.
188. Fot. A. 756 – Widok Torunia od południa, W. F., pocz. XVIII w. (?)
189. Fot. A. 757 – Widok Torunia od wschodu, NN, XIX w.
190. Fot. A. 758 – Widok Torunia od północnego zachodu, T. Neu, 1832
191. Fot. A. 773 – Kościół św. Jerzego, T. Radtke, 1847
192. Fot. A. 775 – Rynek Staromiejski, róg ul. Chełmińskiej, T. Radtke, 1847
193. Fot. A. 778 – Kościół św. Katarzyny z konduktem pogrzebowym, T. Radtke, 1847 (nie mamy)
194. Fot. A. 780, Zamek w Lidzbarku Warmińskim, NN, XIX w.
195. Fot. A. 781, Katedra we Fromborku, NN, XIX w.
196. Fot. A. 782, Widok Padwy, Z. Poppel, XIX w.
197. Fot. A. 783, Widok Rzymu z kroniki Schedla, 1493.
198. Fot. A. 1069, Ratusz Staromiejski – stan z 26 IX 1738, Wachschrager, 1777.
199. Fot. A. 1072, Ratusz Staromiejski, projekt ryzalitu, A. Ostrowski, po 1765.
200. Fot. A. 843, Wiatraki na Pomorzu, H. Stockmann, 1919 (?).
201. Fot. A. 834, Portret kobiety, F. von Lenbeck, 1888.
202. Fot. A. 827, Portret kobiety, E. Peter, XIX w.
203. Fot. A. 816, Dziewczynka na stołeczku, L. Lumbusch (?).
204. Fot. A. 811, Putto, A. Hengler, 1863.
205. Fot. A. 807, W wiejskiej kuchni, Defregger, 1835-1921.
206. Fot. A. 796, Jeździec, W. Camphausen, 1818 – 1885.
207. Fot. A. 790, Przedstawienie alegoryczne, M. Schwind, 1804 – 1871.
208. Fot. A. 785, Morski widok, E. Hildebrandt, 1817-1868.
209. Fot. A. 867, Portret mężczyzny, L. Fischer, 1812.
210. Fot. A. 875, Pejzaż, L. Willroider.
211. Fot. A. 877, Portret mężczyzny, F. Ammerling, 1803-1887.
212. Fot. A. 878, Portret starca, J. Dennhauser, 1805-1845.
213. Fot. A. 879, Portret austriackiego księcia, F.H. Füger – Kreis, XIX w.
214. Fot. A. 880, Portret dziewczynki w czerwonej czapce, W. Trübner 1851-1917.
215. Fot. A. 881, Portret chłopca, L. A. Fischer, 1848-1915.
216. Fot. A. 882, Portret dziecka, A. Kampf, 1864-1950.
217. Fot. A. 883, Czytająca staruszka, M. Slevogot, 1868-1932.
218. Fot. A. 885, Portal wejściowy do Domu Eskenów, H. Geblein, 1943.
219. Fot. A. 888, Kempa Wiesego, H. Gebelein, 1943.
220. Fot. A. 889, Wisła w okolicach Torunia, H. Geblein, 1943.
221. Fot. A. 890, Toruński spichlerz, B. Aidam, 1943.
222. Fot. A. 898, Wisła i panorama, E. Gärtner, 1947.
223. Fot. A. 899, Panorama Torunia, E. Gärtner, 1850.
224. Fot. A. 947, Brązowa figurka mężczyzny, NN
225. Fot. A. 948, Brązowa figurka mężczyzny, NN
226. Fot. A. 949, Tłoki mennicze, XVII i XVIII, L. Preibisz (fot. wykonana w 1928?)
227. Fot. A. 950, Wyroby ślusarskie, XVIII w., WW (fot. wykonana przed 1939?)
228. Fot. A. 954, Miecz średniowieczny – rękójść 1.
229. Fot. A. 955, Miecz średniowieczny – rękójść 2.

230. Fot. A. 956, Miecz średniowieczny – fragment inskrypcji.
231. Fot. A. 957, Miecz średniowieczny – fragment inskrypcji.
232. Fot. A. 962, Ruiny zamku krzyżackiego w Toruniu, T. Radtkego, 1846.
233. Fot. A. 941, Piec kaflowy, 1783.
234. Fot. A. 923, Obraz Chrystus Sędzia Świata, 1506.
235. Fot. A. 908, Portret Charlotte Schmidt z domu Pfeil, NN.
236. Fot. A. 909, Portret Johanna Schmid, 1795-1806.
237. Fot. A. 914, Toruń od strony północnej, NN, 1670.
238. Fot. A. 920, Obraz z sali sądowej w Ratuszu Staromiejskim, Sąd Salomona, NN, 1600.
239. Fot. A. 921, Obraz z sali sądowej w Ratuszu Staromiejskim, Tablica X przykazań, NN, 1600.
240. Fot. A. 972, Portret Mikołaja Kopernika, E. Scriven.
241. Fot. A. 965, Portret Mikołaja Kopernika – obraz.
242. Fot. A. 964, Portret Mikołaja Kopernika – obraz.
243. Fot. A. 1932, Kawiarnia w budynku Dworu Artusa, 1942
244. Fot. A. 1933, Kawiarnia w budynku Dworu Artusa, 1942
245. Fot. A. 998, Wystawa „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes” w Ratuszu Staromiejskim, 1940.
246. Fot. A. 999, Fragment wystawy „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes” związanej z tzw. tumultem toruńskim, 1940.
247. Fot. A. 1000, Czasopiśmiennictwo toruńskie na wystawie „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes”, 1940.
248. Fot. A. 1001, Rękopisy na wystawie „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes”, 1940.
249. Fot. A. 1002, Publikacje profesorów Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego na wystawie „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes”, 1940.
250. Fot. A. 1003, Egzemplarze ksiąg z biblioteki Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego oraz toruńskiej drukarni eksponowane na wystawie „Thorn, eine Stadt deutsches Geistes”, 1940.
251. Fot. A. 1008, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
252. Fot. A. 1009, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
253. Fot. A. 1010, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
254. Fot. A. 1011, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
255. Fot. A. 1013, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
256. Fot. A. 1014, Wystawa „Thorner Kunsthandwerk” w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
257. Fot. A. 1021, Wystawa „Kunstaussstellung”, 1941.
258. Fot. A. 1022, Wystawa „Kunstaussstellung”, 1941.
259. Fot. A. 1023, Wystawa „Kunstaussstellung”, 1941.
260. Fot. A. 1024, Wystawa „Daniel Chodowiecki”, 1942.
261. Fot. A. 1025, Wystawa „Daniel Chodowiecki”, 1942.
262. Fot. A. 1026, Wystawa „Weihnachtskunstaussstellung”, 1942.
263. Fot. A. 1027, Wystawa „Weihnachtskunstaussstellung”, 1942.
264. Fot. A. 1028, Wystawa „Weihnachtskunstaussstellung”, 1942.
265. Fot. A. 1033, Wystawa „Nikolaus Kopernikus der Kunder eines neuen Weltbildes, der grösste Sohn Thorns” w Ratuszu Staromiejskim, 1943.
266. Fot. A. 1034, Wystawa „Die Weihnachts – Kunstaussstellung”, 1943.
267. Fot. A. 1035, Wystawa „Die Weihnachts – Kunstaussstellung”, 1943.
268. Fot. A. 1036, Wystawa „Die Weihnachts – Kunstaussstellung”, 1943.
269. Fot. A. 1037, Wystawa „„Das Thorner Stadtbild”, 1943.
270. Fot. A. 1120, Portal i drzwi intarsjowane w Ratuszu Staromiejskim, 1941.
271. Fot. A. 1121, Ratusz Staromiejski - wnętrze, 1941.
272. Fot. A. 1122, Ratusz Staromiejski - wnętrze, 1941.

273. [Fot. A. 1124](#), Ratusz Staromiejski – wnętrze, 1940.
274. [Fot. A. 1125](#), Ratusz Staromiejski – wnętrze, 1940.
275. [Fot. A. 1126](#), Ratusz Staromiejski – wnętrze, 1942.
276. [Fot. A. 1127](#), Ratusz Staromiejski – wnętrze, 1942.
277. [Fot. A. 1128](#), Ratusz Staromiejski – wnętrze, 1942.
278. [Fot. A. 1696](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
279. [Fot. A. 1695](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
280. [Fot. A. 1697](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
281. [Fot. A. 1698](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
282. [Fot. A. 1699](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
283. [Fot. A. 1700](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
284. [Fot. A. 1701](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
285. [Fot. A. 1702](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
286. [Fot. A. 1703](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
287. [Fot. A. 1704](#), Biały Dwór – wnętrze, 1942.
288. [Fot.A.231](#) – obraz: Chrystus Sędzia Świata
289. [Fot.A.232](#) – obraz: Wnętrze sali sądowej
290. [Fot.A.233](#) – obraz: Sąd Salomona
291. [Fot.A.234](#) – obraz: Sąd nad Zuzanną
292. [Fot.A.235](#) – obraz: Dziesięcioro przykazań
293. [Fot.A.335](#) – drzwi intarsjowane
294. [Fot.A.336](#) – drzwi intarsjowane: postać Apollina
295. [Fot.A.337](#) – drzwi intarsjowane
296. [Fot.A.338](#) – drzwi intarsjowane
297. [Fot.A.339](#) – drzwi intarsjowane
298. [Fot.A.340](#) – drzwi intarsjowane: Sąd Salomona
299. [Fot.A.341](#) – drzwi intarsjowane
300. [Fot.A.342](#) – drzwi intarsjowane
301. [Fot.A.343](#) – drzwi intarsjowane
302. [Fot.A.344](#) – drzwi rzeźbione: Śmierć Kurcjusza
303. [Fot.A.347](#) – skrzynia sądu ziemskiego chełmińskiego
304. [Fot.A.348](#) – cynowe puchary cechowe
305. [Fot.A.349](#) – piec kaflowy
306. [Fot.A.352](#) – drzwi intarsjowane
307. [Fot.A.353](#) – drzwi intarsjowane
308. [Fot.A.582](#) – model pomnika Kopernika
309. [Fot.A.583](#) – portal do Sali Królewskiej
310. [Fot.A.584](#) – drzwi intarsjowane
311. [Fot.A.585](#) – drzwi intarsjowane
312. [Fot.A.586](#) – drzwi intarsjowane – dwie strony (po restauracji)
313. [Fot.A.587](#) – drzwi intarsjowane: Sąd Salomona
314. [Fot.A.588](#) – drzwi intarsjowane
315. [Fot.A.590](#) – drzwi intarsjowane: Stanisław August Poniatowski
316. [Fot.A.591](#) – drzwi intarsjowane
317. [Fot.A.593](#) – drzwi intarsjowane – dwie strony
318. [Fot.A.594](#) – drzwi intarsjowane
319. [Fot.A.595](#) – drzwi intarsjowane
320. [Fot.A.597](#) – drzwi intarsjowane – dwie strony

- 321. [Fot.A.598](#) – drzwi intarsjowane – dwie strony
- 322. [Fot.A.599](#) – drzwi intarsjowane – dwie strony
- 323. [Fot.A.724](#) – rycina: Dom Kopernika
- 324. [Fot.A.732](#) – rycina: Dwór Artusa
- 325. [Fot.A.736](#) – rycina: Ratusz Nowomiejski
- 326. [Fot.A.868](#) – obraz: Dama w lila sukni
- 327. [Fot.A.896](#) – malowidło ściennie: Egzekucja na Rynku Staromiejskim
- 328. [Fot.A.897](#) – malowidło ściennie: Turniej
- 329. [Fot.A.922](#) – obraz: Sąd nad Zuzanną
- 330. [Fot.A.932](#) – zegar XVIII w.
- 331. [Fot.A.935](#) – szafa intarsjowana
- 332. [Fot.A.936](#) – rzeźba z klatki schodowej ul. Żeglarska 7
- 333. [Fot.A.937](#) – fragment sali wystawowej, pokój biedermeier
- 334. [Fot.A.939](#) – rzeźba: Madonna brzemienna
- 335. [Fot.A.946](#) – rzeźba: dwa grające niedźwiedzie
- 336. [Fot.A.1012](#) – wystawa: Toruńskie rzemiosło artystyczne – formy pierników
- 337. [Fot.A.1030](#) – fragment wystawy: Jak wystawia się sztukę teatralną
- 338. [Fot.A.1031](#) – fragment wystawy: Jak wystawia się sztukę teatralną
- 339. [Fot.A.3564](#) – skrzydło ołtarza: Adoracja Dzieciątka i Obrzezanie
- 340. [Fot.A.3565](#) – scena zwiastowania – fragment
- 341. [Fot.A.779](#) – Lidzbark Warmiński, litografia, 1829

Spis klisz szklanych – album Steinera (fotografie K. Grimm) [skany negatywowe i pozytywowe]

- 1. Kl. 50722 – Zamek Krzyżacki w Toruniu, Gdanisko
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 2. Kl. 50723 – Kościół dominikański pw. św. Mikołaja
- 3. [POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 4. Kl. 50724 – Portal Sali Rady
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 5. Kl. 50725 – Letni pawilon mieszkalny M. Nałęcza w Toruniu
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 6. Kl. 50726 – Letni pawilon mieszkalny A. Reyhera (rezydencja i fontanna)
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 7. Kl. 50727 – Miejski Plac Pracy Przymusowej
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 8. Kl. 50728 – Pałac Jana Fengerera w Toruniu
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 9. Kl. 50729 – Pomnik nagrobny Szymona Weissa na cmentarzu kościoła św. Jerzego w Toruniu
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 10. Kl. 50730 – Miejski Dom Pracy Przymusowej (dziedziniec wewnętrzny)
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 11. Kl. 50731 – Pałac Jakuba Meissnera w Toruniu
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)
- 12. Kl. 50732 – Dwór Artusa w Toruniu (widok fasady)
[POZYTYW](#) | [NEGATYW](#)

13. Kl. 50733 – Widok ogólny zakładów przemysłowych w Lubiczu przed pożarem w 1734 r.
POZYTYW | NEGATYW
14. Kl. 50734 – Widok ogólny miasta Brodnicy od zachodu
POZYTYW | NEGATYW
15. Kl. 50735 – Widok ogólny miasta Grudziądza od strony zachodniej
POZYTYW | NEGATYW
16. Kl. 50736 – Plan miasta Chełmna i okolic
POZYTYW | NEGATYW
17. Kl. 50737 – Tak zwana „plebania” kościoła św. Jerzego w Toruniu
POZYTYW | NEGATYW
18. Kl. 50738 – Fabryka krochmalu i gorzelnia w Czerniewicach (widok elewacji szczytowej i bocznej)
POZYTYW | NEGATYW
19. Kl. 50739 – Plan miasta Brodnicy [Strasburg] z roku 1743
POZYTYW | NEGATYW
20. Kl. 50740 – Pomnik nagrobny Katarzyny i Marcina Zerneckego w kaplicy grobowej na cmentarzu przy kościele św. Jerzego w Toruniu
POZYTYW | NEGATYW
21. Kl. 50741 – Tak zwana „Ekonomia” Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego
POZYTYW | NEGATYW
22. Kl. 50742 – Pałac Jakuba Meissnera w Toruniu (rys. pomiarowy fasady)
POZYTYW | NEGATYW
23. Kl. 50743 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, portal Sali Sądowej
POZYTYW | NEGATYW
24. Kl. 50744 – Letni pawilon mieszkalny oraz gołębnik S.L. Gereta w Toruniu
POZYTYW | NEGATYW
25. Kl. 50745 – Arsenał miejski w Toruniu (fasada)
POZYTYW | NEGATYW
26. Kl. 50746 – Widok Golubia od strony wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
27. Kl. 50747 – Widok miasta Fordon od strony Wisły
POZYTYW | NEGATYW
28. Kl. 50748 – Rysunki emblematów i napisów zdobiących fasadę kolegium jezuickiego w Toruniu
POZYTYW | NEGATYW
29. Kl. 50749 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, przekrój budynku na wysokości I piętra
POZYTYW | NEGATYW
30. Kl. 50750 – Nowomiejski kościół ewangelicki Św. Trójcy w Toruniu, widok ołtarza
POZYTYW | NEGATYW
31. Kl. 50751 – Widok Golubia od strony wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
32. Kl. 50752 – Widok Grudziądza od zachodu
POZYTYW | NEGATYW
33. Kl. 50753 – Ratusz Staromiejski w Toruniu zrujnowany pożarem w 1703 roku, widok od wschodu
POZYTYW | NEGATYW
34. Kl. 50754 – Widok ogólny Królewca wg stanu z 1745 r.
POZYTYW | NEGATYW

35. Kl. 50755 – Widok ogólny miasta Fordon od strony Wisły
POZYTYW | NEGATYW
36. Kl. 50756 – Plan miasta Elbląga wg stanu z 1745 r.
POZYTYW | NEGATYW
37. Kl. 50757 – Widok ogólny okolic Ostromecka
POZYTYW | NEGATYW
38. Kl. 50758 – Ratusz Staromiejski w Toruniu przed pożarem w 1703 roku, widok od strony wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
39. Kl. 50759 – Ratusz Staromiejski w Toruniu przed pożarem w 1703 roku, widok od strony zachodniej
POZYTYW | NEGATYW
40. Kl. 50760 – Folwark miejski w Przysieku, plan sytuacyjny
POZYTYW | NEGATYW
41. Kl. 50761 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, portal Sali Rady (rysunek pomiarowy)
POZYTYW | NEGATYW
42. Kl. 50762 – Ratusz Staromiejski w Toruniu po odbudowie i dodaniu barokowego ryzalitu, widok od zachodu
POZYTYW | NEGATYW
43. Kl. 50764 – Toruń. Żuraw załadowniczy i część nabrzeża portowego
POZYTYW | NEGATYW
44. Kl. 50765 – Toruń. Widok miasta od str. wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
45. Kl. 50766 – Pałac w Gzinie koło Torunia, widok perspektywiczny
POZYTYW | NEGATYW
46. Kl. 50767 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, portal Sali Królewskiej (rysunek pomiarowy)
POZYTYW | NEGATYW
47. Kl. 50768 – Ratusz Staromiejski w Toruniu po odbudowie, widok od strony południowo-zachodniej [Pseudo-Steiner?]
POZYTYW | NEGATYW
48. POZYTYW | NEGATYW
49. Kl. 50769 – Pałac w Gzinie koło Torunia, widok fasady
POZYTYW | NEGATYW
50. Kl. 50770 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, widok perspektywiczny z lotu ptaka ku północy
POZYTYW | NEGATYW
51. Kl. 50771 – Nowomiejski kościół ewangelicki Ś. Trójcy w Toruniu, od północnego-wschodu
POZYTYW | NEGATYW
52. Kl. 50772 – Widok ogólny miasta Chełmna od strony południowej, wg stanu z 1745 r.
POZYTYW | NEGATYW
53. Kl. 50773 – Pałac Dębskich w Toruniu, fasada
POZYTYW | NEGATYW
54. Kl. 50774 – Tarcze herbowe starych rodów mieszczańskich Torunia
POZYTYW | NEGATYW
55. Kl. 50775 – Toruń, Dwór Artusa, fasada
POZYTYW | NEGATYW
56. Kl. 50776 – Kościół św. Jerzego w Toruniu od strony południowo-zachodniej
POZYTYW | NEGATYW
57. Kl. 50777 – Widok ogólny okolic wsi Lubicz
POZYTYW | NEGATYW

58. Kl. 50778 – Kolegium jezuickie w Toruniu od strony północno-wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
59. Kl. 50779 – Kolegium jezuickie w Toruniu, widok elewacji wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
60. Kl. 50780 – „Ekonomia” Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego od strony wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
61. Kl. 50781 – Kościół i klasztor Dominikanów pod wezwaniem św. Mikołaja w Toruniu, widok od strony północno-wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
62. Kl. 50782 – Widok ogólny osady Barbarka koło Torunia z kościołem i młynem
POZYTYW | NEGATYW
63. Kl. 50783 – Widok miasta Torunia od północnego-wschodu
POZYTYW | NEGATYW
64. Kl. 50784 – Widok ogólny osady Olek koło Torunia
POZYTYW | NEGATYW
65. Kl. 50785 – Ratusz Staromiejski w Toruniu przed pożarem w 1703 roku, widok od strony północnej
POZYTYW | NEGATYW
66. Kl. 50786 – Ratusz Staromiejski w Toruniu przed pożarem w 1703 roku, widok od południa
POZYTYW | NEGATYW
67. Kl. 50787 – Widok miasta Torunia od strony zachodniej
POZYTYW | NEGATYW
68. Kl. 50788 – Ratusz Staromiejski w Toruniu, portal Sali Rady
POZYTYW | NEGATYW
69. Kl. 50789 – Tarcze herbowe rodów mieszczańskich Torunia
POZYTYW | NEGATYW
70. Kl. 50790 – Ratusz Staromiejski w Toruniu zrujnowany pożarem w 1703 roku, od wschodu
POZYTYW | NEGATYW
71. Kl. 52220 – Rys. Dawne Gimnazjum Toruńskie
POZYTYW | NEGATYW
72. Kl. 52222 - Ratusz Staromiejski w Toruniu po odbudowie i dodaniu barokowego ryzalitu, widok od zachodu
POZYTYW | NEGATYW
73. Kl. 52223 – Kolegium jezuickie w Toruniu od strony północno-wschodniej
POZYTYW | NEGATYW
74. Kl. 52226 – Kolegium jezuickie w Toruniu od strony północnej
POZYTYW | NEGATYW
75. Kl. 52227 – Widok miasta Torunia od strony północno-zachodniej
POZYTYW | NEGATYW
76. Kl. 52231a – Nowomiejski kościół ewangelicki Św. Trójcy w Toruniu. Widok perspektywiczny.
POZYTYW | NEGATYW

1. Sygn. 7-45, Jähriges Dienstjubiläum des Generals Klutmann am 7.3.1941. Übergabe des Ehrengeschenks der Stadt Thorn, eines Gemäldes von Gebelein, die Weichsel oberhalb Thorns darstellend, durch Egm. Dr. Zeitler, und der Ratsherrn Poinke und Wallis - 10 März 1941
2. Sygn. 346, Gauleiter und Reichsstathalter Eigruber und Forster in Thorn. In der "Kopernikus-Ausstellung" - 24 Mai 1943
3. Sygn. 495, Reichsschatsmeister Schwarz in Thorn, 10 Mai 1942
4. Sygn. 616, Die Eröffnung der Städtischen Volksbücherei, 19 April 1941
5. Sygn. 765, Gauleiter und Reichsstathalter Eogruber und Forster in Thorn. Im Arbeitszimmer des Oberbürgermeisters. 24 Mai 194
6. Sygn. 954, Gauleiter Forster und Dr. h.c. Sinkler in Thorn, 24 Mai 1940

NEGATYWY NA SZKLANYCH PŁYTKACH

7. Sygn. 823, [Ratusz, gabinet] - 1939-1944
8. Sygn. 1005, Sala widowiskowa udekorowana przed uroczystościami hitlerowskimi. Dwór Artusa
9. Sygn. 1004, Żyrandol - sala w Dworze Artusa
10. Sygn. 119, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni
11. Sygn. 120, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni
12. Sygn. 121, Dwór Artusa - wnętrze kawiarni
13. Sygn. 170, Oberbürgermeister Zimmer [Pokój burmistrza w ratuszu]
14. Sygn. 952, Ratusz - gabinet z gobelinem - I piętro
15. Sygn. 900, Ratusz - odsłonięty fragment muru z łukiem ceglany. Herby, fragmenty portalu
16. Sygn. 896, Ratusz - odsłonięty fragment muru z łukiem ceglany. Herby, fragmenty portalu
17. Sygn. 693, Rysunek Hansa Gebeleina 1942-1944
18. Sygn. 111, Rycerz-brąz olejny - malarz Ravarel Mengs
19. Sygn. 699, Obraz Pompeo Battoni
20. Sygn. 104, Portret kobiety - obraz olejny - Anton Graff
21. Sygn. 102, Ziegfried von Vegelsack - portret
22. Sygn. 131, Kreuzkirchen - hotel - obraz
23. Sygn. 203, Portret chłopca - obraz olejny
24. Sygn. 110, Kobieta w salonie - obraz olejny
25. Sygn. 137, Roma - Rzym - rycina
26. Sygn. 138, Padwa - rycina XIX wiek
27. Sygn. 136, Lidzbark Warm. Widok perspektywiczny miasta. Litografia [Heilsberg im Ermelande. Nach der natur v. auf Strin gez. V.C.L. Randt 1820]
28. Sygn. 205, Portret mężczyzny - obraz olejny 1847
29. Sygn. 206, Samuel Thomas von Soemmering - rycina, sztycharz Carl Barth

30. Sygn. 108, Jan Gitfried Rösner - portret olejny
31. Sygn. 208, [Wystawa] Auswahl älterer Thorner Zietschriften und Zeitungen
32. Sygn. 205, [Wystawa] Thorner Blutgericht 7 dec. 1724. Ein Beispiel polnischen Terrors
33. Sygn. 226, [Wystawa rękopisów, dzienników i kronik poświęconych Toruniowi napisanych przez mieszczan toruńskich]
34. Sygn. 247, [Wystawa w ratuszu - fragment ekspozycji poświęconej Gimnazjum Toruńskiemu]
35. Sygn. 109, Wielki mistrz Herman Balk - portret olejny
36. Sygn. 946, Plan der Belagerung von Thorn im Jahr 1813, Taf. III [Plan drukowany - XIX w.?)
37. Sygn. 949, Plan der Belagerung von Thorn im Jahre 1658 [Plan drukowany - XIX wiek?]
38. Sygn. 879, Alter Adelicher Gechlechter in Thorn, welche rich anjetzo in Thornische Rathause befinden [rysunki XVIII wiek]
39. Sygn. 122, Alegoria- rysunek
40. Sygn. 118, Mężczyzna walczący ze smokiem - rysunek
41. Sygn. 199, Johann Gotfried Rösner - portret olejny
42. Sygn. 696, Akt kobiecy - obraz
43. Sygn. 198, Herman Balk - portret olejny, K. Hemmerlein, 1941
44. Sygn. 864, Dr Franz Lüdke - zdjęcie portretowe
45. Sygn. 690-701, [Pejzaż z drewnianym wiatrakiem]
46. Sygn. 83, Niezidentyfikowany rysunek - przedmieścia?
47. Sygn. 237, Wystawa w ratuszu - fragment z gablot
48. Sygn. 293, Wystawa w sali ratusza - makiety i zdjęcia obiektów wojskowych
49. Sygn. 215, [Wystawa w ratuszu poświęcona działalności teatru toruńskiego. Projekty kostiumów, scenografii]
50. Sygn. 213, [Wystawa w ratuszu - fragment sali z obrazami], 1942
51. Sygn. 249, [Ratusz - fragment ekspozycji malarstwa] - Kunstaustellung, 1941
52. Sygn. 250, [Ratusz - fragment ekspozycji malarstwa] - Kunstaustellung, 1941

ZAŁĄCZNIKI

1. Lista Strat 1 (niezweryfikowana) [S1]

Obiekty zachowane na fotografiach K. Grimma, bez weryfikacji względem listy S2 (obiektów zaginionych)

Opracowanie: J. Jużków

Załącznik nr 1

SPIS TREŚCI

LISTA S1 - część pierwsza

Utworzona na podstawie inwentarza archiwalnej fotografii

Ekspozaty Muzeum Miejskiego wpisane w inw. archiwalnej fotografii jako zaginione

1. Album Steinera 123 rysunki (tyle było ich w momencie kupna przez Miasto Toruń w 1919 r.) Do zbiorów Muzeum przepisany w czasie okupacji niemieckiej II WŚ wcześniej w zbiorach APT
2. Zespół 13 gwaszy Karola Albertiego z lat 1790 – 1793 (Fot. A.759-771)
3. Teodor Radtke – *Zaułek Prosowy*, 1847 r. gwasz (Fot.A.777)
4. Teodor Radtke – *Domy gotyckie przy ulicy Piekary*, 1847 r. gwasz (Fot.A.772)
5. Teodor Radtke – *Dwie Krzywe wieże*, 1847r. (Fot.A.774)
6. Teodor Radtke – *Krzywa wieża*, 1847r. (Fot.A.776)
7. Teodor Radtke – *Rynek Staromiejski, narożnik zbiegu ulic Szewskiej i Chełmińskiej*, 1847r. (Fot.A.775)
8. Teodor Radtke – *Kościółek św. Katarzyny*, 1847r. (Fot.A.778)
9. Teodor Radtke – *Kościół św. Jerzego*, 1847r. (Fot.A.773)
10. Fr. Smuglewicz - *Ratusz Nowomiejski w Toruniu*, rysunek (Fot.A.737)
11. Koenig - Rysunek *Widok ul. Żeglarskiej w Toruniu*, 1822r. (Fot.A.747)
12. Jan Jerzy Wachschrager – *Lubicz widok ogólny (młyny)*, rysunek (Fot. A.750)
13. Antoni Werner - *Kobieta w stroju antycznym*, rysunek, 1843-1915, (Fot.A.784)
14. H. Gobelein - *Parcival przed Królem Artusem*, rysunek, 1941, (Fot.A.884)
15. Rysunek - *Dom przy Rynku Staromiejskim w Toruniu* (Fot.A.733)
16. Rysunek - *Ratusz Nowomiejski w Toruniu* (Fot.A.735)
17. Rysunek - *Kościół św. Ducha w Toruniu* (Fot.A.738)
18. Rysunek - *Brama Chełmińska w Toruniu* (Fot.A.739)
19. Rysunek - *Brama Mostowa w Toruniu* (Fot.A.740)
20. Rysunek - *Dansker w Toruniu* (Fot.A.741)
21. Rysunek - *Brama św. Jakuba w Toruniu*, 1744r. (Fot.A.742)
22. Rysunek - *Kolegium Jezuitów w Toruniu* (Fot.A.743)
23. Rysunek - *Kościół św. Trójcy w Toruniu wg. Steinera* (Fot.A.744)
24. Rysunek - *Kamieniczka w Toruniu (Gospoda pod dzikim człowiekiem)* narożnik ul. Rabsiańska i Św. Ducha (Fot.A.745)
25. Rysunek - *Brama św. Jakuba w Toruniu*, (Fot.A.746)
26. Rysunek – *Dwór Artusa w Toruniu ok.1889/90 r.* (Fot.A.748)
27. Rysunek – *Wnętrze sali teatralnej Comedien Haus w Toruniu ok.1786 r.* (Fot.A.749)
28. Rysunek – *Murowany most przez Bachę w Toruniu*, 1787r. (Fot.A.751)
29. Rysunek – *Osada, (Przedmieście Torunia ?)* (Fot.A.752)
30. Rysunek – *Kościół św. Jerzego w Toruniu* (Fot.A.754)
31. Rysunek – *Kaplica Św. Katarzyny w Toruniu*,(Fot.A.755)
32. Rysunek – *Widok Torunia od południa*, (Fot.A.756)

33. Rysunek – *Widok Torunia od wschodu*, (Fot.A.757)
34. *Drzwi ze sceną śmierci Kurcjusza*, 1640 r. (Fot.A.344)
35. Rzeźba – *Mężczyzna* , archeologia ? (Fot.947-9480
36. Obraz – Bartłomiej Strobel – Władysław IV i hołd Malborka, ok.1640. (Fot. A.237)

LISTA S1 - część druga

Utworzona na podstawie inwentarza archiwalnej fotografii

Malarstwo niemieckie - obrazy wpisane w inwentarzu archiwalnej fotografii jako zaginione

*Zaznaczone obrazy na podstawie pisma z dnia 17.09.1958 r. zostały przekazane do Centralnej Składowicy Muzealnej w Kozłówce (Pełną listę przekazanych obrazów dołączono jako skan pisma w części omawiającej dokumenty własne Muzeum)

1. T. Neu - *Widok Torunia od płn. – zach.* 1832, Akwarela (Fot.A.758)
2. *Wzburzone morze* – S. Hildebrandt, 1817-1868 (Fot.A.785)
3. *Widok z Madery* – S. Hildebrandt, 1817-1868 (Fot.A.786)
4. *Pejzaż* – Beunevitz von Löfen, 1826-1895 (Fot.A.787, Fot.A.788)
5. *Scena alegoryczna* – Motitz von Schwind, 1804-1871 (Fot.A.789, Fot.A.790)
6. *Marion i kobieta* – F. Lenbach, 1836-1840 (Fot.A.791) (MT/M/135/SN ?)
7. *Scena alegoryczna* – Hans Thoma, 1839-1924 (Fot.A.792, Fot.A.793)
8. *Konie w stajni* – Emil Adam, 1843- (Fot.A.794)
9. *Sianokosy* – P. Böhm, 1839-(Fot.A.795)
10. *Jeździec* – Wilhelm Camphausen, 1818-1885 (Fot.A.796)
11. *Podwórze* – Leopold Gneterbock, 1820-1881 (Fot.A.797)
12. *Tancerki* – Leopold Schmutzler, 1864 (Fot.A.798)
13. Jezioro Hintersee koło Berchtesgaden – Jan Nep. Ott, 1804-1870 (Fot.A.799)
14. *Pejzaż* – W. Leistikow, 1865-1908 (Fot.A.800)
15. *Pejzaż* – W. Leistikow, 1865-1908 (Fot.A.801)
16. *Pejzaż* – Oswald Achenbach, 1827-1905 (Fot.A.802)
17. *Krowy nad wodą* – Józef Wenglein, 1845- (Fot.A.803)
18. *Pejzaż* – Rechtegade,(Fot.A.804)
19. *Pejzaż* – Herman Pohle, 1831 (Fot.A.805)
20. *Kuchnia na wsi* – Franciszek Defregger, 1835-1921 (Fot.A.807)
21. *Poranek na wsi rosyjskiej* – Piotr Hess, 1792-1871 (Fot.A.808)
22. *Nad dachami Gdańska* – August W. Stegowski, 1834-1917 (Fot.A.809)
23. *Polowanie* – Franciszek Stuck, 1863-1928 (Fot.A.810)
24. *Amorek* – Adolf Hengeler, 1863- (Fot.A.811)
25. *Putta* – August Kaulbach, 1850-1920 (Fot.A.812)
26. *Martwa natura* – F. W. Völcker, 1799-1870 (Fot.A.813)
27. *Portret mężczyzny* – R.Fr Wassmann , 1805-1886 (Fot.A.815)
28. *Dziewczynka pod drzewem* – Ludwik Lumbusch, (Fot.A.816)
29. *Kwiaty* – F. W. Völcker, 1799-1870 (Fot.A.818)
30. *Matka i dziecko* – A. Echtler, 1843-1914 (Fot.A.819)
31. *Pejzaż* – Fr. Voltz, 1817-1886 (Fot.A.820)
32. *Próba wina* – Eduard Theodor R. Grützner, 1846-1925 (Fot.A.821)
33. *Martwa natura* – Adam Kuntz, 1857 – (Fot.A.822)
34. *Pejzaż* – Paul Weber, 1823-1916 (Fot.A.823)

35. *Trofea myśliwskie* – Liez , 1826-1882 (Fot.A.824)
36. *Pejzaż* – A. Hengeler, 1863- (Fot.A.825)
37. *Scena dworska* – F. Piloty, 1826-1886 (Fot.A.826)
38. *Portret kobiety* – E. Peter, 1799-1873 (Fot.A.827)
39. *Pejzaż* – Carl Scherres, 1833-1923 (Fot.A.828)
40. *Akt* – Keller, 1844-1920 (Fot.A.830)
41. *Salzburg* – Henryk Adam, 1787- 1862 (Fot.A.831)
42. *Krajobraz z nad Isary* – H. Keinath (Fot.A.832)
43. *Toruń* – Kallmorgen, 1856-1924 (Fot.A.833)
44. *Portret mężczyzny* – Waldmüller, 1847 (Fot.A.312)
45. *Portret Tidemana Giese* biskupa warmińskiego (Fot.A.672)
46. *Portret damy* – F. Lenbach, 1836 - 1904 (Fot.A.834)
47. *Śpiąca królewna* – G. Max, 1840 - 1915 (Fot.A.835)
48. *Kutry w porcie* – F. Gilbert, 1808-1867 (Fot.A.836)
49. *Martwa natura* – F. W. Völcker, 1799-1870 (Fot.A.837)
50. *Pejzaż* – Karol Scherres, 1833-1923 (Fot.A.838)
51. *Pejzaż* – Beunevitz von Löfen, 1826-1895 (Fot.A.840)
52. *Wierzby nad stawem* – Beunevitz von Löfen, 1826-1895 (Fot.A.841)
53. *Zaloty myśliwego* – CH. Wannemann, 1802-1875 (Fot.A.842)
54. *Wiatrak* – H. Stockmann, 1867- (Fot.A.843)
55. *Podwórze* – R. Greyling, (Fot.A.844)
56. *Martwa natura* – Hester, 1886-, (Fot.A.845)
57. *Tyrolczycy* – A. G. Schlabititz, 1854-, (Fot.A.846)
58. *Obraz Martwa natura*, (Fot.A.847)
59. *Port w Hamburgu* – Tork, (Fot.A.849)
60. *Diana na polowaniu* – Pierre de Glimmes, 2 poł. XVIII w. (Fot.A.848)
61. *Żaglówki* – G. Fürst, (Fot.A.850)
62. *Pejzaż* – M. Merker ,1861-1928, (Fot.A.851)
63. *Wiatrak nad morzem* – J.B. Weiss, 1812-1879 (Fot.A.852)
64. *Kwiaty* – A. Lach, 1817- 1882, (Fot.A.853)
65. *Orka* – L. Volz, 1825- 1911, (Fot.A.854)
66. *Martwa natura* – S.W. Preyer, 1803-1889 (Fot. A. 855)
67. *Woźnica i pasterz* – G. Bochmann, 1850-1930 (Fot. A. 858)
68. *Obudzenie dnia* – Szkoła Poussin'a XVII w.(?),(Fot. A. 850)
69. *Bernardyn* – H. Lügel, 1850-1930 (Fot. A. 860)
70. *Pejzaż* – (Fot. A. 861)
71. *Kuna* – (Fot. A. 862)
72. *Rodzina rybaka z Neapolu* – Wetzels, (Fot. A. 863)
73. *Widok Ischii* – Oswald Aschenbach, 1827-1905 (Fot. A. 864)
74. *Jeleń* – F. Gausmann, 1807-1862 (Fot. A. 865)
75. *Portret kobiety* – Carl Schmidt, 1799 ! (Fot. A. 866)
76. *Portret mężczyzny* – L. Fischer, Akwarela,1813- (Fot. A. 867)
77. *Dama w lila sukni* – L. Fischer, Akwarela,1813- (Fot. A. 868)
78. *Romantyczna scena* – Edward Meyerheim, 1808-1879 (Fot. A. 869)
79. *Powódź* – K. Scherres, 1833 - 1923 (Fot. A. 870)
80. *Pejzaż* – D. Thomasin, 1908 (Fot. A. 871) Thomasin, 1908 (Fot. A. 871)
81. *Pejzaż* – O. Strützel, 1855-1930 (Fot. A. 872)
82. *Krowy na pastwisku koło Ueck* – K. Bartels, 1856 - (Fot. A. 873)

83. *Rzeczka pod lasem* – L. Willroider, 1908 (Fot. A. 875)
84. *Portret kobiety* – F. Ammerling, 1803-1887, (Fot.A.877)
85. *Portret mężczyzny* – J. Dennhauser, 1805- 1845 (Fot. A. 878)
86. *Portret księcia* – 1803 r. (Fot. A. 879)
87. *Portret dziewczyny portret dziewczyny w czerwonej czapce* – W. Irübner, 1851-1917 (Fot. A. 880)
88. *Portret chłopca* – L. Fischer, Akwarela,1813- (Fot. A. 881)
89. *Główka dziecka* – A. Kampf,1864- (Fot. A. 882)
90. *Czytająca staruszka* – M. Slevogt, 1868-1932 (Fot. A. 883)
91. *Portal Czerwonego Spichlerza w Toruniu* – H. Gobelein, 1941 (Fot. A. 885)
92. *Fortuna* – H. Gobelein, 1941 (Fot. A. 886)
93. *Herakles i Hydra* – H. Gobelein, 1941 (Fot. A. 887)
94. *Kępa Wiessego w Toruniu* – H. Gobelein, 1943 (Fot. A. 888)
95. *Wisła pod Toruniem* – H. Gobelein, 1943 (Fot. A. 889)
96. *Spichlerz w Toruniu* – B. Aidam, 1943 (Fot. A. 890)
97. *Portret syna dyr. Wohlfeil'a* – K. Hemmerlein, 1942 (Fot. A. 894)
98. *Ratusz w Toruniu* – K. Hemmerlein, 1942 (Fot. A. 895)
99. *Widok Torunia* – E. Gärtner, 1847 (Fot. A. 898)
100. *Widok Torunia* – E. Gärtner, 1847 (Fot. A. 898)
101. *Widok Torunia* – H. Gobelein, kopia obrazu z XVIII w.1942 (Fot. A. 901)
102. *Portret rycerza* – (Fot. A. 904)
103. *Portret burmistrza Karola von Sangershausen* – (Fot. A. 905)
104. *Portret Henryka von Plotzk* – (Fot. A. 906)
105. *Danae* – B. Pompeo, XVIII w. z pałacu w Turznie, (Fot.A.902) być może był w zbiorach Muzeum w Toruniu

LISTA S1 - część trzecia

Starty wojenne z Muzeum Okręgowego w Toruniu

Sporządzono na podstawie pisma z dnia 30.06.1992r. do Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego Za Granicą ([obiekty 1 – 26 są na liście MKiDN](#))

1. *Madonna brzemienista*, ANN, rzeźba z wapienia, ok.1410 r. wys.43 cm,
2. *Władysław IV i hołd Malborka*, Bartłomiej Strobel (?), obraz-olej na desce, ok. 1640 r., 135 cm x 299 cm
3. *Sąd Salomona*, ANN, obraz-olej na desce, XVI/XVII w.
4. *Chrystus Sędzia Świata*, ANN, obraz-olej na desce, 1506 r.
5. *Tablica 10 przykazań*, ANN, obraz-olej na desce, XVII w.
6. *Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Wallen (Wale, Werle)*, ANN, olej na desce, XVII w.
7. *Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Ament (ew. Amend, Amende)*, ANN, olej na desce, XVII w.
8. *Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Asmandorff (ew. Asmasderff)*, ANN, olej na desce, XVII w.
9. *Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Groesch (ew.Grätsch, Grötz, Gretz)*, ANN, olej na desce, XVII w.

10. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Kordelt (ew. Kordelitz, Cordelicz), ANN, olej na desce, XVII w.
11. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny von Rocke (ew. Racke), ANN, olej na desce, XVII w.
12. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Soest , ANN, olej na desce, XVII w.
13. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Trost, ANN, olej na desce, XVII w.
14. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Schachen (ew. Schachmann), ANN, olej na desce, XVII w.
15. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Russen (ew. Russe, Rusche), ANN, olej na desce, XVII w.
16. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Koien (ew. Koyen), ANN, olej na desce, XVII w.
17. Ława Sądu Nowomiejskiego, ława-drewno, 1624 r., 295cmx95,8cmx199,5 cm
18. Piec kaflowy prostokątny, kafle malowane na zielono, 1798.
19. Piec kaflowy okrągły, kafle malowane na fioletowo, 2 poł. XVIII w.
20. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
21. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
22. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
23. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
24. Pudło skórzane, XV w., 145cm. śr. 33,5 cm
25. Pudło skórzane, XIV w., 33cm. śr. 22 cm
26. Dwugłowy posązek bóstwa Janusa (?) z napisami, posązek-granitowy, 600-1100 p.n.e.
27. Radło z Papowa Toruńskiego, drewno, 600-1100 lat p.n.e.
28. Urna z ornamentem rytym (postacie ludzkie i wóz z końmi), 800 -1000 lat p.n.e.

2. Lista Strat 2 – lista muzealiów zaginionych (w tym na liście MKiDN) [S2]

* Sporządzono na podstawie pisma z dnia 30.06.1992 r. do Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego Za Granicą (obiekty 1 – 26 są na liście MKiDN)

Opracowanie: J. Juźków

1. Madonna brzemenna, ANN, rzeźba z wapienia, ok.1410 r. wys.43 cm,
2. Władysław IV i hołd Malborka, Bartłomiej Strobel (?), obraz-olej na desce, ok. 1640 r., 135 cm x299 cm
3. Sąd Salomona, ANN, obraz-olej na desce, XVI/XVII w.
4. Chrystus Sędzia Świata, ANN, obraz-olej na desce, 1506 r.
5. Tablica 10 przykazań, ANN, obraz-olej na desce, XVII w.
6. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Wallen (Wale, Werle), ANN, olej na desce, XVII w.
7. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Ament (ew. Amend, Amende), ANN, olej na desce, XVII w.
8. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Asmandorff (ew. Asmasderff), ANN, olej na desce, XVII w.
9. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Groesch (ew.Grätsch, Grötz, Gretz), ANN, olej na desce, XVII w.
10. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Kordelt (ew. Kordelitz, Cordelicz), ANN, olej na desce, XVII w.
11. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny von Rocke (ew. Racke), ANN, olej na desce, XVII w.
12. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Soest , ANN, olej na desce, XVII w.
13. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Trost, ANN, olej na desce, XVII w.
14. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Schachen (ew. Schachmann), ANN, olej na desce, XVII w.
15. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Russen (ew. Russe, Rusche), ANN, olej na desce, XVII w.
16. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Koien (ew. Koyen), ANN, olej na desce, XVII w.
17. Ława Sądu Nowomiejskiego, ława-drewno, 1624 r., 295cmx95,8cmx199,5 cm
18. Piec kaflowy prostokątny, kafle malowane na zielono, 1798.
19. Piec kaflowy okrągły, kafle malowane na fioletowo, 2 poł. XVIII w.
20. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
21. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
22. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
23. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
24. Pudło skórzane, XV w., 145cm. śr. 33,5 cm
25. Pudło skórzane, XIV w., 33cm. śr. 22 cm
26. Dwugłowy posązek bóstwa Janusa (?) z napisami, posązek-granitowy, 600-1100 lat p.n.e.
27. *Radło z Papowa Toruńskiego, drewno, 600-1100 lat p.n.e.
28. *Urna z ornamentem rytym (postacie ludzkie i wóz z końmi), 800 -1000 lat p.n.e.

3. Lista fotografii uznawanych w starych inwentarzach Muzeum za wykonane przez Kurta Grimma, bądź dotyczące problematyki związanej ze stratami wojennymi wytypowanych do digitalizacji – do weryfikacji– I etap prac opracowania zbiorów własnych

Załącznik nr 3

SPIS TREŚCI

Opracowanie: I. Markowska, A. Mierzejewska, A. Kroplewska-Gajewska

* – brak obiektu w muzeum

1. *Fot. A. 719 – Panorama Torunia od południa z okresu przed 1703, P. Wolff.
2. *Fot. A. 720 – Oblężenie Torunia przez Szwedów 1703, NN, II poł. XVIII w., na podstawie Steinera.
3. *Fot. A. 722 - Oblężenie Torunia przez Szwedów 1703, NN, II poł. XVIII w., na podstawie Steinera.
4. *Fot. A. 739 – Brama Chełmińska, NN, I poł. XIX w.
5. *Fot. A. 740 – Brama Mostowa, NN, I poł. XIX w.
6. *Fot. A. 741 – Gdanisko zamku krzyżackiego, NN, I poł. XIX w.
7. *Fot. A. 742 – Nowa Brama Jakubska, NN, I poł. XIX w.
8. *Fot. A. 743 – Kolegium Jezuickie, NN, I poł. XIX w.
9. *Fot. A. 744 – Kościół św. Trójcy, NN, I poł. XIX w.
10. *Fot. A. 745 – Gospoda „Pod dzikim człowiekiem z maczugą” (u zbiegu ul. Różanej i Ducha Św.), NN, I poł. XIX w.
11. *Fot. A. 746 – Brama Jakubska, NN, XIX w.
12. *Fot. A. 747 – Widok perspektywiczny ul. Żeglarskiej od strony Bramy Żeglarskiej, NN, 1822
13. *Fot. A. 748 – Teatr Miejski (II Dwór Artusa), NN, XIX w.
14. *Fot. A. 749 – Projekt wnętrza teatru, NN, XVIII w.
15. *Fot. A. 750 – Widok Lubicza, Wachschrager, XIX w.
16. *Fot. A. 751 – Most nad Bachą i Brama Mennicza, NN, 1787
17. Fot. A. 752 – Widok wsi, NN, XIX w.
18. *Fot. A. 753 – Kościół pw. św. Wawrzyńca, w głębi kościół św. Mikołaja i Brama Chełmińska, przed 1824 (Kruszelnicki, Toruń nieistniejący, s. 78).
19. *Fot. A. 754 – Kościół św. Jerzego, NN, pocz. XIX w.
20. *Fot. A. 755 – Kościół św. Katarzyny, NN, pocz. XIX w.
21. *Fot. A. 756 – Widok Torunia od południa, W. F., pocz. XVIII w. (?)
22. *Fot. A. 757 – Widok Torunia od wschodu, NN, XIX w.
23. *Fot. A. 758 – Widok Torunia od północnego zachodu, T. Neu, 1832
24. *Fot. A. 773, Kościół św. Jerzego, T. Radtke, 1847
25. *Fot. A. 775, Rynek Staromiejski, róg ul. Chełmińskiej, T. Radtke, 1847
26. *Fot. A. 778, Kościół św. Katarzyny z konduktem pogrzebowym, T. Radtke, 1847
27. *Fot. A. 780, Zamek w Lidzbarku Warmińskim, NN, XIX w.
28. *Fot. A. 781, Katedra we Fromborku, NN, XIX w. *Fot. A. 782, Widok Padwy, Z. Poppel, XIX w.
29. *Fot. A. 783, Widok Rzymu z kroniki Schedla, 1493.
30. *Fot. A. 1069, Ratusz Staromiejski – stan z 26 IX 1738, Wachschrager, 1777.
31. *Fot. A. 1072, Ratusz Staromiejski, projekt ryzalitu, A. Ostrowski, po 1765.
32. *Fot. A. 843, Wiatraki na Pomorzu, H. Stockmann, 1919 (?).
33. *Fot. A. 834, Portret kobiety, F. von Lenbeck, 1888.
34. *Fot. A. 827, Portret kobiety, E. Peter, XIX w.
35. *Fot. A. 816, Dziewczynka na stołeczku, L. Lumbusch (?).
36. *Fot. A. 811, Putto, A. Hengler, 1863.

37. *Fot. A. 807, W wiejskiej kuchni, Defregger, 1835-1921.
38. *Fot. A. 796, Jeździec, W. Camphausen, 1818 – 1885.
39. *Fot. A. 790, Przedstawienie alegoryczne, M. Schwind, 1804-1871.
40. *Fot. A. 785, Morski widok, E. Hildebrandt, 1817-1868.
41. *Fot. A. 867, Portret mężczyzny, L. Fischer, 1812.
42. *Fot. A. 875, Pejzaż, L. Willroider.
43. *Fot. A. 877, Portret mężczyzny, F. Ammerling, 1803-1887.
44. *Fot. A. 878, Portret starca, J. Dennhauser, 1805-1845.
45. *Fot. A. 879, Portret austriackiego księcia, F.H. Füger-Kreis, XIX w.
46. *Fot. A. 880, Portret dziewczynki w czerwonej czapce, W. Trübner 1851-1917.
47. *Fot. A. 881, Portret chłopca, L. A. Fischer, 1848-1915.
48. *Fot. A. 882, Portret dziecka, A. Kampf, 1864-1950.
49. *Fot. A. 883, Czytająca staruszka, M. Slevogot, 1868-1932.
50. *Fot. A. 885, Portal wejściowy do Domu Eskenów, H. Geblein, 1943.
51. *Fot. A. 888, Kempa Wiesego, H. Gebelein, 1943.
52. *Fot. A. 889, Wisła w okolicach Torunia, H. Geblein, 1943.
53. *Fot. A. 890, Toruński spichlerz, B. Aidam, 1943.
54. Fot. A. 898, Wisła i panorama, E. Gärtner, 1947. Sprawdzić
55. Fot. A. 899, Panorama Torunia, E. Gärtner, 1850. Sprawdzić
56. Fot. A. 947, Brązowa figurka mężczyzny, NN
57. Fot. A. 948, Brązowa figurka mężczyzny, NN
58. Fot. A. 949, Tłoki mennisze, XVII i XVIII, L. Preibisz (fot. wykonana w 1928?)
59. Fot. A. 950, Wyroby ślusarskie, XVIII w., WW (fot. wykonana przed 1939?)
60. Fot. A. 954, Miecz średniowieczny – rękojeść 1.
61. Fot. A. 955, Miecz średniowieczny – rękojeść 2.
62. Fot. A. 956, Miecz średniowieczny – fragment inskrypcji.
63. Fot. A. 957, Miecz średniowieczny – fragment inskrypcji.
64. *Fot. A. 962, Ruiny zamku krzyżackiego w Toruniu, T. Radtkego, 1846.
65. *Fot. A. 941, Piec kaflowy, 1783.
66. *Fot. A. 923, Obraz Chrystus Sędzia Świata, 1506.
67. *Fot. A. 908, Portret Charlotte Schmidt z domu Pfeil, NN.
68. *Fot. A. 909, Portret Johanna Schmid, 1795-1806.
69. *Fot. A. 914, Toruń od strony północnej, NN, 1670.
70. *Fot. A. 920, Obraz z sali sądowej w Ratuszu Staromiejskim, Sąd Salomona, NN, 1600.
71. *Fot. A. 921, Obraz z sali sądowej w Ratuszu Staromiejskim, Tablica X przykazań, NN, 1600.
72. Fot. A. 972, Portret Mikołaja Kopernika, E. Scriven.
73. Fot. A. 965, Portret Mikołaja Kopernika – obraz.
74. Fot. A. 964, Portret Mikołaja Kopernika – obraz.

4. Lista muzealiów – wykaz z ewidencji muzealnej

Załącznik nr 4

MONA

SPIS TREŚCIPDF >>>

* Załącznik do rejestru nr 118/17

Opracowanie: I. Markowska

5. Lista fotografii wykonanych przez Kurta Grimma przeznaczonych do digitalizacji – po weryfikacji – I etap prac opracowania zbiorów własnych

Załącznik nr 5

SPIS TREŚCI

Opracowanie: I. Markowska, A. Mierzejewska, A. Kroplewska-Gajewska

* – brak obiektu w muzeum

1. *Fot. A. 530 – karta tytułowa z książki „Thorner Blutgericht” wydanej w 1725
2. *Fot. A. 531 - karta tytułowa z książki „Thorner Blutgericht” wydanej w 1725
3. *Fot. A. 709 – Oblężenie Torunia przez Szwedów, E. J. Dahlberg, 1655
4. *Fot. A. 710 – Widok Torunia od południa, F.B. Werner, J. C. Leopold, ok. 1750
5. *Fot. A. 715 – Widok Torunia od południa, C. Pietesch, 1684
6. *Fot. A. 716 – Widok Torunia od południa, F.B. Werner, ok. 1750
7. *Fot. A. 717 – Oblężenie Torunia w 1658, G. Bodenehr, ok. 1709
8. *Fot. A. 718 – Oblężenie Torunia w 1703, J. Lithen, I poł. XVIII
9. *Fot. A. 723 – Napoleon przed domniemanym Domem Kopernika w 1812 roku, J. Piliński, I poł. XIX wieku.
10. *Fot. A. 725 - Dom Kopernika w XIX wieku, NN, 1847
11. *Fot. A. 726 – Toruń widziany od południa z drewnianym mostem, NN, poł. XIXw.
12. *Fot. A. 727 – Widok Torunia od wschodu, R. Assmus, G. Bach, ok. 1760
13. *Fot. A. 728 – Ul. Żeglarska, Fabryka octu i likierów, E. Lambeck, ok. poł. XIX w.
14. *Fot. A. 729, Kościół NMP, Backebusch, po 1850.
15. *Fot. A. 731 – Dwór Artusa, F.J. Steiner, 1740
16. *Fot. A. 733 – Pałac Gereta, NN, 1819
17. *Fot. A. 735, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz, XIX w.
18. *Fot. A. 736, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz , XIX w.
19. *Fot. A. 737, Ratusz Nowomiejski, F. Smuglewicz, XIX w
20. *Fot. A. 738, Staromiejski kościół ewangelicki, F. Smuglewicz, XIX w.
21. *Fot. A. 771, Młyn w Lubiczu koło Torunia nad Drwęcą, Alberti, 1790-1793
22. *Fot. A. 772, Ul. Piekary, T. Radtke, 1847
23. *Fot. A. 774, Dwie krzywe wieże w Toruniu, T. Radtke, 1847
24. *Fot. A. 776, Krzywa Wieża, T. Radtke, 1847
25. *Fot. A. 777, Zaulek Prosowy, T. Radtke, 1847
26. *Fot. A. 1066, Ratusz Staromiejski od południa, J.F. Steiner, 1738-1756.
27. *Fot. A. 1067, Ratusz Staromiejski od wschodu, J.F. Steiner, 1738-1756.
28. *Fot. A. 1068, Ratusz Staromiejski od zachodu, J.F. Steiner, 1738-1756.
29. *Fot. A. 1070, Ratusz Staromiejski od północnego zachodu, pocz. XIX w.
30. *Fot. A. 1071, Wieża Ratuszowa przed 1703, NN.
31. *Fot. A. 770, Widok na Bramę Starotoruńską i dwie krzywe wieże, Karl Alberti, 1790-1793.
32. *Fot. A. 759, Kępa Bazarowa, Karl Alberti, 1790-1793.
33. *Fot. A. 760, Widok Torunia od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
34. *Fot. A. 761, Widok Torunia od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
35. *Fot. A. 762, Widok na zamek dybowski od strony miasta, Karl Alberti, 1790-1793.

36. *Fot. A. 763, Widok na zamek dybowski od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
37. *Fot. A. 764, Widok na zamek dybowski od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
38. *Fot. A. 765, Kościół św. Janów, widok od południa, Karl Alberti, 1790-1793.
39. *Fot. A. 766, Widok na zamek dybowski od zachodu, Karl Alberti, 1790-1793.
40. *Fot. A. 767, Widok na Kępę Bazarową od wschodu, Karl Alberti, 1790-1793.
41. *Fot. A. 768, Kościół św. Janów, widok od północy, Karl Alberti, 1790-1793.
42. *Fot. A. 769, Gdanisko zamku krzyżackiego, Karl Alberti, 1790-1793.
43. *Fot. A. 842, Para zakochanych w kuchni, Ch. Vennemann, 1802-1875.
44. *Fot. A. 841, Letni widok, B. von Löfen, 1826-1895.
45. *Fot. A. 840, Jesień, B. von Löfen, 1826-1895.
46. Fot. A. 839, Widok, NN.
47. *Fot. A. 838, Domy wieczorem, C. Scherres, 1833-1923.
48. *Fot. A. 837, Martwa natura z owocami, F. W. Völcker, 1799 – 1870.
49. *Fot. A. 836, Łodzie w porcie, F. Gilbert.
50. *Fot. A. 835, Śpiąca dziewczynka, G. Max, 1840-1915.
51. *Fot. A. 832, Leśny krajobraz, H. Keinath
52. *Fot. A. 831, Widok zamku w Salzburgu, H. Adam, 1787 – 1862.
53. *Fot. A. 830, Akt kobiety, A. Keller, 1844 – 1920.
54. *Fot. A. 828, Zimowy krajobraz, C. Scherres, 1833 – 1923.
55. *Fot. A. 826, Scena dworska, K. Piloty, 1826 – 1886.
56. *Fot. A. 825, Widok, A. Hengeler, 1863.
57. *Fot. A. 824, Upolowane ptactwo, Liebermann, 1826-1882.
58. *Fot. A. 823, Widok, P. Weber, XIX w.
59. *Fot. A. 822, Martwa natura z owocami, A. Kuntz, 1857.
60. *Fot. A. 821, Próbowanie wina, W. Grützner, 1846 – 1925.
61. *Fot. A. 820, Krajobraz z sztafażem, Fr. Voltz, 1817-1886.
62. *Fot. A. 819, Matka i dziecko, A. Echtler, 1843-1914.
63. *Fot. A. 818, Kompozycja kwiatowa, F.W. Völcker, 1799 – 1870.
64. *Fot. A. 813, Martwa natura z owocami, F. W. Völcker, 1799 – 1870
65. *Fot. A. 812, Putta, F.A. Kaulbach, 1850-1920.
66. *Fot. A. 810, Zdobywczy, F. Stuck, 1863-1928.
67. *Fot. A. 809, Na dachami Gdańska, A.W. Stegowski, 1834-1917.
68. *Fot. A. 808, Letni poranek w rosyjskiej wsi, P. Hess, 1792-1871.
69. *Fot. A. 805, Widok ze sztafażem, H. Pohle, 1831.
70. *Fot. A. 804, Widok ze sztafażem, Rechtegede.
71. *Fot. A. 803, Widok, bydło nad wodą, J. Wenglein, 1845.
72. *Fot. A. 802, Południowy widok, O. Achenbach, 1827-1905.
73. *Fot. A. 801, Widok na ścięte drzewa na polu, W. Leistikow, 1865-1908.
74. *Fot. A. 800, Wnętrze lasu, W. Leistikow, 1865-1908.
75. *Fot. A. 799, Pejzaż. Jezioro nad Berchtegaden, J.N. Ott, 1804-1870.
76. *Fot. A. 798, Tancerki, L. Schmutzler, 1864.
77. *Fot. A. 797, Wnętrze dworu, patio, L. Gueterbock, 1820-1881.
78. *Fot. A. 795, Żniwa, P. Böhm, 1839
79. *Fot. A. 794, W stajni, E. Adam, 1843.
80. *Fot. A. 793, Przedstawienie alegoryczne, H. Thoma, 1839-1924.
81. *Fot. A. 792, Przedstawienie alegoryczne, H. Thoma, 1839-1924.
82. *Fot. A. 789, Przedstawienie alegoryczne, M. Schwind, 1804 – 1871.
83. *Fot. A. 788, Leśny widok, B. Löfen, 1826-1895.
84. *Fot. A. 787, Leśny widok z jeziorem, B. Löfen, 1826-1895.
85. *Fot. A. 784, Kobieta w antycznym stroju, A. Werner, 1904.
86. *Fot. A. 850, Żaglowiec, G. Fürst, 1840- ?
87. *Fot. A. 844, Podwórze, R. Greyling.
88. *Fot. A. 845, Zdobywcze myśliwskie, Herter, 1886.
89. * Fot. A. 846, Troje Tyrolczyków, A. Schlabit, 1854 - ?.
90. *Fot. A. 847, Martwa natura z kwiatami, NN.

91. *Fot. A. 848, Diana na polowaniu, P. de Glimmes.
92. *Fot. A. 849, Port w Hamburgu, Torle
93. *Fot. A. 851, Pejzaż morski, Merker
94. *Fot. A. 852, Statki w porcie, J.B. Weiss, 1812-1879.
95. *Fot. A. 853, Martwa natura z kwiatami, A. Lach, 1817-1882.
96. *Fot. A. 854, Pejzaż wiejski, L. Voltz, 1825-1911.
97. *Fot. A. 855, Martwa natura z owocami, S. W. Preyer, 1803-1889.
98. *Fot. A. 859, Przebudzenie dnia, szkoła Pousina.
99. *Fot. A. 860, Bernardyny. Szczenięta, H. Zügel, 1850-1930.
100. Fot. A. 861, Pejzaż, NN.
101. *Fot. A. 862, Kuna na polowaniu, NN.
102. *Fot. A. 863, Rodzina neapolitańskiego rybaka, Wetzel.
103. *Fot. A. 864, Widok Ischii, O. Achenbach, 1827-1905.
104. *Fot. A. 865, Martwy jeleń, F. Gauermann, 1807-1862.
105. *Fot. A. 866, Portret kobiety, C. Schmidt, 1799 - ?.
106. *Fot. A. 869, Scena romantyczna – zakochana para, E. Meyerheim, 1808-1879.
107. *Fot. A. 870, Domy w czasie powodzi, C. Scherres, 1833-1923.
108. *Fot. A. 871, Pejzaż, D. Tchomasin, 1908 (?).
109. *Fot. A. 872, Pejzaż wiejski, O. Strützel.
110. *Fot. A. 873, Krowy na pastwisku, Ch. Bartels, 1906 (?)
111. *Fot. A. 884, Szkic do obrazu Parsival przed królem Arturem, H. Gebelein, 1941.
112. *Fot. A. 886, Fortuna, H. Gebelein, 1941 (proweniencja Dworu Artusa?)
113. *Fot. A. 887, Herakles i Hydra, H. Gebelein, 1941.
114. *Fot. A. 894, Portret syna dyrektora Wohlfeil, K. Hemmerlein, 1942.
115. *Fot. A. 895, Ratusz Staromiejski w Toruniu, K. Hemmerlein, 1942.
116. *Fot. A. 901, Panorama Torunia od południa, H. Geblein, 1942.
117. *Fot. A. 902, Danae, B. Pompeo, XVIII, obraz z pałacu w Turzenie.
118. Fot. A. 951, Chorągiewka dachowa z wieży Ratusza, 1603.
119. Fot. A. 953, Chorągiewka z dachu domu przy ul. Królowej Jadwigi 13, 1722.
120. Fot. A. 960, Kościół NMP widok od południowego zachodu, NN, XIX.
121. Fot. A. 963, Portret S. T. Sommeringa, wg. Thelota, XIX w.
122. Fot. A. 942, Okrągły piec kaflowy z Ratusza Staromiejskiego, XVIII w.
123. Fot. A. 943, Fragment okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
124. Fot. A. 944, Kafel z okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
125. Fot. A. 945, Kafel z okrągłego pieca w Ratuszu Staromiejskim, XVIII w.
126. *Fot. A. 926, Kopia portretu G. Roesnera, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 5)
127. *Fot. A. 927, Kopia portretu G. Mellien, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 13)
128. *Fot. A. 929, Kopia portretu B. Goltza, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 8)
129. *Fot. A. 930, Kopia portretu H. Balka, K. Hemmerlein, 1941 (Av. 11)
130. *Fot. A. 931, Kopia portretu S. T. Sommeringa, K. Hemmerlein, 1941. (Av. 6)
131. Fot. A. 933, Szafka intarsjowana z Ratusza Staromiejskiego.
132. *Fot. A. 931, Obraz mistrz krzyżacki, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
133. *Fot. A. 904, Obraz mistrz krzyżacki, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
134. *Fot. A. 905, Mistrz krzyżacki Karl von Sangershausen, NN.
135. *Fot. A. 906, Mistrz krzyżacki Heinrich von Plotzk, NN.
136. *Fot. A. 907, Mistrz krzyżacki Herman Balk, 1731, fundacja Rubinkowskiego.
137. *Fot. A. 915, Toruń od strony południowej, NN, XVIII w.
138. *Fot. A. 982, Popiersie Kopernika, P. Mersmann, 1940.
139. *Fot. A. 982, Popiersie Kopernika, P. Mersmann, 1940.
140. *Fot. A. 981, Popiersie Kopernika, L. Ziltz, XX w. Grudziądz?
141. Fot. A. 980, Mikołaj Kopernik, drzeworyt, XVI w.
142. Fot. A. 979, Mikołaj Kopernik, miedzioryt, G. M. Kraus.
143. *Fot. A. 978, Mikołaj Kopernik, miedzioryt, J. T. de Bry, 1597.
144. Fot. A. 977, Mikołaj Kopernik, miedzioryt.
145. Fot. A. 976, Mikołaj Kopernik, miedzioryt.

146. Fot. A. 974, Portret Mikołaja Kopernika, Engelmann.
147. *Fot. A. 973, Portret Mikołaja Kopernika, E. Scriven. Nabytek w 2017
148. Fot. A. 971, Portret Mikołaja Kopernika, miedzioryt.
149. Fot. A. 969, Domniemany portret Mikołaja Kopernika.
150. *Fot. A. 574, Piękna Madonna – fragment , XIV w.
151. *Fot. A. 575, Piękna Madonna – fragment , XIV w.
152. *Fot. A. 575, Piękna Madonna , XIV w.
153. *Fot. A. 577 Piękna Madonna , XIV w.
154. *Fot. A. 578 Piękna Madonna , XIV w.
155. *Fot. A. 579 Piękna Madonna , XIV w.
156. *Fot. A. 580 Piękna Madonna - fragment, XIV w.
157. Fot. A. 308, Pejzaż, NN.
158. Fot. A. 309, Martwa natura. Adam Kuntz. XIX w.
159. Fot. A. 311, Obraz. Pejzaż leśny. XIX w.
160. Fot. A. 312, Portret Mężczyzny. Wald Muller. 1847.
161. Fot. A. 314, Zamek nad jeziorem. NN.
162. Fot. A. 315, Obraz. Jezioro Hintersee koło Berchtesgaden, NN
163. Fot. A. 316, Wieś zimą, NN.
164. Fot. A. 317, Obraz murarz i kominarz, NN.
165. Fot. A. 319, Krowy nad wodą, NN.
166. Fot. A. 320, Salzburg. Henryk Adam. 1846.
167. Fot. A. 321, Obraz. Pejzaż leśny. XIX w.

6. Lista Zweryfikowanych Strat Wojennych (LZSW)

Załącznik nr 6

SPIS TREŚCI

Opracowanie: I. Markowska, A. Mierzejewska, A. Kroplewska-Gajewska

1. Madonna brzemienna, ANN, rzeźba z wapienia, ok. 1410 r. wys. 43 cm.
2. Władysław IV i hołd Malborka, Bartłomiej Strobel (?), obraz-olej na desce, ok. 1640 r., 135 cm x 299 cm.
3. Sąd Salomona, ANN, obraz-olej na desce, XVI/XVII w.
4. Chrystus Sędzia Świata, ANN, obraz-olej na desce, 1506 r.
5. Tablica 10 przykazań, ANN, obraz-olej na desce, XVII w.
6. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Wallen (Wale, Werle), ANN, olej na desce, XVII w.
7. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Ament (ew. Amend, Amende), ANN, olej na desce, XVII w.
8. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Asmandorff (ew. Asmasderff), ANN, olej na desce, XVII w.
9. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Groesch (ew. Grätsch, Grötz, Gretz), ANN, olej na desce, XVII w.
10. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Kordelt (ew. Kordelitz, Cordelicz), ANN, olej na desce, XVII w.
11. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny von Rocke (ew. Racke), ANN, olej na desce, XVII w.
12. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Soest, ANN, olej na desce, XVII w.
13. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Trost, ANN, olej na desce, XVII w.
14. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Schachen (ew. Schachmann), ANN, olej na desce, XVII w.
15. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Russen (ew. Russe, Rusche), ANN, olej na desce, XVII w.
16. Tarcza herbowa patrycjuszowskiej rodziny Koiem (ew. Koyen), ANN, olej na desce, XVII w.
17. Ława Sądu Nowomiejskiego, ława-drewno, 1624 r., 295cmx95,8cmx199,5 cm
18. Piec kaflowy prostokątny, kafle malowane na zielono, 1798.
19. Piec kaflowy okrągły, kafle malowane na fioletowo, 2 poł. XVIII w.
20. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
21. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
22. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
23. Skrzynka cechowa, drewno, XVII/XVIII w.
24. Pudło skórzane, XV w., 145 cm. śr. 33,5 cm
25. Pudło skórzane, XIV w., 33 cm. śr. 22 cm
26. Dwugłowy posązek bóstwa Janusa (?) z napisami, posązek-granitowy, 600-1100 p.n.e.
27. Radło z Papowa Toruńskiego, drewno, 600-1100 lat p.n.e.
28. Urna z ornamentem rytym (postacie ludzkie i wóz z końmi), 800-1000 lat p.n.e.
29. Album Steinera 123 rysunki (tyle było ich w momencie kupna przez Miasto Toruń w 1919 r.) Do zbiorów Muzeum przepisany w czasie okupacji niemieckiej II WŚ wcześniej w zbiorach APT.
31. Zespół 13 gwaszy Karola Albertiego z lat 1790 – 1793 (Fot. A.759-771).
32. Teodor Radtke – *Zaulek Prosowy*, 1847 r. gwasz (Fot.A.777).
33. Teodor Radtke – *Domy gotyckie przy ulicy Piekary*, 1847 r. gwasz (Fot.A.772).

34. Teodor Radtke – *Dwie Krzywe wieże* , 1847r. (Fot.A.774).
35. Teodor Radtke – *Krzywa wieża* , 1847r. (Fot.A.776).
36. Teodor Radtke – *Rynek Staromiejski, narożnik zbiegu ulic Szewskiej i Chełmińskiej*, 1847 (Fot.A.775).
37. Teodor Radtke – *Kościółek św. Katarzyny*, 1847r. (Fot.A.778).
38. Teodor Radtke – *Kościół św. Jerzego*, 1847r. (Fot.A.773).
39. Fr. Smuglewicz - *Ratusz Nowomiejski w Toruniu*, rysunek (Fot.A.737).
40. Koenig - Rysunek *Widok ul. Żeglarskiej w Toruniu*, 1822r. (Fot.A.747).
41. Jan Jerzy Wachschrager – *Lubicz widok ogólny (młyny)* , rysunek (Fot. A.750).
42. Antoni Werner- *Kobieta w stroju antycznym*, rysunek , 1843-1915, (Fot.A.784).
43. H. Gobelein- *Parcival przed Królem Artusem*, rysunek , 1941, (Fot.A.884).
44. Rysunek - *Dom przy Rynku Staromiejskim w Toruniu* (Fot.A.733).
45. Rysunek - *Ratusz Nowomiejski w Toruniu* (Fot.A.735).
46. Rysunek - *Kościół św. Ducha w Toruniu* (Fot.A.738).
47. Rysunek - *Brama Chełmińska w Toruniu* (Fot.A.739).
48. Rysunek - *Brama Mostowa w Toruniu* (Fot.A.740).
49. Rysunek - *Dansker w Toruniu* (Fot.A.741).
50. Rysunek - *Brama św. Jakuba w Toruniu*, 1744r.(Fot.A.742).
51. Rysunek - *Kolegium Jezuitów w Toruniu* (Fot.A.743).
52. Rysunek - *Kościół św. Trójcy w Toruniu* wg. Steinera (Fot.A.744).
53. Rysunek - *Kamieniczka w Toruniu (Gospoda pod dzikim człowiekiem)* narożnik ul. Rabiańska i Św. Ducha (Fot.A.745).
54. Rysunek - *Brama św. Jakuba w Toruniu* (Fot.A.746).
55. Rysunek – *Dwór Artusa* w Toruniu ok.1889/1890 r. (Fot.A.748).
56. Rysunek – *Wnętrze sali teatralnej Comedien Haus* w Toruniu ok.1786 r. (Fot.A.749).
57. Rysunek – *Murowany most przez Bachę w Toruniu*, 1787r. (Fot.A.751).
58. Rysunek – *Osada, (Przedmieście Torunia ?)* (Fot.A.752).
59. Rysunek – *Kościół św. Jerzego w Toruniu* (Fot.A.754).
60. Rysunek – *Kaplica Św. Katarzyny w Toruniu*, (Fot.A.755).
61. Rysunek – *Widok Torunia od południa*, (Fot.A.756).
62. Rysunek – *Widok Torunia od wschodu*, (Fot.A.757).
63. *Drzwi ze sceną śmierci Kurcjusza*, 1640 r. (Fot.A.344).
64. Rzeźba – *Mężczyzna* , archeologia ? (Fot. 947-9480).

7. Spis dokumentów z archiwum MOT dotyczących strat wojennych poniesionych przez Muzeum Miejskie w Toruniu w latach 1939-1945

Załącznik nr 7

SPIS TREŚCI

Opracowanie: J. Juźków

1. **Wykaz Dzieł Sztuki zebranych z terenu miasta Torunia do dnia 1 maja 1945 r. i przewiezionych do Wojewódzkiej Pracowni Konserwatorskiej w Toruniu przy ul. Żeglarskiej 5. Wykaz sporządzono 28 kwietnia 1945 r.** Pismo przewodnie (brak pierwszej str.) bez podpisu i pieczęci - Dr. Kochanski Naczelnik Wydziału Kultury i Sztuki Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego(*12 kartek maszynopisu dotyczy Zbiorów Muzeum m. Torunia*).

SKANY: | [1](#) | [2](#) | [3](#) | [4](#) | [5](#) | [6](#) | [7](#) | [8](#) | [9](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) |

2. Ankieta jako załącznik do niezachowanego pisma z dnia 02.11.1949 r. dotycząca grabieży dzieł sztuki z Muzeum w Toruniu dokonanej przez Niemców podczas okupacji 1939-1945 (*pismo zachowało się jedynie w postaci ksero wykonanego prawdopodobnie w latach 80 tych (nie odnaleziono oryginału) 3 strony maszynopisu sygnowane przez Dyrektora Muzeum w Toruniu Jerzego Remera*).

3. **Pismo z dnia 12 czerwca 1965 r. (L.dz.IX-10/40/65) skierowane do Ministerstwa Kultury i Sztuki. Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków w Warszawie.** Podpisane przez Dyrektora Muzeum w Toruniu Prof. Jerzego Remera. (*Pismo- 2 strony maszynopisu- jest odpowiedzią na zapytanie MKiS w sprawie strat wojennych poniesionych przez Muzeum w Toruniu*).

SKANY: | [1](#) | [2](#) |

4. **Pismo z dnia 30 czerwca 1992 r. do Pełnomocnika Rządu Do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego Za Granicą dr hab. Wojciecha Kowalskiego.** (*List jest odpowiedzią na pismo z 30.03.1992 r. i zawiera dane o dobrach kultury utraconych przez Muzeum Okręgowe w Toruniu w czasie ostatniej wojny światowej. Maszynopis z 24 załącznikami bez podpisu*).

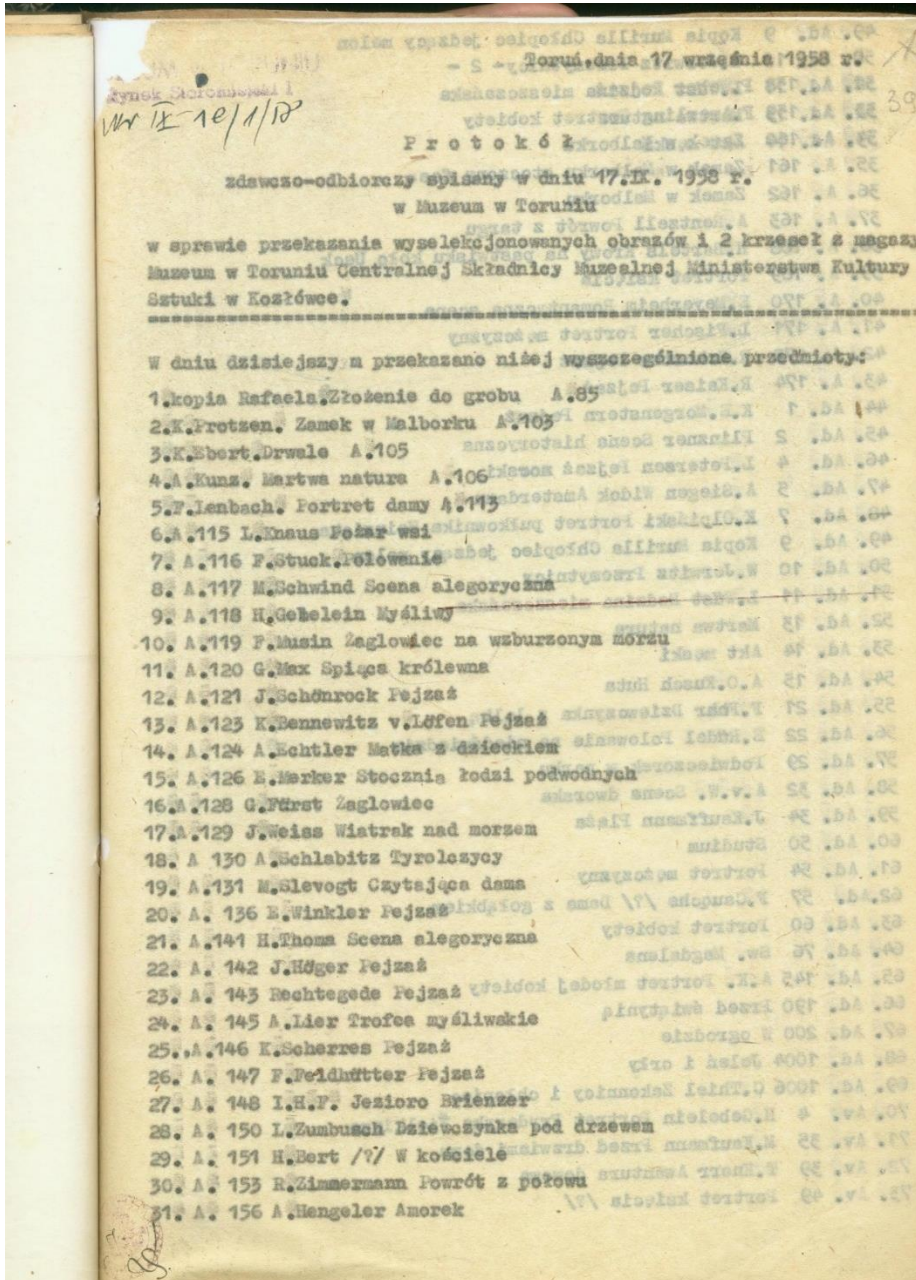
SKANY: | [1](#) | [2](#) | [3](#) | [4](#) | [5](#) | [6](#) | [7](#) | [8](#) | [9](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#) | [19](#) | [20](#) | [21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) |

5. **Pismo z dnia 18 października 1993 (L.dz.PR/489/93) Pełnomocnika Rządu Do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego Za Granicą dr hab. Wojciecha Kowalskiego skierowanego do Dyrektora Muzeum Okręgowego w Toruniu dr Michała Woźniaka.** (*Pismo przewodnie i 37 załączników zawierających wyniki kwerendy przeprowadzonej w Archiwum Akt Nowych w Warszawie*).

SKANY: | [1](#) | [2](#) | [3](#) | [4](#) | [5](#) | [6](#) | [7](#) | [8](#) | [9](#) | [10](#) | [11](#) | [12](#) | [13](#) | [14](#) | [15](#) | [16](#) | [17](#) | [18](#) | [19](#) | [20](#) | [21](#) | [22](#) | [23](#) | [24](#) | [25](#) | [26](#) | [27](#) | [28](#) | [29](#) | [30](#) | [31](#) | [32](#) | [33](#) | [34](#) | [35](#) | [36](#) | [37](#) | [38](#) |

6. **Protokół zdawczo-odbiorczy spisany w dniu 17.09.1958 r. w Muzeum w Toruniu w sprawie przekazania wyselekcjonowanych 77 obrazów i 2 krzesel z magazynu Muzeum w Toruniu do Centralnej Składnicy Muzealnej Ministerstwa Kultury i Sztuki w Kozłowiec.** (*Pismo w postaci trzech kartek maszynopisu podpisała przez mgr Halina Załęska w*

zastępstwie Dyrektora Muzeum w Toruniu Jerzego Remera oraz Kierownik Składnicy w Kozłówce Jerzy Deryng).

49. Ad. 9 Kopia Murilla Chłopiec jedzący melon
50. Ad. 10 W. Jerwitz Przemysłowcy - 2 -
51. Ad. 138 Plaża Redziana mieszczńska
52. Ad. 139 Plaża Redziana portret kobiety
53. Ad. 140 Zamek w Malborku
54. Ad. 161 Zamek w Malborku otoczony fosą
55. Ad. 162 Zamek w Malborku
56. Ad. 163 A. Rentzell Powrót z targu
57. Ad. 168 H. Bartels Krowy na pastwisku koło Ueck
58. Ad. 169 Portret księcia
59. Ad. 170 E. Meyerheim Romantyczna scena
60. Ad. 171 L. Fischer Portret mężczyzny
61. Ad. 173 R. Schuster Pejzaż
62. Ad. 174 R. Kaiser Pejzaż
63. Ad. 1 K.E. Morgenstern Pejzaż
64. Ad. 2 Plinzner Scena historyczna
65. Ad. 4 L. Petersen Pejzaż nocny
66. Ad. 5 A. Siegen Widok Amsterdamu
67. Ad. 7 K. Olpiński Portret pułkownika
68. Ad. 9 Kopia Murilla Chłopiec jedzący melon
69. Ad. 10 W. Jerwitz Przemysłowcy
70. Ad. 11 L. Wüst Redziana mieszczńska
71. Ad. 13 Martwa natura
72. Ad. 14 Akt wiski
73. Ad. 15 A.O. Kusch Huta
74. Ad. 21 F. Fahr Dziewczynka z jeleńcem
75. Ad. 22 E. Rüdell Polowanie na niedźwiedzia
76. Ad. 29 Podwieczorek w parku
77. Ad. 32 A.v.W. Scena dworska
78. Ad. 34 J. Kauffmann Plaża
79. Ad. 50 Studium
80. Ad. 54 Portret mężczyzny
81. Ad. 57 P. Cauchois /?/ Dama z jabłkiem
82. Ad. 60 Portret kobiety
83. Ad. 76 Sw. Magdalena
84. Ad. 145 A.K. Portret młodej kobiety
85. Ad. 190 Przed świątynią
86. Ad. 200 W ogrodzie
87. Ad. 1004 Jeleń i orły
88. Ad. 1006 C. Thiel Zakonnicy i chłopiec
89. Av. 4 H. Gebelein Portret Fryderyka Wielkiego
90. Av. 35 M. Kaufmann Przed drzwiami domu
91. Av. 39 T. Knorr Awantura domowa
92. Av. 49 Portret księcia /?/

18/11/19

18
40

- 74. Av. 50 Zapańnicy /?/
- 75. Av. 56 Żydowskie święto
- 76. Av. 57 O. Brausewetter Minerva w otoczeniu filozofów
- 77. Av. 58 " " Scena antyczna
- 78. Av. 59 K. Hemmerlein Pejsaż
- 79. Av. 339 krzesło
- 80. Av. 340 krzesło

Po sporządzeniu niniejszego protokołu wycofano obraz L. Wdsta Rodzina mieszczańska /poz. 51 Nr. inw. Ad. 11 - skreślony czerwonym atramentem na str. 2 /, który wydano omyłkowo. Ogółem przekazano 77 szt. obrazów zapisanych pod poz. 1-78 pochodzących z XIX i pocz. XX w. i należących do malarstwa niemieckiego z wyjątkiem poz. 48 /bez wartości artystycznej/ obrazy przeważnie są uszkodzone i wymagają konserwacji. Ponadto przekazano 2 krzesła XIX w. bez żadnej wartości muzealnej. /poz. 79 i 80/.

Protokół niniejszy składający się z 3 stron maszynopisu sporządzono w pięciu jednobramiowych egzemplarzach z czego 1 egz. otrzymuje Centralny Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków, 2 egz. Składnica Muzealna Ministerstwa Kultury i Sztuki i 2 egz. Muzeum w Toruniu. Na tym protokół zakończono i podpisano.

Przekazał
Przejął

Mgr Halina Zakęska
/mgr Halina Zakęska /
w.z. Dyrektora Muzeum w Toruniu

Jerzy Deryng
KIEROWNIK SKŁADNICY
JERZY DERYNG

Dyrektor Muzeum
Prof. Jerzy Rzeser

18 WRZ 1958

8. Spisy inwentarzowe Muzeum Pomorskiego (Muzeum Ziemi Pomorskiej w Toruniu) – 1922 (sygn. 9)

Załącznik nr 8

SPIS TREŚCI

Oprac. A. Kroplewska-Gajewska

Spis inwentarza Krajowego Muzeum Pomorskiego

1. C.134 Obraz, litografia, Gärtner, Pomnik Kopernika wł. Magistratu
2. 1.B.24 Obraz, akwarela, Radtke, Toruń 1847. Ulica Piekary
3. B.24c. Obraz, akwarela, Radtke. Ulica Chełmińska z roku 1848
4. B.24a. Obraz, akwarela, Radtke Toruń 1847, Zamek w Toruniu
5. Obraz, akwarela, Radtke. 1947 r. Krzywa Wieża
6. I.B.24f. Obraz, akwarela, Radtke. 1847 r. Hirsewinkel
7. Obraz, akwarela, Dwie pochyłe wieże
8. I.B.74 Obraz, akwarela, Radtke. 1850 r. Widok Torunia od wschodu
9. I.B.87 Obraz, sangwina, Barber. 1917 r. Brama zamkowa
10. I.B.86 Obraz, pastel, Barber. 1917 r. Krzywa wieża
11. I.C.15 Obraz. Miedzioryt, J. Eder. Kościół św. Stefana we Wiedniu
12. Obraz olejny, Widok Torunia z 18 wieku
13. Obraz olejny, Widok Torunia z 1670 r.
14. rzeźba z drzewa, Herb Torunia
15. Portret olejny, malarz nieznanego mężczyzny. Napis u góry
16. I.B.39 Portret olejny, Gotfryd Roesner
17. Obraz olejny, Gotfryd Roesner owalny na miedzi
18. Obraz na blasze, malarz nieznanego mężczyzny
19. Portret owalny, X. J. Lubomirski z 1724 – zniszczony
20. Obraz olejny, Portret dziecka z trąbką w ręku początek XIX w.
21. Obraz olejny, Portret oficera z czasów Napoleońskich pocz. 19 w.
22. Obraz. Portret olejny na płótnie Szymona Meyera z 1816 r.
23. I.B.56 Obraz portret olejny portret żony S. Meyera z 1840 r.
24. I.B.56 Obraz portret olejny Portret nieznanego mężczyzny pocz. 19 w.
25. Obraz sztych za szkłem Romanusa de Chore 1674 Apoteoza Sobieskiego
26. Obraz portret olejny Portret radcy miejskiego w XVII w.
27. Obraz portret olejny Bartłomiej Strobl 1644 – płótno pęknięte na wysokości
 - i. lewej ręki
28. Obraz portret olejny nieznanego mężczyzny z XVIII w. – pęknięty w
 - i. narożniku prawym
29. Obraz portret olejny z 1601 r. artysta nieznanego
30. I.B.33 Obraz olejny Załamanie się mostu na Wiśle w 1853 r. Jakobi
31. I.B.48 Obraz olejny większy Załamanie się mostu na Wiśle w 1853 r. Jakobi
32. Rzeźba w drzewie polichromowana Adam i Ewa rzeźba ludowa z okolicy
 - i. Pelplina – własność Muzeum Krajowego
33. Rzeźba w drzewie św. Barbara i św. Katarzyna pocz. 15 w. ongiś
 - i. Polichromowane dopisek ołówkiem: na Wys. Sztuki Kościelnej w I. VI. 922
34. Rzeźba w drzewie św. Jan w XIV w. polichromowane z drzewa lipowego – na
 - i. Wyst. Sztuki Kość.
35. Obraz olejny Piotr Wikenberg. Morze – dep. gal. nadw. w Berlinie

36. Obraz Pasące się krowy – dopisek: Fałszywa kolorowana imitacja obrazu
i. olejnego (!?) – dep. gal. nadw. w Berlinie
37. Pergamin Text przysięgi radzieckiej z roku 1710
38. Rzeźba w drzewie Figura rzymskiego wojownika XVII w. z domu przy ul.
i. Żeglarskiej nr 7
39. Krzesła 2 krzesła mahoniowe kryte (bordeaux)
40. Tablica blaszana Gottlieb Mallien – od obrazu odjęte dopisane: bez sensu od
i. całości urwane
41. Obraz olejny Tablica pośmiertna H. Strobanda XVIII w. – na wyst. Sztuki
i. Kość.
42. Obraz olejny Portret Gottfrieda Roesnera z r. 1838
43. Obraz olejny Portret nieznanego mężczyzny
44. Komoda z drzewa jasnego Komoda z brązami XVIII w. – wł. Berlińskiego
i. Muzeum
45. Obraz olejny „Przy studni” Diebitz – wł. Gal. Nadwornej w Berlinie
46. Obrazy 2 Projekty Brausenycctter ?
47. Obraz olejny Portret nieznanego mężczyzny z XVIII w.
48. Obraz olejny Abraham Kepner 1809, 1815 r. prez. m. Torunia
49. Obraz olejny Portret Fryderyka Langwalda prez. m. 1843
50. Obraz olejny Portret nieznanego mężczyzny XVIII w.
51. Obraz olejny Portret Dr Hassego prez. miasta 1920 r.
52. Obraz olejny Lous Engelke 1876 r. Portret
53. Obraz olejny Portret nieznanego mężczyzny 1907 r.
54. Obraz olejny Wskrzeszenie Łazarza, XVIII w. – depozyt Gal. Berlińskiej
55. Rzeźba Drzwi z drzewa rzeźbione w roku 1630
56. Rzeźba Drzwi z drzewa rzeźbione w XVIII w. /ul. Szczytna nr 17/
57. Rzeźba w drzewie Taca rzeźbiona XVI w.?, z drzewa
58. Rzeźba Drzwi z intarsją, XVIII w.
59. Drzwi z intarsją, XVIII w.
60. Kolumna rzeźbiona z XVIII w.
61. Drzwi rzeźbione /rzeźba figuralna/
62. Kanapa/Sofa z drzewa jasnego /Biedermeyer/, zielone pokrycie
63. Komoda z drzewa jasnego /Biedermeyer/
64. Stół z drzewa jasnego /Biedermeyer/, z klapami
65. Krzesła z drzewa jasnego, 4 krzesła /Biedermeyer/
66. Stół z drzewa jasnego, bez stylu, nadaje się do kuchni

9. Z Kroniki Muzeum

(*materiały pomocnicze)

Załącznik nr 9

SPIS TREŚCI

Oprac. A. Kroplewska-Gajewska

1945

dzięki pomocy m.in. Eugeniusza Krygiera z Bydgoszczy, pracownika Oddziału Muzeów i Ochrony Zabytków wróciło z Wyrzyska 13 skrzyń ze zbiorami; m.in. wiele rzeźb i obrazów, 8 drzwi intarsjowanych z ratusza, 127 form piernikowych i 120 wyrobów rzemiosła artystycznego⁴³.

Większość przedmiotów muzealnych udało się w latach 1945-1947 odnaleźć w Wyrzysku oraz Sępólnie, a także w podtoruńskim Górsku⁴⁴.

Dużą część kolekcji muzealnej odnajdywano na terenie samego Torunia, m.in. w kamienicy przy Łuku Cezara (m.in. 113 obrazów, dwie szafy intarsjowane z XVIII w.). W obszernym lokalu przy ul. Żeglarskiej 5, uzyskany dla potrzeb Wydziału Kultury, zgromadzono wiele zabezpieczonych w całym mieście ruchomych obiektów sztuki, a gdy tam zabrakło miejsca – w salach gmachu byłego Urzędu Skarbowego przy Rynku Staromiejskim 7.

Odzyskano m.in. 1035 pozycji dzieł graficznych łącznie z fotografiami⁴⁵.

luty 1945

Obraz *Władysław IV i hołd Malborka* autorstwa Bartłomieja Strobla z około 1640 r. został wywieziony przez Sowieców⁴⁶.

luty

1945

Józef Kozłowski, malarz i projektant wnętrz, który przybył do Torunia w 1937 r., wspominał czas bezpośrednio po wyzwoleniu: „zupełnie przypadkowo mianowano mnie pierwszym kierownikiem wojewódzkiego wydziału kultury i sztuki. Zbieraliśmy ludzi z ulicy, aby ratować zabytki Muzeum Okręgowego [z ratusza] zamienionego wówczas na szpital. W mojej ówczesnej działalności było też sporo z pracy detektywa – przetrząsaliśmy opuszczone urzędy poszukując zaginionych dzieł sztuki. Pamiętam, że praca nasza uwieńczona została sukcesem – m.in. pod łukiem Cezara w mieszkaniu malarza niemieckiego Karla Hemmerleina, udało się nam odnaleźć galerię portretów królewskich” [J. Oleradzka, 1993, s. 8], które wówczas przeniesiono do Książnicy Miejskiej na ul. Wysoką 16⁴⁷. Wspomina ponadto, że „chodziło nie tylko o eksponaty, które były własnością muzeum w okresie międzywojennym, lecz o wszystkie cenne dzieła sztuki zabrane z dworów i pochodzące z różnych grabieży, zgromadzone przez okupanta w Toruniu i przeznaczone do wywozu”⁴⁸.

⁴³ H. Załęska, *Muzeum Miejskie w Toruniu*, Głos Demokratyczny 1946, nr 26, s. 8.

⁴⁴ M. Niedzielska, *Organizacja niemieckiego życia kulturalnego w latach 1939-1945. 2. Muzeum Miejskie*, [w:] *Historia Torunia*, t. III, cz. 2, Toruń 2006, s. 669.

⁴⁵ H. Makowiecka, *Dział Grafiki – Gabinet Rycin*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. II, z. 1-2, Toruń 1966, s. 53.

⁴⁶ K. Kluczajd, *Zagrabione, utracone muzealia toruńskie i inne zabytki miejscowe. O stratach wojennych Muzeum w Toruniu, ale i o powojennej polityce oraz „planowej gospodarce muzealiami”*, mps.

⁴⁷ J. Oleradzka, *Profile toruńskie. Józef Kozłowski*, Nowości 1972, nr 242, s. 4; *Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych*, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 8.

⁴⁸ *Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych*, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 7.

12. lutego 1945

Na dziedzińcu ratusza do wysokości jednego metra zalegały bezładnie i niszczały dzieła sztuki – obrazy, meble itp. Józef Kozłowski [1993, s. 7] wspominał, jak przeniesiono w ciągu jednego dnia zalegające na dziedzińcu dzieła sztuki przy pomocy Kazimierza Waluka – malarza i konserwatora oraz „zaaresztownych” przez milicjanta „młodzieńców”, których Józef Kozłowski ustawił „szeregiem na odcinku od ratusza do Książnicy przy ul. Wysokiej i z rąk do rąk podawano wyciągane ze stosów rupieci cenne obrazy”. „Areszt” powtórzył w ciągu tego dnia kilkakrotnie, przy czym nie pominął okazji zdobycia w ten sam sposób jednej furmanki. Okazało się, że w obrębie ratusza znajdowały się nie tylko przedwojenne zbiory muzeum, lecz również zagrabione przez Niemców dzieła sztuki z okolicznych zbiorów⁴⁹. W zasobach ikonograficznych Działu Historii – MT/HN/I/1301/1-42 – znajdują się zdjęcia pokazujące stan Ratusza po opuszczeniu go przez wojska radzieckie.

13. lutego 1945

Józef Kozłowski z Kazimierzem Walukiem i Zygfriedem Gardzielewskim udali się do ratusza, „aby spenetrować pomieszczenia gmachu, gdzie w zachodnim skrzydle zastaliśmy stos skrzyń przygotowanych przez okupanta do wywozu. Z tych to rozbijanych kolejno pak przenieśliśmy – podając przez okienko – najcenniejszy sprzęt do uzyskanego na ten cel pomieszczenia na plebanii kościoła NMP. Były to głównie cenne naczynia srebrne i cynowe, sakralne i świeckie, kafle i inny sprzęt rzemiosła artystycznego”⁵⁰.

„Pamiętam – wspominał Józef Kozłowski – że spisaliśmy około dwóch tysięcy pozycji. Były to obrazy (malarstwo świeckie i sakralne), naczynie srebrne i pozłacane, cynowe, porcelana, meble (w tym skrzynie i zegary), sztandary cechowe i powstańcze, sztychy, rzeźby, broń i zbroje, kafle, formy pierników toruńskich, itp. [...] Zgromadziliśmy [...] więcej obiektów, niż ich posiadało Muzeum przedwojenne. [...] Wiele pozycji przekazano do Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Mniej cenne obiekty rozdano instytucjom, jak UMK, Szkoła Muzycznej, Wydziałowi Kultury i innym”⁵¹.

1945

W obszernym lokalu przy ul. Żeglarskiej 5, uzyskanym dla potrzeb Wydziału Kultury, zgromadzono wszystkie zabezpieczone w całym mieście ruchome obiekty sztuki, a gdy tam zabrakło miejsca – w salach gmachu byłego Urzędu Skarbowego przy Rynku Staromiejskim⁵².

6. kwietnia 1945

Eugeniusz Gross pisał z ramienia Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego Pomorskiego w Toruniu do Kazimierza Waluka, ul. Żeglarska 5: „Proszę uprzejmie o sporządzenie wykazu przedmiotów sztuki i innych, pozostających pod opieką Obywatela, z podaniem liczby porządkowej, rodzaju dzieła (przedmiotu), wymiarów i uwag szczególnych, dotyczących stanu, w jakim się przedmiot znajduje, skąd pochodzi i czy wymaga odnowienia i jakiego rodzaju. Proszę też o podanie wykazu osób, które wiedzą gdzie i u kogo znajdują się przedmioty sztuki zabrane ze zbiorów publicznych lub prywatnych, zawleczone z innych miast lub wywiezione przez Niemców. Proszę o zbieranie wiadomości i dat o dziełach sztuki,

⁴⁹ Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 8.

⁵⁰ Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 8-9.

⁵¹ Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 10.

⁵² Józef Kozłowski. Tak to zapamiętałem. Wspomnienia z życia kulturalnego Torunia w 1945 roku i w latach późniejszych, zebrał i opracował Z. Jędrzyński, Toruń 1993, s. 9.

będących w prywatnym posiadaniu, które to dane będą zapoczątkowaniem ogólnej inwentaryzacji dzieł Sztuki w Województwie Pomorskim. Za Wydział Kultury i Sztuki /Eugeniusz Gross/ Kier. Ref. Działu Sztuk Plastycznych⁵³.

23-24 sierpnia 1945

Zagrabione eksponaty z Muzeum wróciły z Wyrzyska, dzięki pomocy m.in. Eugeniusza Krygiera z Bydgoszczy, pracownika Oddziału Muzeów i Ochrony Zabytków. Wróciło 13 skrzyń ze zbiorami; wiele rzeźb i obrazów, 8 drzwi intarsjowanych z ratusza, 127 form piernikowych i 120 wyrobów rzemiosła artystycznego⁵⁴.

14. września 1945

Przywieziono z Sępólna następne eksponaty muzealne⁵⁵.

29. sierpnia 1946

Odnaleziono następne obiekty muzealne w Wyrzysku⁵⁶. Nie odzyskano wielu ważnych dzieł, m.in. Albumu rysunków z zabytkami i widokami Torunia Jerzego Fryderyka Steinera, 1744; *Albumu widoków Torunia i okolicy C. Albertiegi, 1790-1793*; drzeworytu Albrechta Dürera, *Św. Hieronim w pustelni, 1512*⁵⁷.

styczeń – marzec 1947

Odnaleziono w Wyrzysku następne 8 obrazów⁵⁸.

29. maja 1947

Odzyskano 6 skrzyń z rzemiosłem artystycznym, przechowywanych w Marburgu⁵⁹.

23. listopada 1950

Kolekcję zbiorów pozaeuropejskich (wg *Spisu eksponatów pozaeuropejskich Muzeum Pomorskiego w Toruniu - 397 pozycji*) przekazano Muzeum Kultur Ludowych w Młocinach pod Warszawą [obecnie Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie].

21. grudnia 1950

Zakończono wpisy obiektów do nowych inwentarzy⁶⁰. Następnie wykreślono dużą część obiektów nieposiadających wartości artystycznej czy muzealnej i przekazano je antykwariatom państwowym DESA oraz Państwowej Składnicy Muzealiów⁶¹.

⁵³ APT, *Muzea w Toruniu – zbiór szczątków zespołów z lat 1901-1948, Renowacja dzieł sztuki; rachunki, korespondencja, protokoły (1945-1948)*, sygn. 331/I/29.

⁵⁴ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 10.

⁵⁵ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 10.

⁵⁶ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 10.

⁵⁷ K. Kluczwajd, *Zagrabione, utracone muzealia toruńskie i inne zabytki miejscowe. O stratach wojennych Muzeum w Toruniu, ale i o powojennej polityce oraz „planowej gospodarce muzealiami”*, mps.

⁵⁸ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 10.

⁵⁹ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 11.

⁶⁰ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, 1962, z. 2, s. 26.

⁶¹ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, 1962, z. 2, s. 26.

1951

Muzeum otrzymało 50 eksponatów ze Składnicy Muzealnej w zamku Narożno w Bożkowie (pow. Kłodzko)⁶².

1955

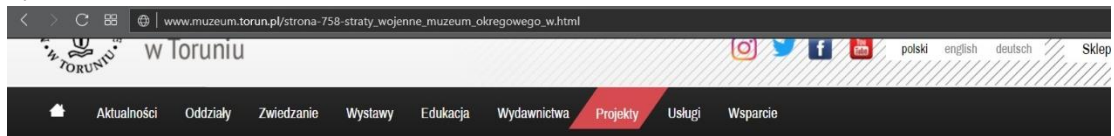
Maria Gąsiorowska, *Toruński portret mieszczański 1500-1850* - katalog, który zawiera omówienie **dzieł zaginionych** i nieeksponowanych⁶³.

⁶² H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, z. 2, Toruń 1962, s. 13.

⁶³ H. Załęska, *Dział Sztuki, Sprawozdania działów Muzeum w Toruniu za lata 1945-1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, t. I, 1962, z. 2, s. 48.

PROMOCJA ZADANIA

1. Podstrona www na portalu internetowym Muzeum Okręgowego w Toruniu
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu: <http://www.muzeum.torun.pl/strona-758-straty-wojenne-muzeum-okregowego-w.html>
oprac. H. Smolarek

JESTEŚ TUTAJ » Strona główna » Portal » Projekty » Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu »

Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu

FILTROWANIE		STATYSTYKI WŁAŚC				
Tytuł strony	Język	Rok	Miesiąc	Wzrost	Wzrost (liczba)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	maj	0.02%	(15)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	czerwiec	0.01%	(114)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	lipiec	0.01%	(139)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	sierpień	0%	(81)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	wrzesień	0.01%	(122)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	październik	0.01%	(108)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	listopad	0.01%	(103)	
Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu	PL	2017	grudzień	0%	(65)	

wyników: 8

2. Promocja w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram)

Hubert Strona główna

Szczegółowe informacje dotyczące postu

Muzeum Okręgowe w Toruniu
 Opublikowane przez: Hubert Smolarek (?) · 2 maja ·

Mamy przyjemność poinformować, że na naszej stronie internetowej (www.muzeum.torun.pl) pojawiła się nowa zakładka "Projekty".

Będziecie mieli Państwo okazję poczytać o projektach, badaniach, eksperymentach naukowych, które realizuje Muzeum Okręgowe, zarówno tych ukończonych jak i trwających. I już teraz zachęcamy do zapoznania się z projektem "Badanie polskich strat wojennych". Ma on na celu oszacowanie strat, jakie poniosła toruńska placówka w czasie II Wojny Światowej.

Ju... Zobacz więcej

Muzeum Toruń Badanie polskich strat wojennych
 Celem niniejszego projektu jest badanie strat wojennych poniesionych przez toruńskie muzeum w kontekście jego historii, wraz z wykonaniem kopii cyfrowych (skanów) tzw. "fototeki Kurta Grimma" z lat 40-tych XX wieku, obejmującej...

689 Liczba odbiorców

12 Polubienia, komentarze i udostępnienia

11 Polubienia	10 Dotycząco posta	1 Dotycząco udostępnien
0 Komentarze	0 Dotycząco posta	0 Dotycząco udostępnien
1 Udostępnienia	0 Dotycząco posta	1 Dotycząco udostępnien

53 Kliknięcia posta

0 Liczba wyświetleń zdjęcia	20 Liczba kliknięć w link	33 Inne kliknięcia
-----------------------------	---------------------------	--------------------

NEGATYWNE OPINIE

0 Ukryj post	0 Ukryj wszystkie posty
0 Zgłoś jako spam	0 Nie lubię tej strony

Statystyki mogą być opóźnione w porównaniu ze statystykami podanymi przy postach

Promuj post

Muzeum Okręgowe w Toruniu x Muzeum Okręgowe w Toruniu x Muzeum_Toruń (@MuzeumT... x Muzeum Toruń x @o2 Odebrane - Poczta o2 x 58MB - Panel Administracyjny x +

[https://www.instagram.com/p/8TU3b7hMSQ/?taken-by=muzeum_torun_okregowe](https://www.instagram.com/p/8TU3b7hMSQ/)

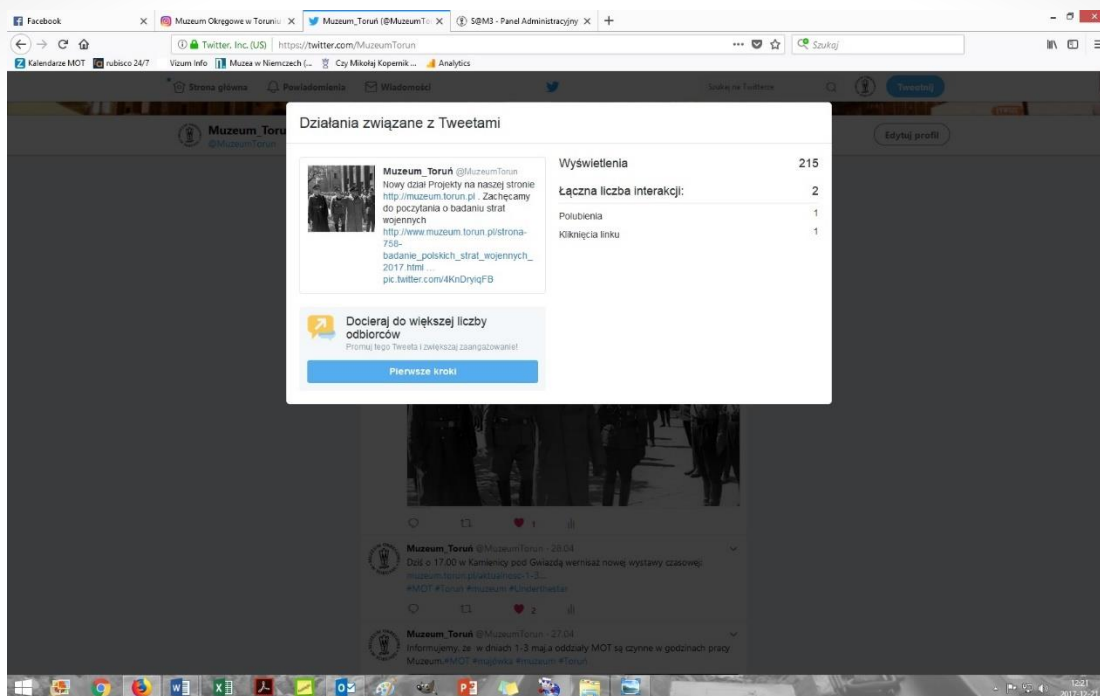
muzeum_torun_okregowe
 District Museum in Toruń

muzeum_torun_okregowe Nasze Muzeum rusza z działem Projekty, który znajdziecie Państwo na naszej stronie internetowej. Już teraz zachęcamy do poczytania o Badaniu polskich strat wojennych, czyli o tym, jak bardzo ucierpiała nasza placówka w czasie II wojny światowej. Szczegóły pod adresem: <http://www.muzeum.torun.pl/strona-758-badanie-polskich-strat-wojennych-2017.html>

Zjedzę podchodzi ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu i nie ma na celu promowania treści nazistowskich ani faszystowskich.
 #MOT #muzeum #projekty #IIwojnaswiatowa #iworldwar

17 likes
 MAY 2

Add a comment...

- Artykuł w Biuletynie Muzeum Okręgowego w Toruniu (1/2018) – w druku *Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu w świetle dokumentacji Kurta Grimma*, oprac. M. Baka

[PDF >>>>](#)

